

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKİYE’DE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ ALANINDA SANAT
ELEŞTİRİSİNİ KONU ALAN TEZLERİN İNCELENMESİ**

Gevher SÖNMEZ
ORCID: 0009-0009-2666-3914

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Ali GENÇ
ORCID: 0000-0002-6255-5218

Konya – 2025

ÖN SÖZ

Sanat, insanlık tarihinin en kadim ifade biçimlerinden biri olarak, toplumsal ve kültürel gelişim süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanat eğitimi ise bireylerin yaratıcı düşünme, eleştirel analiz ve estetik duyarlılık gibi becerilerini geliştirerek, sanatın toplumsal işlevini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Sanat eleştirisi, bu süreçte hem sanat eserlerinin anlaşılmasını hem de sanat eğitiminin teorik ve pratik boyutlarının derinlemesine incelenmesini sağlayan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma ile Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi yoluyla, sanat eğitiminde eleştirinin yerini ve önemini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu süreç, alandaki mevcut literatürün sistematik bir şekilde değerlendirilmesine ve sanat eğitiminin geleceğine yönelik öneriler geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu tezin tamamlanmasında en büyük katkı, danışmanım Prof. Dr. Mehmet Ali Genç’e aittir. Kendisine, çalışmanın her aşamasında gösterdiği akademik rehberlik, değerli eleştiriler ve sabırlı yaklaşımı için en derin şükranlarımı sunarım. Ayrıca, bu süreç boyunca her zaman yanımda olan ve bana desteklerini esirgemeyen değerli aileme teşekkür etmek isterim.

Babam, Ali BAŞALP ve annem, Nuran BAŞALP’e, hayatım boyunca gösterdikleri sevgi, sabır ve anlayış için ömrümün sonuna kadar minnettarım. Eşim, Mustafa SÖNMEZ’e ve oğullarım, Mustafa Vefa SÖNMEZ ile Mustafa Yahya SÖNMEZ’e ise bu zorlu süreçte gösterdikleri anlayış için sevgilerimi sunuyorum.

Gevher SÖNMEZ

Aralık 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN.....	5
2.1.Eğitim	5
2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi	6
2.3. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi.....	8
2.3.1. Sanat Eğitiminde Dört Disiplin	10
2.3.2. Sanat Eleştirisi	12
2.3.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Pedagojik Eleştiri.....	16
2.4. İlgili Araştırmalar	19
3. YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	32
3.3. Veri Toplama Aracı.....	32
3.4. Verilerin Toplanması.....	33
3.5. Verilerin Analizi.....	34
4. BULGULAR	36
4.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Dağılımı.....	36
4.2. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı	41

4.3. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	42
4.4. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı	45
4.5. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı.....	47
4.6. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı.....	48
4.7. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Amaç ve Sonuç Arasındaki İlişki	50
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	76
5.1. Tartışma.....	76
5.2. Sonuç	78
5.2.1. Birinci alt probleme yönelik sonuçlar	78
5.2.2. İkinci alt probleme yönelik sonuçlar	78
5.2.3. Üçüncü alt probleme yönelik sonuçlar	78
5.2.4. Dördüncü alt probleme yönelik sonuçlar	79
5.2.5. Beşinci alt probleme yönelik sonuçlar	79
5.2.6. Altıncı alt probleme yönelik sonuçlar	80
5.2.7. Yedinci alt probleme yönelik sonuçlar	80
5.3. Öneriler.....	81
5.3.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	81
5.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	84
KAYNAKLAR.....	86
EKLER.....	96

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **95** sayfalık kısmına ilişkin, 5/12/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%20** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

5/12/2025

Gevher SÖNMEZ

Prof. Dr. Mehmet Ali GENÇ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

5/12/2025

Gevher SÖNMEZ

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezler.....	35
Tablo 2. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin programlarına göre dağılımı.....	39
Tablo 3. Türkiye’de görsel sanatlar alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin yıllarına göre dağılımı.....	41
Tablo 4. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı.....	43
Tablo 5. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin bilim dallarına göre dağılımı.....	45
Tablo 6. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı.....	47
Tablo 7. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin amaç ve sonuçları arasında ilişkinin incelenmesi.....	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tezlerin program türlerine göre dağılımı.....	40
Şekil 2. Tezlerin yıllara göre grafiksel dağılımı.....	42
Şekil 3. Tezlerin üniversitelere göre grafiksel dağılımı.....	44
Şekil 4. Tezlerin bilim dallarına göre grafiksel dağılımı.....	46
Şekil 5. Araştırma yöntemlerinin grafik dağılımı.....	47

KISALTMALAR

AICA: Association Internationale des Critiques Art

ÇASEY: Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönetimi

DBAE: Discipline Based Art Education

G.Ü. : Gazi Üniversitesi

KMO: Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

PSEYAÖ: Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’DE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ ALANINDA SANAT ELEŞTİRSİNİ KONU ALAN TEZLERİN İNCELENMESİ

Gevher SÖNMEZ

Sanat eleştirisi, sanat eserlerinin anlamını, bağlamını ve estetik değerini değerlendiren önemli bir disiplindir. Sanat eğitimi bağlamında eleştiri, öğrencilerin sanatı daha bilinçli bir şekilde anlamalarına, yorumlamalarına ve değerlendirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimindeki yerini ve önemini belirlemek amacıyla yapılan akademik çalışmalar, alanın gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu araştırma, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisi konusunu ele alan lisansüstü tezleri incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, sanat eleştirisinin eğitim bağlamında nasıl ele alındığı, hangi yöntem ve yaklaşımların benimsendiği, hangi konulara odaklanıldığı ve alandaki genel eğilimlerin neler olduğu analiz edilmiştir. Tarama modeliyle gerçekleştirilen araştırmada, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi’nden elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen tezler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular, sanat eleştirisi ile ilgili yapılan akademik çalışmaların genellikle kuramsal çerçeve, öğretim programları, uygulamalı sanat eğitimi ve öğrenci kazanımları gibi konulara odaklandığını göstermektedir. Bununla birlikte, sanat eleştirisi konusunda yapılan tezlerde kuramsal modellerin ele alınış biçimi, sanat eleştirisinin eğitim programlarına entegrasyonu ve öğretim süreçlerindeki etkileri gibi hususlarda farklı yaklaşımlar tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak, sanat eleştirisinin eğitim süreçlerindeki etkisini artırmaya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Türkiye’deki sanat eğitimi literatürüne katkı sağlaması beklenen bu çalışmada, görsel sanatlar eğitimi bağlamında sanat eleştirisinin akademik düzeyde ele alınış biçimi değerlendirilmektedir. Çalışmanın, sanat eleştirisinin eğitime entegrasyonunun geliştirilmesi ve sanat eğitiminde eleştirel düşünme becerilerinin daha etkin kullanılması için gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Sanat Eleştirisi, Pedagojik Sanat Eleştirisi.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Fine Arts Education
Art Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF THESES ON ART CRITICISM IN THE FIELD OF VISUAL ARTS EDUCATION IN TÜRKİYE

Gevher SÖNMEZ

Art criticism is an important discipline that evaluates the meaning, context, and aesthetic value of artworks. Within the scope of art education, criticism contributes to students' ability to understand, interpret, and assess art in a more informed and conscious manner. In this regard, academic studies that aim to determine the place and significance of art criticism in visual arts education hold substantial importance for the development of the field.

This study aims to examine graduate theses in Turkey that focus on art criticism within the field of visual arts education. The research analyzes how art criticism is addressed in educational contexts, which methods and approaches are adopted, which subjects are emphasized, and what the general tendencies in the field are. Conducted through a survey model, the study examines theses identified through data obtained from the Council of Higher Education (YÖK) Thesis Center using the content analysis method. The findings indicate that academic studies on art criticism generally focus on themes such as theoretical frameworks, curriculum studies, applied art education, and student learning outcomes. Additionally, differing approaches were identified in relation to the examination of theoretical models, the integration of art criticism into educational programs, and its effects on teaching processes. Based on the findings, several recommendations have been proposed to enhance the role of art criticism in educational environments.

This study, which is expected to contribute to the literature on art education in Turkey, evaluates the academic treatment of art criticism within the context of visual arts education. It is anticipated that the study will provide guidance for future research aimed at strengthening the integration of art criticism into educational processes and promoting more effective use of critical thinking skills in art education.

Keywords: Art Education, Art Criticism, Pedagogical Art Criticism.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde yapılan araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıklar ve tanımlar bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sanat, insanın kendini ifade etme ve çevresini anlama arzusunun bir ürünü olarak tarih boyunca varlık göstermiştir. İlk toplumlardan günümüze kadar sanat; büyü, dini ritüeller ve toplumsal normlarla iç içe geçmiş, başlangıçta doğanın güzelliklerini yansıtmak ve kutsal olanı sembolleştirmek amacıyla kullanılmıştır. Zamanla sanatın işlevi dönüşmüş; bireyin kimlik arayışını, düşünsel derinliğini ve toplumsal gerçekliklere yönelik eleştirel duruşunu yansıtan çok yönlü bir ifade biçimi hâline gelmiştir. Sanatçılar yalnızca estetik kaygılarla değil; aynı zamanda toplumsal, politik ve bireysel sorunları görünür kılmak amacıyla üretim yapmaktadır. Bu durum, sanatın yalnızca bir yaratım süreci değil, aynı zamanda eleştirel bir okuma alanı olarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde resim, heykel, müzik, tiyatro ve edebiyat gibi pek çok sanat dalı, bireylerin duygu, düşünce ve deneyimlerini yansıtan araçlar hâline gelmiş; bu bağlamda sanat eserlerinin anlamlandırılması ve değerlendirilmesi sürecinde sanat eleştirisi önemli bir alan olarak öne çıkmıştır. Bu bağlamda sanat eğitimi sürecinde eleştirel bakış açısının kazandırılması, öğrencilerin sanatsal üretimlerini daha derinlikli değerlendirebilmeleri açısından gereklilik hâline gelmiştir. Sanat eğitimi, kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Sanat eğitimi, bireyin estetik yargı yetisini geliştirmeyi amaçlamakta, farklı biçimleri algılayıp bunlara duyarlılık göstermesini sağlayarak estetik beğeni düzeyini yükseltmektedir. Bu eğitim süreci, öğrencinin yeni ifade biçimlerini fark etmesine, duygularını yönlendirmesine ve yaratıcı potansiyelini ortaya koymasına olanak tanımaktadır (Yolcu, 2004: 91). Eğitimden geçmeden, estetik ve pratik bir ön hazırlığı olmadan bireylerin ne üretici olarak sanata katkıda bulunabilir ne de sanata ilgi ve sevgi duyması beklenmemektedir (Kırıçoğlu, 2005: 99). XX. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini kapsayan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır (Artut, 2007: 104). Artut'a göre sanat eğitimi, kültürün önemli bir bileşeni olan sanatı, toplumsal bilinç ve estetik algı bağlamında bireylerle buluşturur. Kültür, imgeler aracılığıyla gerçekliği yeniden inşa ederken sanat eğitimi, bu üretim sürecinde bireyleri yönlendirme, bilinçlendirme ve estetik farkındalık kazandırma işlevi üstlenmektedir (Erbay,

1997: 54). Bu yönüyle sanat eğitimi, yalnızca teknik bilgilerle sınırlı kalmayıp kuramsal temellere dayanmaktadır. Sanat tarihi, estetik, sanat kuramları ve eleştirisi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat coğrafyası ve ikonografyası gibi sanat olayına, sanat ürünlerine ve sanat-toplum-kültür ilişkilerini irdeleyen kuramsal bilgi dallarının katılımıyla tamamlanır ve bütünleşir (San, 2003: 18). Disiplinlerarası yaklaşımlar, sanat eğitiminde etkin öğrenmeyi ve yaratıcı düşünceyi destekleyen önemli yöntemler olarak görülmektedir. Sanat eğitiminde bütünleştirici program yaklaşımı, farklı disiplinler arasında anlamlı ilişkiler kurarak öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirmeyi hedeflemektedir. Disiplinlerarası bağlantılar sayesinde birey, konulara yalnızca tek bir bakış açısından değil, çok yönlü bir perspektiften yaklaşabilir. Farklı alanlardan gelen bilgi ve yöntemlerin bir araya gelmesi, öğrencinin hem eleştirel düşünme hem de yaratıcı problem çözme becerilerini geliştirmekte; öğrenme sürecini daha kalıcı ve etkili hâle getirmektedir (Savaş, 2006: 6). Özkök'ün (2004: 144), yapmış olduğu doktora tezinde disiplinlerarası bir yaklaşımın, yaratıcı problem çözme becerileri üzerindeki etkisini ve bununla ilgili bir model önerisini ilköğretim öğrencileri üzerinde incelemiştir. Bu inceleme sonucunda, sanat eğitiminde sanat-bilim-teknoloji entegrasyonuna dayalı disiplinlerarası modelde öğrencilerin yaratıcı problem çözmeye ilişkin algılama, analiz, yorumlama ve yargıda bulunma düzeylerinin anlamlı bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda sanat eğitimi sürecinde teori ve uygulama ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat eğitiminde kuramsal ve uygulamalı boyutlar birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak ele alınmalıdır. Teori, yani estetik, sanat tarihi ve eleştiri; uygulama ile birlikte bütüncül bir öğrenme deneyimi oluşturur. Sanat öğretimi yalnızca uygulamaya dayalı bir süreç olarak değil, aynı zamanda kuramsal temellere dayanan bir eğitim modeli olarak görülmelidir. Çünkü öğretim sürecinde aktarılan bilgi, teknik ve uygulamaya dönük deneyimler, öğrencinin sanatı anlamasına ve sanatsal öğrenmenin kalıcılığına katkı sağlamaktadır (Artut, 2007: 105). Bu çerçevede, sanatın öğrenme sürecindeki işlevine ilişkin farklı kuramsal yorumlar dikkat çekmektedir. Geçmiş dönemlerdeki düşünürler ve estetik kuramcılar, sanatın özünü anlamaya yönelik yaklaşımlarında çoğu kez doğrudan gözleme dayalı verilerden ziyade, varsayımlar ve felsefi tartışmalar üzerinde yoğunlaşmışlardır (Artut, 2007: 19). Sanat eleştirisi, sanat eğitimi açısından önemli bir disiplindir. Öğrencilere sanat eserlerini anlama, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kazandırarak estetik düşünme ve eleştirel analiz yeteneklerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Sanat eleştirisi alanında Türkiye'de yapılan birçok yüksek lisans ve doktora tezi bulunmaktadır. Bu tezlere genel ve bütüncül bir perspektiften bakma gerekliliği doğrultusunda, tezlerin türlerine, yıllara, üniversitelere, bilim dallarına, araştırma yöntemlerine göre dağılımlarının incelenmesi ve

amaç-sonuç ilişkilerine göre sınıflandırılması gerektiği düşünülmüştür. Bu kapsamda, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin incelenmesinin alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmanın problem cümlesi “Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin genel durumu nasıldır?” şeklindedir.

Alt Problemler,

1. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin; dağılımı nasıldır?
2. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezler program türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
4. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
5. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin bilim dallarına göre sınıflandırılması nasıldır?
6. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin araştırma yöntemlerine göre analizi nasıldır?
7. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin amaç ve sonuçları arasındaki ilişki nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 1998-2025 yılları arasında Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezleri; türlerine, yazıldıkları yıllara, üniversitelere, konularına, araştırma yöntemlerine, amaç ve sonuçlarına göre sınıflandırarak bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu edinen lisansüstü tezleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, sanat eleştirisi alanında yapılan tezlerin

incelenmesi, mevcut eğilimlerin ortaya konulması ve var olan boşlukların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi, sanat eğitimi alanında sanat eleştirisinin yeri ve işlevine dair bütüncül bir bakış açısı geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca, bu araştırma ileride yapılacak akademik çalışmalara ışık tutarak, sanat eleştirisinin pedagojik süreçlerdeki etkisinin daha net anlaşılmasına yardımcı olması beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

Yapılan Araştırmada;

Araştırmada kullanılan doküman inceleme yönteminin, sanat eleştirisi konulu lisansüstü tezlerin içeriklerini doğru ve güvenilir biçimde yansıttığı varsayılmaktadır.

1998-2025 yılları arasında yazılmış tezlerin, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisinin gelişimini ortaya koymak açısından yeterli olacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkiye’de görsel sanatlar alanında sanat eleştirisini konu alan 1998-2025 yılları arasında yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sanat: Sanat, bir insan işi, bir insan yaratması olarak, yine insanın kendini anlattığı bir alandır. Bir başka deyimle, insanın kendini ifade etme yollarından biridir (Mülayim, 1994: 17).

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi kavramı, genel anlamda sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı-sanatsal eğitimini tanımlamaktadır (Üstüner, 2007: 98).

Sanat Eleştirisi: Sanat eleştirisi: sanat niteliği olan eserlerin sağlam bir kuramsallık çerçevesinde araştırılması; analiz ve sentez yoluyla incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesidir (Akkaya, 2014: 24).

Pedagoji: Çocuğun eğitimini konu alan disiplin. Pedagoji çocuk bilimini, eğitim tekniklerinin bilgisini ve bu teknikleri uygulamak sanatını içerir (Artut, 2009: 372).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1.Eğitim

Eğitim sözcüğünün Batı dillerindeki karşılığı, Latince educere sözcüğü olup “bakım” ve “yetiştirme” anlamlarına karşılık gelir. İngilizce educate ise “terbiye etmek”, “yetiştirmek”, “okutmak” gibi anlamlar taşır. Bu bağlamda, eğitim kavramının kökeni incelendiğinde, bireyin hem zihinsel hem de karakter gelişimiyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Education; bilgi, beceri ve karakter geliştirme anlamlarına gelir ve Türkçede terbiye, tahsil, tedris, maarif, eğitim, yetiştirme, irfan gibi sözcüklerle karşılanır (Şişman, 2019: 7). Bu doğrultuda eğitim kavramı, kültürel ve dilsel bağlama bağlı olarak farklı anlam genişlikleri ve vurgular içermektedir. Eğitim kavramı kişilere göre farklı biçimlerde algılanıp tanımlanabilmektedir. Aristoteles, eğitimi bireyin ahlaki davranışlar kazanmasında bir araç olarak görmüştür. Çiçero, eğitimi aklın doğru kullanılmasını öğrenme süreci olarak tanımlarken; Rousseau, insan zihninin disipline edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Descartes ise eğitimi, insanın deneyim ve bilgi yoluyla kazandığı her şey olarak değerlendirmiştir. Kant, insanın ancak eğitim sayesinde gerçek anlamda “insan” olabileceğini ileri sürmüştür (Şişman, 2019: 7). Kant’ın bu vurgusu, eğitimin insanın potansiyelini gerçekleştirmesinde vazgeçilmez bir unsur olduğuna işaret etmektedir. Fidan’a (1986: 6) göre ise eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik değişimler meydana getirme sürecidir. Süreç olarak düşünüldüğünde, eğitim yaygın biçimde davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlanır. Bu süreç, geniş anlamda insanın doğumundan ölümüne kadar geçen zamanı kapsar. Hatta bazılarının göre eğitim, doğum öncesinde başlar (Şişman, 2019: 8). Bu durum, eğitimin yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle eğitim, geleceğe bir hazırlık değil, yaşamın kendisidir. Eğitimi yaşamın bir parçası olarak görmek, onun sürekliliğini ve bireyin hayatındaki merkezi rolünü daha açık biçimde ortaya koymaktadır. Okulun mevcut hayatı çocuğun oyun alanında, çevresinde ve evinde sürdürdüğü kadar canlı ve gerçek hayatı temsil etmesi gerekmektedir (Ratner, 2010: 3). Dolayısıyla eğitim, bireyi topluma hazırlamanın ötesinde, birey ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi canlı tutan bir süreçtir. Eğitimin temel amaçlarından biri, insanın doğuştan sahip olduğu bazı yetenekleri ortaya çıkarmak ve geliştirmektir. Gerçekleştirilecek eğitimin insanı iyi yönde geliştirmesi beklenir. Dolayısıyla eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda bireyin potansiyelini açığa çıkarma süreci olarak görülmektedir. Eğitimin amacı, insanı yalnızca bilişsel açıdan değil, bütün yönleriyle

geliştirmek ve aynı zamanda onun nitelikli bir yaşam sürmesini desteklemektir (Şişman, 2019: 3). Bu yaklaşım, bireysel gelişimin toplumsal yaşamla ilişkili bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle eğitim, bireylerin toplumsal yapı içinde yerlerini bulmalarına ve topluma katkı sunmalarına olanak tanır. Eğitim faaliyetleri, çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir biçimde uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bu uyumun gerçekleşebilmesi için, bireylerin yeteneklerinin eğitim yoluyla en üst düzeyde geliştirilmesi önem taşımaktadır (Özdemir, 2006: 4). Ayrıca, sanat eğitiminin yaygınlaştırılması ve eğitim süreçlerine etkin biçimde dâhil edilmesi gerektiği unutulmamalıdır (Özsoy, 2003: 25). Sonuç olarak, eğitim bireyin yaşamında temel bir rol üstlenmekte; bireyin kendini gerçekleştirmesini, kişisel gelişimini desteklemesini ve topluma fayda sağlamasını mümkün kılmaktadır. Bu nedenle eğitim, bireysel ve toplumsal ilerleme açısından büyük bir öneme sahiptir.

2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi

Sanat, sanatçının estetik bir kaygı taşıyarak oluşturduğu ve izleyicide hoş bir duygu ya da düşünce uyandırmayı amaçlayan bir etkinliktir. Sanat, doğada bulunmayan, yalnızca insanın yaratıcı gücüyle ortaya koyabildiği bir olgudur. Bir sanat eserinin ortaya çıkabilmesi için akıl, deneyim, beceri, yetenek, bilgi ve duyarlılık gibi birçok özelliğin bir arada bulunması gerekmektedir. Aydın'a (2002: 6) göre insan, düşünen, tasarlayan, kurgulayan ve parçaları bir bütün hâlinde birleştiren bir varlıktır. Bu açıdan sanat, insanın zihinsel üretkenliği ile duygusal derinliğinin birleştiği bir alan olarak değerlendirilebilir. Sanat kavramı günümüzde, genellikle plastik veya görsel sanatlar olarak adlandırılan alanlarda kullanılmaktadır. Ancak bu kullanım, sanatın özünde yer alan estetik ve özgünlük boyutunu gölgede bırakmamalıdır. Plastik ya da görsel sanatların temelinde özgünlüğün (doğallığın) yakalanması ve hoş bir estetik bütünlüğün oluşturulması çabası vardır. Sanat, insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkiyi kurma ve bu ilişki üzerinden anlam üretme sürecidir (Artut, 2009: 20). Buna ek olarak, sanat yaratıcılığının geliştirilmesinde soyut kavramların öğretimi ve sözel olarak ifade edilemeyen iç dünyanın anlatımında önemli bir araçtır (Kırışoğlu, 2002: 19). Sanat, insan bilincinin yapısını, sınırlarını ve gelişimini doğrudan yansıtır; insanın fiziksel ve toplumsal çevresiyle kendini anlamasına hizmet eder. Zengin bir hayal gücünden beslenen yaratıcılığa dayalı olarak, yaşamın her alanında etkileşim ve iletişim sağlayan dinamik bir ifade biçimi olarak varlık gösterir (Akkaya, 2014: 16). Bu bağlamda, sanat, insanın kültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin ve duygusal birikiminin en temel ve kapsamlı alanlarından biridir. Sanatın bu anlamda kişiye kazandırdığı değerlerin, başka hiçbir disiplin tarafından aynı ölçüde sağlanamayacağı ifade edilmektedir (Kırışoğlu, 2002: 47). Günümüzde sanat, bilim ve teknoloji kadar çağdaş insanın

yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Kültürel ve estetik işlevinin yanında, bireyin yaratıcılığını, hayal gücünü ve estetik duyarlılığını da geliştiren bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Ünver, 2011: 65).

Yaşadığı çevreyi ve dünyayı doğru görebilen, yapıcı, yaratıcı, yenilikçi bireylerin yetişmesi açısından sanat eğitimi, bugün öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştirmenin yanı sıra, onların görsel algılarını, düşünme becerilerini ve yaratıcı problem çözme yetilerini geliştiren bir eğitim biçimi olarak önem kazanmıştır (Ünver, 2001: 59). Bu bağlamda sanat eğitimi, bireylerin ve toplumun yeni biçimlere uyum sağlamasını kolaylaştıran dinamik bir öğrenme süreci niteliğindedir. Sanat eğitimi almış bireyler, olaylara ve çevresine karşı daha duyarlı, paylaşımcı ve uyum sağlayabilen kişiliklerdir. Bu bireyler aynı zamanda, yaratıcı düşünceyi geliştirerek karşılaştıkları sorunlara özgün ve çok yönlü çözümler üretebilmektedir (Yılmaz, 2009: 17-18). Sanat eğitimi yalnızca görsel becerilerin gelişimini değil, toplumsal ve kültürel farkındalığın oluşumunu da desteklemektedir. Sanat eğitimi, görsel algılama ve uygulama temelli bir öğrenme yöntemi olarak, öğrencilerin nesnelere, materyaller ve düşünceler arasında bağlantı kurmalarını, yaratıcı keşiflerde bulunmalarını ve deneyim yoluyla öğrenmelerini sağlamaktadır (Gökaydın, 1990: 11). Bu yönüyle sanat eğitimi, bireyin yaşam boyu kullanabileceği bilinçli bir ifade aracı olarak kişisel bir biçim kazandırmaktadır. Ayrıca, sanat eğitiminin çalışma ortamındaki çeşitliliğin ve çocuğun bireysel özelliklerinin farkında olarak uygulandığı durumlarda, çocuklara araştırma, deneme ve gözlem yoluyla öğrenme fırsatları sunması, onu çağın gereksinimlerine uygun ve geçerli bir eğitim sistemi hâline getirmiştir (Gökaydın, 1990: 3). Sonuç olarak sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını, yaratıcılığını ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren çok boyutlu bir öğrenme süreci olarak değerlendirilebilir. Sanat eğitiminin temel amacı, sanatçı yetiştirmenin yanında, estetik duyarlılığa sahip bireylerden oluşan bir toplum oluşturmaktır (Ünver, 2011: 65). Temel sanat eğitimi süreçlerinde gözlem, araştırma, deneme, uygulama, denetleme ve değerlendirme gibi unsurlar önemli yer tutar. Bu süreçler, bilimsel araştırma aşamalarıyla benzerlik gösterir ve bireyi çağın gerektirdiği düşünme biçimlerine, bilimsel ve teknolojik gelişmelere hazırlayıcı bir nitelik taşıdığı ifade edilebilir (San, 2010: 25).

Dolayısıyla sanat eğitimi, bireyin düşünsel süreçlerini geliştirerek bilimsel bir bakış açısı kazandırmayı amaçlayan bir eğitim biçimi olarak da değerlendirilebilir. Sanat eğitimi almış bireyler, çevrelerine karşı daha duyarlı, hoşgörülü ve paylaşımcı bir kişilik yapısına sahiptir. Değişen durumlara kolay uyum sağlayabilir, iş birliğine açık davranışlar

sergileyebilirler. Ayrıca, karşılaştıkları sorunlar karşısında yaratıcı ve çok yönlü çözümler üretebilirler (Yılmaz, 2009: 17-18). Sonuç olarak sanat eğitimi, bireylerin estetik algılarını geliştirmenin yanı sıra, yaratıcı düşünme ve eleştirel değerlendirme becerilerini destekleyen, bireyi hem sanatsal hem de toplumsal anlamda geliştiren bir süreçtir.

2.3. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi

Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi (CASEY) ya da Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi (DBAE), çeşitli disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş ve sanat eğitiminin kapsamını genişletmeyi amaçlayan bir model olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem, sanat eğitiminde farklı bakış açılarının bir arada değerlendirilmesini ve bütüncül bir anlayışın geliştirilmesini hedeflemektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (Santa Monica, California) Getty Sanat Eğitimi Müfredat Geliştirme Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen toplantılarda, özellikle Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (Discipline-Based Art Education / DBAE) modeli üzerinde durulmuş, araştırma, inceleme ve uygulamalara dayalı geliştirmeler yapılmıştır (Artut, 2002: 252). Bu doğrultuda, DBAE modeli, sanat eğitiminde disiplinlerarası bir yaklaşımın kuramsal ve uygulamalı boyutunu birleştiren bir anlayış olarak değerlendirilebilir.

Dobbs'a (1998: 3) göre DBAE, özellikle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sanat eğitimine yönelik ilgisini geliştirmekle birlikte, yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenme süreçlerinde de kullanılabilir kapsamlı bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yönüyle model, yalnızca belirli bir yaş grubuyla sınırlı kalmayıp, sanat eğitiminin farklı öğrenme ortamlarına uyarlanabilirliğini de göstermektedir. Sanat eğitiminin dört temel bileşenini içeren bu yaklaşım sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve sanat uygulaması ile öğrencilerin hem teorik hem de pratik açıdan bütüncül bir sanat anlayışı kazanmaları amaçlanmaktadır. Çok Alanlı Sanat Eğitimi (CASEY) ya da Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (DBAE) yöntemi, sanat eğitimini yalnızca uygulamaya dayalı bir etkinlik olmaktan çıkararak, öğrencilerin sanatı çok boyutlu bir şekilde algılayabilmelerini sağlayan işlevsel bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu model, Türkiye'deki eğitim sistemine de uyarlanarak 1997-1998 öğretim yılından itibaren Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi bünyesinde uygulama alanı bulmuştur (Özsoy, 2005: 35). Disipline dayalı sanat eğitimi modeli, dört temel disiplini sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanatsal uygulamalar bir araya getiren ve daha dengeli bir müfredat programı oluşturmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu model, sanatın genel eğitimde bir araştırma alanı olarak ele alınmasına olanak tanımakta ve öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve estetik gelişimlerini desteklemeyi hedeflemektedir (Özsoy, 2007: 187). Dobbs'un (1998) belirttiği gibi, bu model

geniş bir kapsama sahip olan Çok Alanlı Sanat Eğitimi (CASEY) yaklaşımıyla benzerlik göstermektedir. Sanatı anlamak, uygulamak ve katkıda bulunmak için sanat temelli disiplinleri öğrenme ve öğretme yaklaşımını benimser. Her disipline eşit ağırlık verir; birinin diğerinden üstün olduğu düşüncesini reddeder. Önceden tanımlı, katı kurallara dayalı bir öğretim anlayışından ziyade, araştırma ve uygulamaya dayalı bir yaklaşımı öne çıkarır. Öğrencilerin yalnızca üretici değil, aynı zamanda sanat tarihi, estetik ve eleştiri alanlarında da bilgi sahibi olmalarını amaçlar. Bu maddelerden anlaşılacağı üzere CASEY modeli, sanat eğitimini tek bir alanın sınırlarına hapsedemeyip farklı disiplinleri bütüncül biçimde ele almayı; öğrencilerin sanata çok yönlü bir bakış açısıyla yaklaşmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Sanat eğitiminde “Disiplin Odaklı” yaklaşım, sanat dersini yalnızca uygulamaya dayalı etkinliklerle sınırlandırmamaktadır. Program kapsamında sanat yapıtlarının incelenmesi, sanat tarihi ve estetik değerlere yönelik çalışmalar da yer almaktadır (Kırıçoğlu, 2002: 242). Bu anlayış, öğrencilerin yalnızca sanat üreten bireyler değil; aynı zamanda eleştirel düşünen, araştırmacı, çözümleyici ve sanatı çok boyutlu değerlendirebilen kişiler olarak yetişmelerine katkı sunmaktadır. Böylelikle, sanat eğitimi süreci yalnızca uygulamaya değil, aynı zamanda düşünmeye, sorgulamaya ve sanatı anlamlandırmaya yönelik bir öğrenme alanı hâline gelmektedir. Kırıçoğlu’na (2002: 195) göre, sanat eğitimi; öğrencinin ne salt uygulama boyutunda üretim yapmasını ne de yalnızca sanat yapıtlarını inceleyerek eleştirel davranışlar kazanmasını yeterli görür. Asıl amaç, öğrencinin estetik bağlamda sanatı anlaması, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi ve sanat tarihi bilinciyle bütünleşik bir sanat görüşü kazandırmaktır. Sanatı öğrenmek; ne yalnızca uygulamalı düzeyde üretim yapmak, ne de sanat yapıtlarını çözümleyerek eleştirel bir tavır geliştirmekten ibarettir. Aynı şekilde, estetik bağlamda güzeli tartışmak ya da yalnızca sanat tarihini öğrenmek de sanat eğitiminin amacı değildir. Bu dört alan, birbiriyle bağlantılı biçimde ele alınmalı ve sanat eğitiminde bir bütünün tamamlayıcı parçaları olarak değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla, her biri diğerini destekleyen bu disiplinlerin, okul programlarında bütüncül bir yaklaşımla yer alması gerekmektedir (Kırıçoğlu, 2002: 120). Böylece öğrencilerin hem bilgi hem de duyuşsal yönlerini geliştiren bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. CASEY, öğrencilerin düşüncelerini farklı yollarla ifade edebilmelerine olanak sağlayan bütüncül bir sistemdir. Öğrenciler, duyuş ve düşüncelerini yazılı ya da görsel biçimlerde ifade ederek, sanatsal üretim sürecinde aktif biçimde yer alırlar. CASEY yaklaşımı, öğrencilerin farklı anlatım biçimleriyle kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyarak yaratıcılıklarını destekler (Özsoy, 2005: 76). Sanat eğitimi, bireyin tüm yeteneklerini geliştirmeye yönelik bir disiplindir; bu nedenle her

öğrencinin kendine özgü öğrenme ve ifade biçimlerini destekleyen bir yaklaşım benimser (Gökaydın, 1990: 5). Bu bakış açısına göre sanat eğitimi, bireyin özgün deneyim ve yaratıcılığının ön planda tutulduğu bir süreçtir. Sanatın içinde yer alan disiplinler arasındaki bağlantılar, öğrencilerin deneyimlerini zenginleştirir ve onların sanatlar arası kültürel farkındalık kazanmalarına katkı sağlar. Ayrıca, kaynaklardan beslenme, ortak dil oluşturma ve özgürlük alanları yaratma gibi unsurlar, sanat eğitiminin niteliğini artırır (Üstüner, 2007: 98). Disiplin temelli sanat eğitimi, sanat eğitiminin dört temel bileşeni olan sanat ürünü (uygulama), sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik alanlarını bir araya getirerek bütüncül bir anlayış sunar (Özsoy ve Sahan, 2009). Sonuç olarak bu yaklaşım, çağdaş sanat eğitimi sisteminde öğrencilerin yaratıcı eylemlerini anlamlı kılabilen, hem kuramsal hem de uygulamalı çalışmalarda araştırma, sorgulama ve çözümlenme becerilerini geliştiren bir anlayış olarak değerlendirilebilir (Artut, 2002). Bu yönüyle sanat eğitimi, bireyleri yalnızca üretici değil; aynı zamanda araştırmacı, düşünen ve eleştirel bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlar. Sanat öğrenmek, yalnızca uygulama yapmak ya da sanat eserlerini incelemekten ibaret değildir. Asıl amaç, öğrencinin estetik bağlamda güzeli tartışabilmesi, sanat tarihini anlayabilmesi ve bu dört alanı birbiriyle bağlantılı şekilde kavrayabilmesidir. Disipline Dayalı Sanat Eğitimi yaklaşımı, sanat eğitiminin disiplinler arası boyutunu güçlendirerek bireylerin sanatsal, estetik, eleştirel ve kuramsal yönlerde gelişimine katkı sunar.

2.3.1. Sanat Eğitiminde Dört Disiplin

Disipline dayalı sanat eğitimi modeli dört disiplin olan sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanatsal uygulamalar dâhilinde daha dengeli müfredat programını zorunluluk çerçevesinde görerek sanata genel eğitimde araştırma alanı kapsamında yaklaşmaktadır (Özsoy, 2007: 187). Bu yaklaşım, sanat eğitimi yalnızca uygulama temelli olmaktan çıkarıp, teorik ve eleştirel boyutlarıyla da destekleyen bütüncül bir anlayış sunduğu şeklinde değerlendirilebilir. Sanat eğitiminde kapsamlı bir birimin temeli; estetik, sanat tarihi, eleştiri ve uygulama ölçütleri üzerine kurulmalıdır. Sanatsal kültür ve estetik anlayıştan yoksun etkinliklerin sonucunda ortaya çıkan ürünler, sanatsal derinlikten uzak ve yüzeysel kalır. Eğitim sürecini yalnızca uygulamaya dayalı etkinliklerle sınırlamak, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek yerine onları tekrara ve biçimsel üretime yönlendirebilir. Oysa sanat eğitimi, yalnızca el becerisine değil; düşünme, sorgulama ve yorumlama süreçlerine de dayanmalıdır (Artut, 2007: 292). Kırıçoğlu'na (2002: 121) göre sanat eğitimi içinde yer alan öğretim alanları; estetik, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve sanatsal uygulama olmak üzere dört temel başlık altında toplanmaktadır. Bu araştırmanın kapsamı gereği, sanat eleştirisi alanı ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Çünkü

sanat eleştirisi, diğer üç disiplinle birlikte düşünüldüğünde sanat eğitiminde denge, bütünlük ve anlam derinliği sağlayan temel bir unsurdur. Bu doğrultuda dört disiplin, sanat eğitiminde birbirini tamamlayan, öğrencinin hem entelektüel hem de estetik gelişimini bütüncül biçimde destekleyen yapılar olarak değerlendirilebilir.

Uygulama

Uygulama, bir sanat eserinde en az dört sanat disiplininin anlamlı ve öğretici bir bileşke hâlinde bir araya gelmesiyle gerçek amacına ulaşır. CASEY'in en önemli aşamalarından biri olan uygulama süreci, bazen estetik, bazen de deneyim temelli çalışmalarla desteklenir. Bu süreçte, farklı disiplinler konuya ve eğitim durumuna göre birleştirilerek tasarlanabilir (Alakuş, 2011: 80). Bu çalışmalarda bilgi, beceri ve ustalık; deneyim ve uygulama yoluyla kazanılır. Buradaki bilgi, yalnızca kuramsal bir öğretim materyali değil, aynı zamanda her çalışma sonunda öğrencide oluşan niteliksel bir birikimdir (Kırışoğlu, 2002: 122). Sanatsal uygulama çalışmaları, yeni bir öğrenme biçimi olmaktan öte, öğrencinin sanat yeteneklerini, problem çözme yaklaşımlarını ve anlamlı işaretlerle iletişim kurma becerilerini geliştirmesi açısından önemlidir. Bu süreç, öğrencinin tasarım yetenekleri hakkında bilgi, kavrayış ve estetik duyarlılık kazanmasına katkı sağlar (Özsoy, 2003: 172).

Sanat Tarihi

Sanat tarihi, insanlığın geçmişten günümüze kadar ortaya koyduğu sanatsal faaliyetleri kapsar. Öğrenciler, sanatsal etkilenmeleri ve geçmişin geleceği nasıl biçimlendirdiğini gözlemleyerek, üslupların gelişim sürecini öğrenebilirler. Bununla birlikte, sanatsal beğenin oluşumu ve günümüz sanat eserlerinin özgünlüğü üzerine fikir yürütebilirler (Özsoy, 2005: 82).

Sanat öğretiminin amacı, sadece bir uygarlık tarihini aktarmak ya da olayları kronolojik bir sırayla sunmak değildir. Esas hedef, öğrenciyi sanatın tarihsel gelişim sürecine bilinçli biçimde yaklaştırmak ve ona yaşayan, dinamik bir sanat tarihi anlayışı kazandırmaktır. Bu doğrultuda amaç, öğrencinin sanatı tanıması, değerlendirmesi ve seçici bir bakış açısı geliştirmesidir. Böylece öğrenci, edineceği bu birikim sayesinde hem geçmişle bağ kurabilir hem de yeni sanatsal biçimler oluşturma sürecinde yaratıcı bir temele sahip olur (Kırışoğlu, 2002: 136).

Estetik

Estetik çalışma, genel anlamda sanatın doğası, kapsamı, işlevleri ve sanatçının rolü üzerine düşünmeyi içerir. Sanatın kökeni nedir ve değeri nereden gelmektedir gibi sorulara yanıt arar; kişisel ve toplumsal tercihlerin sanata yansımaları anlamaya, bu konularda bilgi üretmeye ve inceleme yapmaya yöneliktir (Özsoy, 2003: 172). Bu süreçte birey, içinde bulunduğu kültürün sanat anlayışını sorgular; sanata yönelik eleştirel bir tutum geliştirir ve farklı düşüncelere, imgelerle anlatımlara karşı duyarlılık kazanır. Sanat kuramları, nesnelere ya da olayların neden sanat olarak kabul edildiğini açıklamaya çalışan düşünsel sistemlerdir. Tüm sanat eserlerinde paylaşılan ortak özellikleri belirlemeyi amaçlarlar. Bu bağlamda tasarım kuramları, sanatsal üretimde “iyi” olarak nitelendirilen öğelerin hangi ilkelere dayandığını anlamaya yardımcı olur. Sıklıkla anılan sanat kuramları arasında; taklitçi (yansıtmacı) kuram, biçimci kuram, ifadeci (dışavurumcu) kuram, anlatımcı kuram ve işlevselcilik kuramı yer almaktadır (Alakuş, 2011: 79). Bu dört alanın her biri, kendine özgü yöntemleri ve dayandığı bilimsel temeller doğrultusunda öğretilmelidir. Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarına ulaşabilmesi için, bu alanların kuramsal çerçevesinin açıkça belirlenmiş olması büyük önem taşır (Özsoy, 2003: 172-173).

2.3.2. Sanat Eleştirisi

“Eleştiri” sözcüğü, 16. yüzyılda Fransa'da kullanılmaya başlanmış olup, kökeni Yunanca krinein kelimesine dayanır ve soruşturma, değerlendirme anlamlarını taşır. Halk arasında genellikle bir şeyin eksik ya da yetersiz yönlerini belirtmek için kullanılsa da, sanat bağlamında bir eseri anlamlı biçimde değerlendirme anlamına gelir (Yolcu, 2009: 117). Sanat eleştirisi, sanat eserini doğru biçimde anlamak ve değerlendirmek için güvenilir bir yöntem olarak kabul edilir. Bu yaklaşım; dans, tiyatro, müzik, şiir, resim ve fotoğraf gibi tüm sanat dallarındaki yaratımların eleştirel biçimde incelenmesini kapsar (Barret, 2019: 31). Eleştiri sürecinde eserin biçimi, konusu, anlatım dili, sanatçının kullandığı mecazlar ve izleyiciye aktarmak istediği iletiler değerlendirilir (Kırıçoğlu, 2002: 130). Erinç'e (2009) göre, eleştiri yalnızca sanat yapının incelenmesi değildir; aynı zamanda sanatçı ile izleyici arasında kurulan düşünsel bir köprüdür. Bu bağlamda eleştirinin amacı, eseri çözümlenmek kadar, onu okuyan, dinleyen veya izleyen kişinin bilinçli bir şekilde yönlendirilmesini ve bilgilendirilmesini sağlamaktır. Eleştiri, insanın anlamaya, yorumlamaya ve estetik olarak değerlendirmeye yönelik entelektüel bir araçtır. Ancak kimi durumlarda, sanat eserine ilişkin dile getirilen olumsuz değerlendirmeler, hoşnutsuzluk veya beğenilmeme olarak da algılanabilir (Barret,

2019: 32). Eleştirinin yargılaması, her şeyden önce bir anlamlandırma ve değerlendirme çabasıdır. Eleştirinin en önemli boyutu, sanat ile yaşam arasındaki ilişkiyi kurabilmektir (Ersoy, 2002: 81). Sanat eleştirisi, sanat eserini toplumsal bir ürün olarak ele alır ve anlamını toplumla kurduğu bağ üzerinden temellendirir. Toplum, her üretiminde belirli ihtiyaç ve arzularını karşılamayı amaçladığına göre, sanat eseri de bu çevrim içinde anlam kazanır. Dolayısıyla sanat eleştirisi, sanat yapıtının toplumsal bir gereksinimi hangi yönde karşıladığı sorusuna yanıt arayan bir alan olarak değerlendirilebilir (Balcı, 2003: 40). Feldman'a göre sanat eleştirisi, öznel (intrinsic) ve bağlamsal (extrinsic) olmak üzere iki temel biçimde incelenebilir. Öznel eleştiri, tek bir sanat yapıtında gözlemlenen ve duyumsanan öğelerden yola çıkarak anlam oluşturmaya yönelir. Bağlamsal eleştiri ise sanat yapıtının üretildiği sosyo-tarihsel dönemlere ilişkin bilgileri araştırmayı hedefler (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997: 118). Sanat eleştirisi, sanatı tartışırken görsel kavramları ve terimleri kullanır. Sanat yapıtlarının tanımlanması, yorumlanması ve değerlendirilmesi gibi işlevleri bulunan sanat eleştirisi, çözümlenmelerini çoğunlukla tarihsel koşullar içinde gerçekleştirir (Bozkurt, 1992). Ayrıntıların farkına varmak, doğru yargılara ulaşmak ve yeni ilişkiler kurmak amacıyla gerçekleştirilen bu süreç, aynı zamanda görsel algı ve okuryazarlığın gelişmesine de katkı sağlar. Sanat eleştirisi, yalnızca sanat eserlerinin biçimsel yönlerine değil, aynı zamanda içeriksel ve bağlamsal ipuçlarına da odaklanır (Özsoy, 2003: 173). Sanat eleştirisi, sanat eserini tartışırken ya da çözümlerken sözel alanlarla, sanat tarihinin zamansal süreçleriyle, estetiğin felsefi temelleriyle ve psikoloji ile sosyolojinin insan ve toplum boyutlarıyla anlamlı ilişkiler kurar (Yolcu, 2009: 113). Sanat eleştirisi için kısaca "sanatın, sanat bilimi çerçevesinde ve özellikle çağdaş sanat yapıtları üzerinden yargılanması ve değerlendirilmesi süreci" tanımı yapılabilir. Bu çözümlenme ve değerlendirme süreci, dönüşümlü olarak sanatın gelişimini de etkiler. Sanat eleştirisi, sanat tarihi, sanat kuramı, sanat psikolojisi ve sanat sosyolojisi gibi bilim dallarından yararlanarak disiplinler arası bir nitelik taşır (San, 1985: 42). Sanat eleştirisi alanı, sanatın toplumla, bireylerle ve kültürlerle bütünleşmesine katkı sağlayan önemli bir disiplindir. Aynı zamanda, sanat eleştirisi aracılığıyla gelecekte sanat tarihinde yer alabilecek eserlerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi mümkündür. Bu yönüyle eleştiri, sanata bilimsel bir temel kazandırır; sanatçıların ve eserlerinin değerinin doğru biçimde anlaşılmasına katkıda bulunur (Akkaya, 2014: 21). Sanat eleştirisi konusundaki bilgi ve becerilerin kazanılması, bireylerin sanat eserleri hakkında bilinçli değerlendirmeler yapabilmelerini sağlar. Sanat eserlerini yalnızca betimlemenin ötesine geçebilen bireyler, eleştirel düşünme ve gerekçeli yargı oluşturma becerilerini geliştirir; eserlerin değeri üzerine temellendirilmiş kararlar verebilir (Subaşı, 2014: 30). Sanat eleştirisi; betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargı olmak üzere dört temel

aşamadan oluşur. Bir sanat eserinin değerini anlamak için bu aşamaların sırasıyla ve özenle uygulanması gerekir. Herhangi bir aşamanın eksik bırakılması ya da atlanması, sanat eleştirisinin bütünlüğünü zedeler (Çıtak, 2019: 34). Sanat eleştirisi, sanat eserlerinin anlamını, bağlamını ve estetik değerini değerlendirme süreci olup, sanatsal üretimi anlama ve yorumlama açısından önemli bir disiplindir. Sanatın yapısını, kültür alanları içindeki yerini ve insan açısından işlevini araştıran sanat felsefesi; güzelin ve güzel sanatların doğasını, yapısını ve işleyişini inceleyen estetik ile birlikte, katı mantıksal ölçütlere dayalı değerlendirmelerin yanı sıra, eserin izleyicide uyandırdığı duygusal tepkileri de ele alır (Ersoy, 2002: 81–82).

Feldman, sanat eleştirisini dört ana başlıkta sınıflandırır: Akademik Eleştiri, Basın Eleştirisi, Popüler Eleştiri ve Pedagojik Eleştiri. Bu sınıflama, Moran'ın yaklaşımından türetilmiş olup, kullanım açısından daha işlevsel bir çerçeve sunar (Boydaş, 2004: 289).

Akademik Eleştiri

Akademik eleştiri, ince bir eleştirel duyarlık, uzmanlık ve sabırlı uzun bir araştırmayı gerektiren gelişmiş yöntem demektir. Bu eleştirinin işlevi, akademik tarafsızlığı mümkün kılabilen bir değerlendirme, yorum ve analiz türünü elde etmektir (Boydaş, 2004: 37-38). Ertuş'a (2019: 20) göre, akademik eleştiri, üstünde uzmanlaştırılması gerekli olan taraf olmayan değerlendirmeyi içinde barındıran bir türdür. Akademik eleştirmenlerin sosyolojik, tarihsel ve Marksist eleştiri açısından ele alınması gerektiği ifade etmiştir.

Akademik eleştirmenler, daha önce tasnif edilmiş ve belirli bir yere oturmuş üslup ve söylemleri sıklıkla yeniden gözden geçirirler. Ancak her alanın kendine özgü bir bakış açısı vardır; sanatçılar, yaşadıkları dönemde eleştirilerde ihmal edilmiş olsalar da, sonraki yıllarda yeni ve özgün anlamlar kazanabilirler (Boydaş, 2004: 38).

Bu yönüyle akademik eleştiri, yalnızca sanat alanındaki gelişmeleri değerlendirmekle kalmayıp, farklı dönemlerin estetik ve düşünsel yaklaşımlarını yeniden yorumlama olanağı da sunar. Ayrıca, sanatın sürekli değişen doğasına uyum sağlayarak disiplinler arası bir zenginlik ve esneklik kazandırdığı düşünülebilir.

Basın Eleştirisi

Bu eleştirinin temel niteliği, haber kategorisine dahil olmasıdır. Hedef, okuyucuyu sanat dünyasındaki gelişmelerden haberdar etmektir. Genellikle bir sanat olayının kısa özeti, bir makale biçiminde sunulur. Bu tür eleştirilerde sistematik bir yaklaşım nadirdir; ancak bir sergideki eserlerin sözel karşılıklarını oluşturma amacı belirgindir (Boydaş, 2004: 36). Eleştirmenler, okuyucuların hiç görmedikleri ya da izleyemedikleri sanat eserleri hakkında yazarak onların meraklarını giderir ve eserler hakkında bilgi verirler. Kimi zaman eleştirmenler, sanat ortamında yaşanan anlaşmazlıkları yazılarına taşıyarak kendi görüşlerini açıkça ifade eder ve bu durum sanatçılar ile koleksiyoncular arasındaki rekabeti artırabilir (Gökay, 1998: 48).

Basın eleştirisi, “sınırlılık” baskısı altında yazılır. Bu nedenle güncel olaylar arasında ikinci planda kalabilir (Boydaş, 2004: 36). Bununla birlikte basın eleştirisinin, sanat olaylarını geniş kitlelere ulaştırması bakımından önemli bir işlev üstlendiği söylenebilir. Ayrıca bu eleştirilerin, akademik derinlikten uzak olsa da sanatın güncel boyutunu yansıtması açısından dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Popüler Eleştiri

Popüler eleştiri, genellikle betimleyici bir biçimde gerçeği olduğu gibi yansıtır ve yargılar. Bu nedenle eleştirinin bu türü fazla değişiklik göstermez. Ancak bireylerin sanat eğitimine yönelik farkındalıklarının artmasıyla, kendini tekrarlayan bir realizm anlayışıyla nesnelere, olayların ve kişilerin karakterlerini yansıtan bir realizm arasındaki farkı görebilmeleri sağlanabilir. Bu sebeple kişilere daha iyi sanat eğitimi verilmesi, eleştiri anlayışının yalnızca eleştirmenin görüşleriyle sınırlı kalmaması açısından önemlidir (Gökay, 1998: 49).

Popüler eleştiri, özellikle resim sanatını “tasvir sanatı” olarak değerlendirme eğilimindedir. Pek çok insan, eleştiri yapabilecek yeterli donanıma sahip olduğuna inanır ve onların ölçütleri kolaylıkla reddedilemez. Bu kişiler, sanatın görsel gerçeklere bağlı kalması gerektiğine inanır. Gerçekliğin tamamen terk edilmesi, popüler eleştirinin asla affetmeyeceği bir durumdur. Estetik eğitim, kamuoyuna realizmin farklı türlerini ayırt etme becerisi kazandırabilir (Boydaş, 2004: 39).

Pedagojik Eleştiri

Pedagojik sanat eleştirisinde temel olan anlatım biçimi diyalogdur. Öğrencinin bireysel eleştiri birikimini artırmak ve sanatı eleştirel biçimde değerlendirme yetisini geliştirmek bu yöntemin başlıca amaçlarından. Bu doğrultuda pedagojik sanat eleştirisi eğitimi almış bir öğrenciden beklenen, bir sanat eserini değerlendirirken yapıtın nesnel özelliklerinin yanı sıra öznel düşüncelerini de içeren bir eleştiri süreci geliştirmesidir (Boydaş, O., 2024: 391). Günümüzdeki pedagojik eleştiri anlayışı, sanatçı-öğretmen rolüyle tamamen örtüşmese de bu yaklaşımın temel amacı, öğrencideki eleştirel standartların gelişimine katkı sağlamaktır (Boydaş, N., 2004: 37). Öğrencilerde var olan estetik algının körelmesini engellemek ve bu algının daha da gelişmesini sağlamak hedeflenir (Gökay, 2005: 90).

Bu eleştirinin genel amacı, öğrencilerin sanat ve estetik konularındaki olgunluklarını geliştirmektir. Öğrenciler, kendi eserlerini değerlendirirken aynı zamanda kendilerini de değerlendirebilirler. Bu süreci yönetecek sanat eğitmeninin hem sanatsal bilgiye hem de pedagojik formasyona sahip olması gereklidir (Boydaş, N., 2004: 37).

2.3.3. Görsel Sanatlar Eğitiminde Pedagojik Eleştiri

Eğitim, canlılar içinde yalnızca insan için gerekli olan bir süreçtir. Bu sürecin nitelikleri, bireyin davranışlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. Eğitim, bireyin yeteneğini, yaratıcılığını ve düşünme becerilerini ortaya çıkaran, aynı zamanda geliştiren bir etkinliktir (Yolcu, 2009: 85). Bu bağlamda sanat eğitimi, bireyin yalnızca bilgi edindiği bir süreç olmanın ötesinde, duygusal, bilişsel ve estetik yönlerini bütüncül biçimde geliştiren bir alan olarak değerlendirilmektedir. Sanat eğitimi, bireyin araştırmacı, sorgulayıcı ve üretici özelliklerini destekleyerek bilgi birikimini uygulamaya dönüştürmesine olanak tanır. Böylece birey, hem düşünsel hem de estetik bakımdan gelişme imkânı bulur. Eğitim süreci bu yönüyle kişilik geliştirici, yönlendirici ve yaratıcı bir işlev taşır (Yolcu, 2009: 83). Bu noktada sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını besleyen, yaratıcılığını destekleyen ve onu kültürel bir varlık olarak toplumsal yaşama hazırlayan bir süreç olarak öne çıkmaktadır.

Çağdaş sanat eğitimi, bireyin estetik ve kültürel bilincini geliştirerek sanatı yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirmeyi amaçlar. Bu yaklaşım, bireyin yalnızca sanatsal yeteneğini geliştirmeyi değil; aynı zamanda sanata, kültüre ve değerlere duyarlılığını artırmayı da hedefler (Kırıçoğlu, 2002: 40). Görsel sanatlar eğitimi; resim, heykel, mimarlık, grafik, endüstri tasarımı, sinema, fotoğraf, moda tasarımı ve bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar

(Kırışoğlu, 2002: 40-43). Bu eşitlilik, bireyin sanatsal, estetik ve yaratıcı potansiyelini farklı yönleriyle geliştirmesine katkı sağlayan çok boyutlu bir öğrenme ortamı oluşturur. Sanat eğitimi yalnızca teknik becerilerin kazandırılmasını değil, aynı zamanda bireyin sanat tarihine, estetik değerlere ve sanatsal süreçlerin anlamına yönelik farkındalığının artırılmasını da içerir (Kırışoğlu, 2002: 32). Bununla birlikte sanat eğitimi; didaktik, tarihsel ve psikolojik bilgi birikimlerinden yararlanır, eğitim psikolojisi ve gelişim psikolojisinin sağladığı kuramsal temelleri kullanır. Tüm bu alanlar, sanat eğitimi biliminin oluşturduğu bilgi temellerinden g alır (San, 2010: 19).

Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, öğrencinin bir sanat yapıtını değerlendirirken nelere dikkat etmesi gerektiğini anlamasına yardımcı olan, bilişsel ve mesleki gelişimi destekleyen bir yaklaşımdır (Boydaş, 2024). Görsel sanatlar eğitiminde bu yöntem, öğrencilerin sanatı anlamlandırma, yorumlama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayan önemli bir süreç olarak görülmektedir. Sanat eğitimi süreci, yalnızca teknik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, öğrencinin düşünsel ve duygusal yönlerini de geliştiren çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu süreçte öğrencilerin sanat yapıtları üzerine düşünmeleri, sanatsal elemanlar ve tasarım ilkeleri hakkında bilgi edinmeleri; algı, imge ve yaratıcılık yönlerini olumlu biçimde etkiler. Ayrıca sanat eserleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları fark etmek, bu yapıtları karşılaştırmalı biçimde incelemek ve sorular yoluyla görsel unsurları gözlemlemek, öğrencilerin sanata ilişkin kavrayışlarını derinleştirir (Artut, 2002: 257). Bu tür bir öğrenme ortamında öğrenciler yalnızca bilgi edinmekle kalmaz, aynı zamanda sanatsal gözlem ve değerlendirme alışkanlığı kazanırlar. Sanat yapıtını anlamlandırma süreci, estetik duyarlılıkla birlikte düşünsel sorgulamayı da içerir. Sağlam bir bilgi temeline dayanan, kültürel unsurlarla desteklenen bu süreçte öğrenciler, deneyimleri aracılığıyla kendi öğrenmelerini yapılandırırlar. Sanat yapıtını eleştirel gözle incelemek, biçimsel ögeleri yorumlamak ve eserin anlam katmanlarını zlemek bu öğrenme sürecinin temelini oluşturur (Kırışoğlu, 2002: 130).

Sanat eleştirisi sürecinde öğrencinin, sanat üzerine düşünebilme, sorgulama ve estetik açıdan gereklendirme becerileri kazandığı görülmektedir. Bu yönüyle eleştiri, öğrencinin yalnızca sanatı değerlendirmesine değil, aynı zamanda kendi bakış açısını geliştirmesine de katkı sunar. Öğrencilerin sanat yapıtlarına yaklaşımlarında önyargılardan kaçınmaları ve eseri derinlemesine anlamaya yönelik tutum sergilemeleri önemlidir. Nitekim sanatı anlamak, hızlı yargılardan uzak durmayı ve dikkatli bir gözlem süreci gerektirir (Yolcu, 2009: 120). Sanat eğitimi sürecinde çocuklara bir sanat eserine yalnızca “güzel” ya da “irkin” gibi yüzeysel

yargularla yaklaşmanın yetersiz olduğu; bunun yerine eserin biçim, içerik ve bağlam açısından değerlendirilmesi gerektiği öğretilmelidir (Gökay, 2005: 93). Bu yaklaşım, öğrencilerin estetik farkındalıklarını derinleştirirken, aynı zamanda sanatı anlamlandırma süreçlerini de zenginleştirir. Eleştirel düşünmenin eğitimdeki rolü ise, öğrenme sürecini derinleştirilmesi ve öğrencilerin değişen toplumsal koşullara uyum sağlamalarını desteklemesi bakımından büyük önem taşır. Bu nedenle eleştirel düşünmenin eğitim programlarında yer alması gerektiği, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmede temel bir unsur olduğu vurgulanmaktadır (Şahinel, 2002: 26). Çağdaş sanat eğitimcilerinden Feldman'a (akt. Kırıçoğlu ve Strockrocki, 1997: 18) göre, sanat eleştirisi öznel (intrinsic) ve bağlamsal (extrinsic) olmak üzere iki biçimde ele alınabilir. Öznel eleştiri, sanat yapının içsel özelliklerine odaklanırken; bağlamsal eleştiri eserin sosyo-tarihsel koşullarını dikkate alır. Böylece sanat eleştirisi, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sanatı anlamaya yönelik bütüncül bir yaklaşım sunar.

Hurwitz ve Day (1995: 311), öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinin, onların sanatsal bir çalışmaya değer verme ve anlam yükleme yetilerini de artırdığını belirtmektedir. Bu anlayış doğrultusunda sanat eleştirisinin dört temel aşamadan oluştuğu kabul edilmektedir. Dobbs'a (1988: 32-34) göre bu aşamalar; "Ne görüyorsun?" (Betimleme), "Bu şeyler nasıl bir araya gelmiş?" (Biçimsel çözümleme), "Sanatçı ne söylemeye çalışıyor?" (Yorumlama) ve "Bu çalışma hakkında ne düşünüyorsun ve neden?" (Yargı) sorularıyla ilişkilidir.

Betimleme aşamasında, sanat eserinde yer alan biçimsel öğeler tanımlanır ve eserin görünür yüzeyine ilişkin gözlemler yapılır. Bu aşamada öğrenciden, eserin hangi sanat formuna ait olduğunu belirlemesi ve yapıtta görülen nesnelere veya biçimleri tarafsız biçimde ifade etmesi beklenir (Özsoy, 2005: 369).

Çözümleme aşaması, betimlemenin devamı niteliğinde olup eserin biçimsel öğeleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bir süreçtir. Renk, çizgi, form, doku gibi elemanların birbiriyle nasıl düzenlendiği ve hangi estetik ilkelere göre bir araya getirildiği bu aşamada araştırılır (Kırıçoğlu, 2002: 133). Bu yönüyle çözümleme, öğrencinin görsel yapıyı çözümleme ve biçimsel bütünlüğü kavrama becerisini güçlendirir.

Yorumlama aşamasında, öğrenci artık eserin yüzeysel özelliklerinden öteye geçerek sanatçının amacını, duygularını ve vermek istediği mesajı anlamlandırmaya yönelir. Bu aşama,

öğrencinin hayal gücünü ve düşünsel üretkenliğini kullanarak, sanat eserindeki sembolik veya duygusal anlamları keşfetmesine imkân tanıdığı söylenebilir (Özsoy, 2005: 95).

Yargı aşaması ise eleştirinin sonuç bölümüdür. Öğrenciden, eserin neden değerli veya etkileyici olduğunu açıklaması; yani kendi estetik ölçütlerine ve sanat kuramlarına dayanarak bilinçli bir değerlendirme yapması beklebilir (Özsoy, 2005: 37). Bu aşama, öğrencinin yalnızca beğeni düzeyini değil, aynı zamanda eleştirel gerekçelendirme yetisini de geliştirir.

Bu çerçevede sanat eleştirisi, görsel sanatlar eğitiminde yalnızca bir değerlendirme aracı olarak değil, aynı zamanda öğrencilerin estetik farkındalıklarını, eleştirel düşünme becerilerini ve sanatsal ifade kapasitelerini geliştiren çok yönlü bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç, öğrencilerin sanatı yalnızca gözlemleyen değil, aynı zamanda sorgulayan, yorumlayan ve yeniden anlamlandıran bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlar.

2.4. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde ise, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisiyle ilgili yapılmış lisansüstü tezler ve akademik çalışmalar incelenmiş, konuyla doğrudan veya dolaylı ilişkili araştırmalar özetlenmiştir. Araştırmalar, sanat eleştirisinin eğitimdeki yeri, sanat eleştirisi derslerinin işleniş biçimi, sanat eğitimi programlarına katkısı ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesindeki rolü gibi çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. Ayrıca, pedagojik sanat eleştirisi kapsamında geliştirilen ölçek çalışmaları ve bilgisayar destekli öğretim uygulamaları gibi farklı yöntemlerin etkileri de ortaya konmuştur. Bu bölümde yer verilen çalışmalar, mevcut literatürün genel eğilimlerini ve sanat eleştirisinin eğitimdeki önemini göstermesi açısından önemli bir çerçeve sunmaya çalışmıştır.

Özsoy (2001), “Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri” Türkiye’de ilk ve ortaöğretimde sanat öğretimine yönelik araştırmaların son derece sınırlı olduğu ve çoğunlukla nicel verilere dayalı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak sanatın doğası gereği, bu alanda yapılacak çalışmaların nitel yönleri ortaya çıkarması daha yararlı olacaktır. Sanat öğretmenlerinin mesleki niteliklerini ve gerçekleştirdikleri öğretimi sorgulayan çalışmalarda, nitel bir araştırma yöntemi olan eğitimsel eleştirinin özellikle veri toplama, içerik analizi ve karşılaştırmalı çözümleme gibi basamaklar yoluyla önemli katkılar sunduğu belirtilmektedir. Sanat eğitiminin her alanında ve her düzeyinde, eğitim-öğretim sürecinin tüm yönleriyle çözümlenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi için eğitimsel eleştiri yöntemi önemli olanaklar sağlamaktadır. Gerçek öğretmen ve öğrencilerin yanı sıra,

araştırmacılar ve gözlemcilerden oluşan katılımcıların görüşlerinin belirlenmesi yoluyla sanat eğitiminin niteliğinin geliştirilmesine katkıda bulunulabileceği ifade edilmektedir. Eğitimsel eleştiri yöntemiyle elde edilen bulgu ve yorumların, sanat öğretiminin iyileştirilmesine ve sanat eğitimi alanında bilimsel araştırmalara dayalı yöntemlerin geliştirilmesine olanak sağladığı vurgulanmaktadır.

Yılmaz ve Boydaş (2002), “Antalya Müzesinde Bulunan Rumi Motifli Bir Çiniye Sanat Eleştirisi Açısından Bir Yaklaşım” Adlı çalışmada, sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak Anadolu Selçuklu Dönemi’ne ait bir çini eserin biçimsel, çözümleyici, yorumlayıcı ve yargısal aşamalar üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma, Feldman’ın dört aşamalı sanat eleştirisi yaklaşımını temel alarak, tarihî bir sanat eserinin estetik, sembolik ve kültürel yönlerinin nasıl anlamlandırılabilceğini ortaya koymaktadır. Çalışmada, sanat eserinin biçimsel özellikleri kadar, dönemin sanatsal üslubunu ve kültürel bağlamını da göz önünde bulunduran bütüncül bir eleştirel analiz benimsenmiştir. Bu yönüyle araştırma, sanat eleştirisi yönteminin yalnızca çağdaş sanat eserlerinin değil, tarihî sanat nesnelerinin çözümlenmesinde de etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Ayrıca Yılmaz ve Boydaş’ın çalışması, sanat eleştirisinin sanat eğitimi sürecinde öğrencilere tarihsel bilinç kazandırma ve estetik duyarlılığı geliştirme açısından önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Mercin ve Alakuş (2005), “Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi” Başlıklı makalede, sanat eğitimi sürecinde eleştirel etkinliklerin yapılandırılmasının, bireylerin sanata, sanat eserine ve sanatçıya karşı estetik bir duyarlılık geliştirmelerine önemli katkılar sunduğu ifade edilmiştir. Sanat eleştirisinin, öğrencilerin yaratıcı düşünme, yorumlama ve evrensel düzeyde kendini ifade etme becerilerini desteklediği gözlemlenmiştir. Ayrıca, kültürel anlayış ve sanatsal algının derinleşmesine katkı sağladığı da vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, eleştiri çalışmalarının yaş gruplarının gelişim özelliklerine uygun, sistematik ve pedagojik temelli bir yaklaşım çerçevesinde yürütülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle çocuklara yönelik eleştiri etkinliklerinin ilgi çekici, oyun temelli ve araştırmaya yönlendirici yöntemlerle sunulmasının, sanat eğitiminin etkinliğini artırdığı ve bireylerin estetik, eleştirel bakış açılarını geliştirdiği gözlemlenmiştir.

İşler (2005), “İlköğretimin İlk Yıllarındaki Sanat Eleştirisi Uygulamaları ve Bu Uygulamaların Eleştirel Düşünme Gelişimi Açısından Önemi” Bu araştırma da bilgi üretiminin hızla arttığı günümüzde, bilginin kısa sürede eskiyebilmesi ve geçerliliğini yitirmesi, geleneksel eğitim anlayışının tartışmaya açılmasına ve farklı düşünme becerilerinin kazandırılmasına

yönelik yaklaşımların güç kazanmasına yol açmıştır. Eğitim bilimlerinin gündeminde önemli bir yere sahip olan kavramlardan biri de eleştirel düşünmedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bir araştırmada, ilköğretim birinci kademe öğrencilerine eleştirel düşünme yeteneklerinin kazandırılmasında sanat eleştirisinin oynayabileceği rol incelenmiştir. Sanat eleştirisinin sanat öğretimindeki yeri sıklıkla ele alınmış olmasına rağmen, sanat eleştirisi uygulamalarının ilköğretim çağındaki çocukların eleştirel düşünme becerilerine etkisi yeterince araştırılmamıştır. Bu nedenle çalışma, sanat eğitiminin iyileştirilmesi perspektifiyle konuyu tartışmaya açmakta ve çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygun uygulamalarda dikkat edilmesi gereken hususları ortaya koymaktadır. Ayrıca, öğrencilerin eşli veya küçük grup çalışmalarıyla iş birliğine dayalı öğrenme ortamlarının teşvik edilmesi gerektiği, dramatik sunumlar, sanat eserlerini canlandırma, sanat yapıtlarına yönelik diyalog oluşturma gibi etkinliklerin eleştirel düşünme gelişimine katkı sağlayabileceği vurgulanmıştır. Öğrencilerin sanat eleştirisi yazılarını okul gazetesi gibi mecralarda yayımlamaları da bu süreçte motivasyonu artıran bir uygulama olarak önerilmektedir.

Karabulut, Karakuzu ve Konca (2008), “Sanat Eğitiminde Pedagojik Eleştiri Yöntemleri” Adlı çalışmada, pedagojik eleştirinin sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin düşünme, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmedeki rolü ele alınmıştır. Araştırmada, sanat eleştirisinin öğrencinin yalnızca estetik yargı geliştirmesine değil, aynı zamanda sanatı anlamlandırma, kültürel değerleri fark etme ve yaratıcı düşünme becerilerini artırma yönünde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada, sanat eğitiminin eleştirel düşünme temelli bir yaklaşım üzerine inşa edilmesi gerektiği belirtilmiş; bu süreçte öğrencinin gözlem, çözümleme, yorumlama ve yargılama aşamalarında aktif bir katılımcı olması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, sanat eleştirisi etkinliklerinin öğrencinin iletişim becerilerini güçlendirdiği, özgüvenini artırdığı ve estetik algısının kalıcı biçimde gelişmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada sunulan ilkeler doğrultusunda, öğrencilerin sanatsal eserleri yalnızca biçimsel olarak değerlendirmemeleri; aksine, sanatın ifade ettiği anlam, kültürel bağlam ve duygusal boyutları da kavrayarak eleştirel bir bakış açısı kazanmalarının önemi vurgulanmıştır. Bu yönüyle çalışma, sanat eleştirisinin pedagojik boyutunun öğrenciyi pasif bir izleyiciden aktif bir sorgulayıcıya dönüştürdüğünü ve sanat eğitiminde eleştirel düşünmenin temel bileşenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Dağdaş (2010), “Sanat Eseri Eleştirisine Bir Örnek: Üçüncü Mevki Vagon” Başlıklı makalesinde, araştırmanın amacını, eleştiri kuramlarını açıklayarak pedagojik eleştiri

yöntemlerini sanat eleştirisi bağlamında incelemek olarak belirtmiştir. Çalışmada, realist dönem ressamlarından Honoré Daumier'in 3. Mevkii Vagon adlı eseri sanat eleştirisi yöntemleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Dağdaş, sanat eseri eleştirisinin hem sanat eğitime hem de genel öğretim süreçlerine önemli katkılar sağlayabileceğini ifade etmiştir.

Namdar ve Önder (2019), "Türkiye'de İlköğretimde Görsel Sanatlar ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri" Başlıklı çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden elde edilen veriler doğrultusunda nitel araştırma yöntemiyle içerik analizi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre Türkiye'de ilköğretim düzeyinde görsel sanatlar alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu kadın yazarlar oluşturmaktadır. Ayrıca bu tezlerin büyük bir kısmının doktor öğretim üyesi unvanına sahip akademisyenlerin oluşturduğu belirlenmiştir. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise en yoğun çalışmanın 2011 yılında gerçekleştiği ve araştırmaların ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmüştür.

Genç (2011), "Mihri Müşfik'in "Naile Hanım Portresi" Adlı Eserine Sanat Eleştirisi Açısından Bir Yaklaşım" Başlıklı çalışmada, Mihri Müşfik'in 1908–1909 yılları arasında gerçekleştirdiği "Naile Hanım Portresi" Edmund Feldman'ın "Araştırmacı Sanat Eleştirisi" yöntemi doğrultusunda analiz edilmiştir. Betimleme, çözümlenme, yorum ve yargılama basamaklarına dayalı olarak yapılan çözümlenmede, sanat eserinin biçimsel özelliklerinin yanı sıra dönemsellik, kültürel ve toplumsal bağlamı da dikkate alınmıştır. Böylece eser çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirilmiş; yalnızca estetik değil, tarihsel ve sosyolojik açılarından da incelenmiştir. Çalışmada, Mihri Müşfik'in Avrupa'daki sanat eğitimi, kadın sanatçı kimliği ve Osmanlı-Türk modernleşme süreci bağlamında geliştirdiği sanat anlayışı irdelenmiştir. "Naile Hanım Portresi" nde kullanılan biçimsel öğeler, simgesel anlamlar ve renk tercihleri üzerinden, sanatçının hem bireysel yönelimi hem de dönemin kadın temsil biçimleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışma, yalnızca bir sanat eserinin çözümlenmesini değil, aynı zamanda kadın kimliği, modernleşme süreci ve sanat eğitimi ilişkisini de tartışmaya açmaktadır. Sanat eleştirisinin eğitsel işlevine vurgu yapan bu çalışma, Feldman'ın kuramsal çerçevesini uygulamalı bir örnekle birleştirerek sanat eleştirisinin hem yöntemsel hem pedagojik yönünü ortaya koymaktadır. Bu yönüyle, sanat eğitimi alanında eleştirel bakış açısının geliştirilmesi açısından önemli bir katkı sunmakta; sanat eserinin estetik değerleri kadar bağlamsal anlam katmanlarına da odaklanan bütüncül bir değerlendirme modeli önermektedir.

Karip (2020), ‘‘Türkiye’de Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yaklaşımlarının Kullanıldığı Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi’’ Başlıklı çalışmada Türkiye’de çok disiplinli sanat eğitimi yaklaşımını ele alan lisansüstü tezlerin içerik açısından analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada herhangi bir yıl sınırlaması olmaksızın ilgili tezler taranmış, veriler toplanarak içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Tezler; türü, yayımlandığı yıl, çalışmanın alanı, amacı, veri toplama araçları ve çalışma grubu gibi değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu ve belirgin bir eğilim ortaya koymadığı tespit edilmiştir. Tezlerde genel olarak, çoklu disiplinli sanat eğitimi yaklaşımının öğrencilerin başarı düzeyi, ilgi, tutum ve motivasyonları üzerindeki etkilerine katkı sağlanmasının hedeflendiği görülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırmacılara ve sanat eğitimi alanında çalışan eğitimcilere çeşitli öneriler sunulmuştur.

Özer ve Eren (2013), ‘‘1992-2012 Yılları Arasında Güzel Sanatlar Eğitimi Alanında Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi’’ Başlıklı çalışmada, tezler; türleri, yapıldıkları yıllar, bağlı oldukları üniversiteler, hedef kitleler ve konu alanlarına göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Tarama sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve bulgular frekans ve yüzde tabloları halinde sunulmuştur. Araştırmada Güzel Sanatlar Eğitimi alanına ilişkin toplam 366 teze ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, en fazla çalışmanın Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütüldüğü, en yoğun araştırma alanının Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olduğu, en geniş hedef kitleye ulaşan tezlerin belirli üniversitelerde yoğunlaştığı ve en sık ele alınan konuların eğitim, öğretim ve güzel sanatlar olduğu tespit edilmiştir.

Özaltın (2016), ‘‘Sanat Eleştirisi Kültürünün Türkiye’de Gelişimi 1880-1980’’ Bu araştırma, sanat eleştirisinin tarihsel gelişimini ana kaynaklara dayanarak incelemiş ve özellikle Türkiye’de sanat eleştirisi kültürünün oluşum sürecini değerlendirmiştir. 1880-1980 yılları arasındaki yüz yıllık dönemde sanat eleştirisinin gelişimi; eleştirmenler, sanat etkinlikleri, sanat dergileri, sanat kuramları ile AICA ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşların katkıları çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca sanat tarihi içinde sanat eleştirisinin konumu ve bu bağlamda ortaya çıkan tartışmalar irdelenerek, sanat ve eleştiri ilişkisi üzerinden Türkiye’deki eleştiri kültürünün akademik bir perspektifle ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yıldız (2019), ‘‘Sanat Eleştirisi Disiplininin Baskiresim Derslerine Olan Etkisine Yönelik Öğrenci Görüşleri’’ Bu çalışmada, Türkiye’de görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplininin baskı resim derslerine etkisi araştırılmıştır. Çalışmada,

2011-2012 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde Seçmeli Sanat Atölye 3 (Baskı Resim) dersini alan 3. sınıf öğrencileriyle çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğrenci görüşme formu ve gözlem kullanılmış; elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, sanat eleştirisi disipliniyle desteklenen öğretim yöntemlerinin baskı resim dersi üzerindeki etkisinin öğrenciler tarafından büyük oranda olumlu değerlendirildiği vurgulanmıştır. Ayrıca, özgün baskı resim derslerinin teknik beceri kazandırmanın yanı sıra öğretmen adaylarının sanatsal kimlik geliştirmelerine önemli katkılar sunduğu ifade edilmiştir.

Akengin ve Ertuş (2019). “Bilgisayar Destekli Sanat Eleştirisi Dersinin Akademik Başarıya Etkisinin İncelenmesi” Adlı araştırmada bilgisayar destekli sanat eleştirisi öğretiminin, lisans düzeyinde sanat eğitimi alan öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini inceleyen bu araştırmada, bilgisayar destekli eğitim materyalleri geliştirilmiş ve iki ayrı öğrenci grubuyla uygulama yapılmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Gazi Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda Sanat Eleştirisi dersini alan 70 öğrenci üzerinde deney ve kontrol grubu oluşturularak çalışma yürütülmüştür. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan 20 soruluk çoktan seçmeli bir başarı testi kullanılmıştır. Sonuçlar, bilgisayar destekli öğretim uygulamalarına katılan öğrencilerin akademik başarılarının, geleneksel öğretim yöntemine katılan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca deney grubundaki ilerlemenin, kontrol grubuna kıyasla daha belirgin olduğu tespit edilmiştir.

Barut, (2020), “Sanat ve Eleştirel Sanat Kuramı Üzerine Kısa Bir Deneme” Sanatın, insanlığın varoluşundan itibaren çeşitli biçimlerde tanımı yapılmış ve bireyin kendini ifade etmesinde yaşamsal bir değer olarak önemli bir rol üstlendiği belirtilmiştir. Sanat eleştirisi ise sanatsal yapıların tüm yönleriyle değerlendirilmesini sağlayarak sanatçıyı daha iyiye teşvik etmekte ve toplumun estetik zevkini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ancak, sanat eleştirisinin çok boyutlu bir alan olmasına rağmen Türkiye’de bu konu yeterince ele alınmamış, sanat eğitimi programlarında gerekli ağırlığı bulamamıştır. Bu bağlamda sanat eleştirisinin eğitim programlarında zorunlu ders olarak yer alması gerektiği vurgulanmaktadır.

Dilmaç (2020), “Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminde Araştırma ve Yönelimler: 2000-2018 Dönemi Makalelerin İçerik Analizi” Başlıklı çalışmada, Türkiye’de gerçekleştirilen görsel sanatlar eğitimi alanındaki makalelerdeki araştırma eğilimlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma

kapsamında, Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Eğitimi alanında yayın yapan 35 dergi ve bu dergilerde yayımlanan toplam 185 makale incelenmiştir. 2000-2018 yılları arasında yayımlanan makaleler taranmış; elde edilen bulgular doğrultusunda, yayın sayısının özellikle son sekiz yılda istikrarlı bir artış gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, makalelerin çoğunlukla tek yazarlı olduğu, araştırmalarda betimsel tarama yönteminin ve nicel araştırma tekniklerinin yaygın olarak tercih edildiği, veri toplama aracı olarak ise ağırlıklı olarak likert tipi ölçeklerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Önal ve Taşkesen, (2020), “Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması” Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi yeterliliklerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Tarama modeliyle yürütülen çalışmada 210 öğrenci verileri analiz edilmiş, Cronbach’s Alpha, KMO, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Sonuçlar, geliştirilen 31 maddelik ölçeğin yüksek güvenilirlik ve geçerlilik düzeyine sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ölçeğin, sanat eğitimi alanındaki araştırmalarda kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Gürbüz, (2021). “Araştırmacı Sanat Eleştirisi ve Bir Sanat Eleştirisi Örneği” Bu çalışmada, Edmund Burke Feldman’ın araştırmacı sanat eleştirisi modeli temel alınarak literatür taraması yapılmış ve örnek bir eser incelemesi gerçekleştirilmiştir. Paulo Rego’nun Hizmetçiler adlı eseri araştırmacı sanat eleştirisi yöntemiyle değerlendirilmiş; sanatçının çocukluk deneyimleri, toplumsal kabuller ve kadın odaklı problemlerle ilişkili temaları yansıttığı gözlemlenmiştir. Sanat eleştirisinin, sanat eserine çok yönlü ve yapılandırılmış bir bakış açısı kazandırdığı vurgulanmıştır.

Demir (2021), “Öz- Düzenlemeli Öğrenmenin Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Sanat Eleştirisi Dersine Yönelik Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi” Bu araştırmada, öz-düzenlemeli öğrenme yaklaşımının, görsel sanatlar öğretmen adaylarının sanat eleştirisi dersindeki akademik başarıları ve öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. 2014 - 2015 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Resim-İş Anabilim Dalı’nda yürütülen çalışmada, 38 öğretmen adayı üzerinde ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen uygulanmıştır. Veriler, akademik başarı testi ve SPSS-19 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bulgulara göre, hem deney hem de kontrol gruplarında akademik başarı artışı gözlenmiş, ancak deney grubunun başarı ve kalıcılık puanlarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, öz-düzenlemeli öğrenme yaklaşımının,

öğretmen adaylarının akademik başarılarını ve sanat eleştirisine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir.

Ülger, (2021). “Sanat Eleştirisi Dersinin İşlenmesine Eleştirel Bir Yaklaşım” Başlıklı araştırmada, Sanat eleştirisi dersinin işlenmesinde, ilgili alanın yöntemlerinin daha kapsayıcı ve birbirini tamamlayıcı biçimde ele alınarak planlama yapılmasının, öğrencilerin sanat eserlerini anlama ve anlamlandırmalarına yapılandırmacı bir zemin hazırladığı görülmüştür. Bu kapsamda, kronolojik ve bütüncül bir yaklaşım önerilmekte; sanat eserinin üretim tarihi, dönem özellikleri, sanat akımları ve sosyo-kültürel arka plan faktörlerinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Disiplinlerarası bağlantılarla (sanat tarihi, fen bilimleri, sanat felsefesi gibi) desteklenen bu yaklaşımın, öğrencilerin zihinsel yapılarını yeniden yapılandırarak öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği ve müfredatın bu doğrultuda geliştirilmesinin önerildiği belirtilmiştir.

Arslan, Erişti ve Çoşkun (2021). “Sanat Eleştirisi İçerikli Derslerin Atölye Uygulama Sürecine Yansımaya İlişkin Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri” Başlıklı çalışmada sanat eleştirisi derslerinin, öğrencilerin yalnızca kuramsal değil, aynı zamanda sosyal yaşamla da ilişkili alanlarda gelişimlerine katkı sağladığı belirlenmiştir. Öğrenciler, sanat eleştirisi kazanımları sayesinde akranlarının çalışmaları veya günlük yaşamdaki nesne, kavram ve olaylara eleştirel bir gözle bakabildiklerini ifade etmişlerdir. Sanat eleştirisinin, ana sanat atölye dersleriyle ilişkilendirilerek eleştirel ve yoruma dayalı düşünme becerilerini geliştirdiği gözlemlenmiştir. Öğretim elemanları da sanat eleştirisinin estetik, kültürel miras ve sanatsal anlatım alanlarında düşünme becerilerini desteklediğini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları, sanat eleştirisi temelli süreçlerin, öğrencilerin sorgulayıcı yaklaşımlarını ve sanatsal üretimlerinde nitelikli çalışmaları artırdığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda sanat eğitimi sürecinde sanat eleştirisine dayalı yapılandırılmış uygulamaların önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

Öztürk ve Öznülüer (2021), “Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması” Bu araştırma, ortaöğretim görsel sanatlar dersi kapsamında yer alan “sanat eleştirisi ve estetik” öğrenme alanları temel alınarak, öğrencilerin estetik bilinç kazanmaları, sanat tarihi ve sanat akımları hakkında bilgi edinmeleri, sanat eserlerini analiz edebilme becerisi geliştirmeleri amaçlanmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında bir mesleki ve teknik Anadolu kız lisesinde gerçekleştirilen bu eylem araştırmasında, 14 haftalık bir ders süreci planlanmış; sanat akımları, pedagojik sanat eleştirisi uygulamaları ve

öğrenci ürünlerinin oluşturulması aşamaları uygulanmıştır. Veriler; günlükler, yapılandırılmış görüşmeler, çalışma yaprakları ve öğrenci ürünlerinden elde edilmiş, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, öğrencilerin sanat akımlarını tanıma, eserleri pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle değerlendirme ve bu eleştiriler doğrultusunda özgün ürünler ortaya koyma becerileri geliştirdiklerini ve görsel sanatlar dersine yönelik olumlu tutum sergilediklerini ortaya koymuştur.

Bolat ve Soğancı (2022), “Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi: Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği” Bu araştırmada, Türkiye’deki Resim-İş Öğretmenliği lisans programlarında sanat eleştirisi derslerini veren öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda dersin mevcut durumu kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve verimliliği artırmaya yönelik öneriler sunulmuştur. Çalışmada, sanat eleştirisi dersinin etkinliğinde öğretim elemanlarının çok yönlü donanımının belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Yazılı ve görsel kaynak eksikliğinin önemli bir sorun olduğu, özellikle yabancı kaynakların çevirisi ve üniversite kütüphanelerinin zenginleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca teknik donanım yetersizlikleri, okul dışı öğrenme ortamlarına (müze, bienal, sanat fuarları gibi) sınırlı erişim, ders süresi ve içeriği konularında çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Sanat eleştirisi derslerinde sadece geleneksel çözümlene yöntemlerine bağlı kalınmasının eleştirildiği, çağdaş sanatın değerlendirilmesinde öğrenci hazır bulunuşluk düzeyinin yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak, sanat eleştirisi derslerinin içerik, yöntem ve araçlar bakımından geliştirilmesi gerektiği, öğrenci merkezli ve disiplinler arası bir yaklaşımın benimsenmesinin alana önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır.

Altuntaş (2022), “Yalın Bir Sanat Eleştirisi: Yapı(t)söküm” Sanat eserleri veya sanat akımları üzerine yazılan eleştiri metinlerinin, konuya derinlemesine ilgi duymayan bireyler için okunabilirliğinin düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu tür metinlerde, yalnızca uzmanlar tarafından anlaşılabilen, toplumsal yaşamda yaygın karşılığı bulunmayan kavramlara sıklıkla yer verildiği belirtilmiştir. Bu durumun, sanatla genel bir ilgisi bulunan bireylerde, karmaşık ve yabancı bir dille yazılmış metinler karşısında anlam zorluğu yaşanmasına neden olduğu ileri sürülmüştür. Sanatla ilgilenen bireylerin, sanat kavramlarını öğrenmeleri ve eserler ile eleştirilere yönelik bakış açılarını geliştirmeleri gerektiği vurgulanmakla birlikte, mevcut sanat eleştirisi metinlerinin bu süreci her zaman yeterince destekleyemediği dile getirilmiştir. Bu çerçevede, Yalın Alpay’ın 2020 yılında yayımlanan “Yapı(t)söküm” adlı eserinin, sanat eserleriyle karşılaşan bireylerin yabancılaşma sorununu aşmalarına katkı sağlayabilecek bir

yaklaşım sunduğu belirtilmiştir. Eserin, sanat eleştirisini daha anlaşılır ve erişilebilir bir dille sunması bakımından önemli bir örnek oluşturduğu ifade edilmiştir.

Aksu ve Taşkesen (2022), “Ortaokul Öğrencilerinin Pedagojik Sanat Eleştirisi Algı Düzeylerinin ve Sanat Eleştirisi Etkinliklerinin Sanatsal Çalışmalarına Yansıması” Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir ortaokulda yapılan bir araştırmada, pedagojik sanat eleştirisi etkinliklerinin öğrencilerin yeterlilik algılarına ve sanatsal yaratıcılıklarına etkisi incelenmiştir. Karma yöntemle yürütülen çalışmada, nicel veriler Önal ve Taşkesen’in (2020) geliştirdiği ölçekle toplanmış, nitel veriler ise görsel eleştiri formlarıyla elde edilmiştir. Bulgulara göre, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algılarının iyi düzeyde olduğu, özellikle kız öğrencilerde anlamlı bir gelişim görüldüğü ifade edilmiştir. Ayrıca, sanat eserlerine yönelik yorum yapabilme ve özgün ürün ortaya koyma becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Araştırma, pedagojik sanat eleştirisinin öğrenci gelişimine olumlu katkı sunduğunu ortaya koymuştur.

Erslan ve Taşpınar (2023), “Pedagojik Sanat Eleştirisinin Görsel Öğrenme Okuryazarlık Becerilerine Etkisi” Bu araştırmada, teknolojik gelişmelerle birlikte bilginin yayılımının artması ve görsel içeriklerin günlük yaşamdaki kullanım sıklığının yükselmesiyle, görsel okuryazarlığın bireyler için temel bir beceri haline geldiği belirtilmiştir. Çalışmada, pedagojik sanat eleştirisi yöntemlerinin, sanat yapıtlarını hem görsel hem de düşünsel açıdan analiz etme süreçlerinde, görsel okuryazarlık gelişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören 90 öğrenci (60 kız, 30 erkek) oluşturmuş, öğrenciler rastgele atama yöntemiyle 45’er kişilik deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış, veri toplama aracı olarak Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği uygulanmıştır. Dersler deney grubunda pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile, kontrol grubunda ise görsel sanatlar öğretim programı doğrultusunda işlenmiştir. Bulgular, deney grubunun son test puanlarında anlamlı bir artış olduğunu ve pedagojik sanat eleştirisi yönteminin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimine önemli düzeyde katkı sağladığını göstermiştir. Araştırma sonunda, bu yöntemin görsel okuryazarlık alanındaki etkisine ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Aksular ve Akkaya (2022), “Akademik ve Disiplinlerarası Sanat Eleştirisi Bağlamında Güzel Sanatlar Liselerine Uyarlanan Yeni Eser İnceleme Yöntemi” Başlıklı çalışmada, sanat eserlerinin değerlendirilmesine yönelik disiplinlerarası bir eleştiri modeli geliştirilmiştir. Çalışma, Tayfun Akkaya’nın “Akademik ve Disiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı”na

dayandırılarak hazırlanmış ve Güzel Sanatlar Liselerinde uygulanabilir nitelikte bir yöntem önerisi sunmuştur. Araştırmada, sanat eleştirisinin yalnızca estetik değerlendirme süreci olmadığı, aynı zamanda öğrencilerin bilgi yorumlama, sentezleme ve eleştirel analiz becerilerini geliştiren bir öğrenme modeli olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen yöntem, tematik ve bağlamsal sanat eğitimi anlayışıyla bütünleştirilmiş; öğrencilerin sanat yapıtlarını tarihsel, kültürel ve biçimsel yönleriyle birlikte analiz etmelerini sağlayacak çok katmanlı bir yaklaşım önermiştir. Ayrıca çalışmada, sanat eserinin doğru yorumlanmasının çağdaş sanat eğitiminin temel koşulu olduğu; öğrencinin sanat yapıtındaki değişken ve öz-yapısal öğeleri kavrayabilmesinin eleştirel düşünme sürecinin gelişimi açısından büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, araştırma sanatı disiplinlerarası bir bütünlük içinde değerlendiren yeni bir eser inceleme yönteminin Güzel Sanatlar Liseleri düzeyinde etkili bir model olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Atabay ve Daşdağ (2023), “Halil Paşa’nın “Kervansaray Avlusunda Halıcılar” eserinin Sanat Eleştirisi İle İncelenmesi” Türk resim sanatının Batı etkisindeki figüratif yönelimiyle birlikte 19. yüzyılda yaşanan dönüşüm, sanat eleştirisi açısından dikkat çekici bir dönemi temsil etmektedir. Bu bağlamda, Halil Paşa’nın Kervansaray Avlusunda Halıcılar adlı eseri, sanat eğitimi çerçevesinde eleştirel düşünmeyi teşvik eden pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada, sanat eğitiminin temel amaçlarından biri olan estetik değerlendirme ve sağlıklı yargılama becerisini kazandırmaya yönelik olarak, eser üzerine eleştiri basamaklarına dayalı çözümlene yapılmıştır. Çalışma, öğrencilerin sanat eserlerine yönelik düşünsel yaklaşımlar geliştirmelerinde eleştirinin rolünü vurgulayan örnek bir uygulama niteliğindedir.

Boydaş (2024), “25. Edmund Burke Feldman’ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Salvador Dali’nin “Spider of The Evening” İsimli Eserinin Bu Yönteme Göre Değerlendirilmesi” bu çalışma, güzel sanatlar eğitimi bağlamında Edmund Burke Feldman’ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi’ni temel alarak, yöntemin alt basamaklarını açıklamayı amaçlamaktadır. Öğrencinin sanatsal değerlendirme becerisini geliştirmeye yönelik olan bu yöntemin uygulanabilirliği, Salvador Dali’nin “Spider of the Evening” adlı eseri üzerinden örneklendirilmiştir. Betimleme ve çözümlene bulgular kısmında, yorum ve yargı ise tartışma bölümünde ele alınmıştır. Çalışmada sanat eleştirisi kuramlarına da yer verilmiş ve elde edilen veriler ışığında yöntem pedagojik açıdan değerlendirilmiştir.

Kocaarslan (2024). “Türkiye’de Disipline Dayalı Sanat Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme” Adlı çalışma incelendiğinde Türkiye’de görsel sanatlar dersinde en fazla kullanılan yaklaşımlardan birinin disipline dayalı sanat eğitimi olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yapılan bir araştırmada, Türkiye’de disipline dayalı sanat eğitimi ve çok alanlı sanat eğitimi konularında hazırlanmış lisansüstü tezlerin eğilimlerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada, herhangi bir yıl sınırlaması olmaksızın YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanındaki tezlere ulaşılmış; veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Elde edilen veriler frekans ve yüzde tabloları ile grafikler halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda, disipline dayalı sanat eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin belirli bir yoğunlukta olduğu, ancak 2005 yılından sonra bu tezlerin sayısında azalma eğilimi görüldüğü belirlenmiştir. Çalışmaların çoğunlukla yarı deneysel desenli olduğu ve örneklemelerinin ortaokul öğrencilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca, okul içi bilgisayar destekli eğitim uygulamalarına ilişkin çalışmaların sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Tezlerde en sık kullanılan veri toplama aracı başarı testleri olmuştur. İçerik açısından ise, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımının en çok görsel sanatlar dersinin farklı konularında etkisel değişimleri incelemeye yönelik kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmada, elde edilen bulguların kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilmesi için gelecekte meta-analiz çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Olgun (2024), “Antroposen Çağında Tekno- Teatrallik ve Sanat Eleştirisi” Bu çalışmada, günümüzün ekonomik koşulları, sanat ve sanat eleştirisinin değer kaybı epistemolojik bir perspektiften ele alınmıştır. Araştırmada, sermayenin bilgi üzerindeki tahakkümünün ve bilginin basitleştirilerek birleştirilmesinin, sanat eleştirisinin nasıl değersizleşmesine yol açtığı incelenmiştir. Kuramsal çerçeve, kültür, sermaye ve bilgi-iktidar ilişkileri temelinde oluşturulmuş, ayrıca “antroposen” yaklaşımıyla önerilen tekno-teatrallik kavramı kullanılarak teknolojinin sanat üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırmada, sanat ürünlerinin teknolojik büyüleyicilik ve tüketim odaklı bir yapıya büründüğü vaka incelemeleri ve literatür taraması yöntemiyle ortaya konulmuştur. Bulgular, sanat eleştirisinin ekonomik çıkarlar doğrultusunda tüketim nesnesine dönüştüğü ve ayrıştırıcı sermaye tarafından manipüle edilerek eleştirel düşüncenin zayıflatıldığı yönündedir. Ayrıca, sanatın sunduğu olanaklarla nasıl bir dönüşüm sürecine girdiği ve bu sürecin eleştirel düşünce üzerindeki etkileri detaylı biçimde tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçları, sanat eleştirisinin krizinin bilgi ekonomisi ve sermaye birikimi süreçleriyle derinleştiğini ortaya koymakta; sanatın eleştirel niteliğinin korunmasının sanat dünyasının geleceği açısından hayati önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

Özdal, E ve Özdal M. A. (2025) “Sanat Eleştirisi Bütüncül Yaklaşım İzleğine Göre Jean- François Millet’in ‘Başak Toplayan Kadınlar’ Eserinin Eleştirel Çözümlemesi” bu araştırmada Millet’in “Başak Toplayan Kadınlar” adlı eseri, Sanat Eleştirisi Bütüncül Yaklaşım İzleği kapsamında incelenmiş; çalışmada betimsel analiz ve mantıksal akıl yürütme yöntemleri kullanılmıştır. Görsel unsurların yanı sıra eserin toplumsal temaları ele alınmıştır. Bulgular, eserin realist üslupla emekçi sınıfın yaşamını yansıttığını, toplumsal eşitlik vurgusu taşıdığını ve Barbizon ekolünün doğa ile emeğe olan estetik duyarlılığını yansıttığını ortaya koymuştur. Eserin sanat tarihinde hem estetik hem sosyolojik açıdan önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilen toplanması ve verilerin analizine yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında sanat eleştirisi konusunu ele alan lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik bu araştırma nitel bir çalışmadır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline uygun elde edilmiştir. Nitel araştırma, görüşme gözlem, doküman çözümlenmesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Özsoy, 2001: 42). Nitel yöntem nicel yöntemin aksine, olayların estetiksel, kişisel, toplumsal ve gelişme süreci yönünü de araştırmada kullanılır. Nitel araştırma, günlük olayı, katılımcıların görüş ve inançlarını dikkate alarak; gözleme, yorumlama ve çözümlenme yapmadır (Alakuş, 2005: 58). Benimsenen yaklaşım doğrultusunda, araştırmada görsel sanatlar eğitimi kapsamında sanat eleştirisini merkeze alan lisansüstü tezler çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve bu alandaki akademik eğilimler değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki üniversitelerin YÖK veri tabanındaki Ulusal Tez Merkezinde Görsel Sanatlar Eğitimi alanında “sanat eleştirisi” başlığını konu alan tüm lisansüstü tezlerdir. Araştırmanın örnekleme ise yine YÖK veri tabanında Ulusal Tez Merkezinde 1998-2025 yılları arasında bulunan Görsel Sanatlar Eğitimi alanında yapılmış “sanat eleştirisi” başlığını içeren 41 izinli tez oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak doküman analizi (belge inceleme yöntemi) kullanılmıştır. Dokümanlar, gözlem ve görüşme yapmaya gerek kalmadan bilgiye ulaşmayı mümkün kılan büyük bir kolaylık olarak nitel araştırmalarda mutlaka dikkate alınması gereken kaynaklar olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Doküman analizi yoluyla yapılan sentezler, o alanda yapılmış bütün eserleri belirli özelliklere göre sınıflandırabilme özelliğine sahiptir (Çepni, 2009:106-107).

Lisansüstü çalışmalara, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılmıştır. Tarama sürecinde “sanat eleştirisi” anahtar kelimesi kullanılarak yapılan arama sonucunda toplam 43 lisansüstü tez tespit edilmiş, bunlardan erişime açık olan 41 tez araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Çalışmada veriler, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan bu tezlerin içerik analizi yapılarak elde edilmiştir. Her bir lisansüstü tez, önceden belirlenen alt problemlere ve sanat eleştirisi konusuna uygunluk derecesine göre hazırlanmış Analiz Formu (EK-1) ve Sınıflandırma Formu (EK-2) doğrultusunda incelenmiştir. Analiz Formunda (EK-1) Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin listesi, tezlerin program türlerine göre dağılımı, tezlerin yıllara göre dağılımı, tezlerin üniversitelere göre dağılımı, tezlerin bilim dallarına göre dağılımı, tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı, tezlerin amaç ve sonuç arasındaki ilişki yer almaktadır. Sınıflandırma Formunda ise (EK-2) Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin künyesi, tezlerin konu alanı, tezlerin yöntemi, tezlerin veri toplama araçları, tezlerin örneklem grubu ve tezlerin sonucu yer almaktadır.

Bu doğrultuda her alt problem için ayrı ayrı tablolar oluşturulmuş; tablolar, içerik bakımından detaylı biçimde açıklanarak yorumlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, problem cümlesi, alt problemler, amaç ve kapsam doğrultusunda sanat eleştirisi alanında yapılmış akademik tez çalışmaları sistematik bir biçimde analiz edilmiştir. Çalışmada temel veri kaynağı olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi kullanılmış; “sanat eleştirisi” anahtar kelimesi ile yapılan taramalar sonucunda ulaşılan ve içerik açısından araştırma problemine uygun olan toplam 41 izinli lisansüstü tez incelenmiştir. Bu tezlerin 27’si yüksek lisans, 14’ü ise doktora düzeyindedir.

Veri toplama sürecinde ulaşılan tezler; başlık, amaç, yöntem, bulgular, sonuç ve öneri bölümleri temel alınarak detaylı biçimde analiz edilmiştir. Bu inceleme sürecinde, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmış, elde edilen veriler araştırma sorularına uygun şekilde temalar altında gruplandırılmış ve tablolar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. İncelenen tezler arasında en erken tarihli çalışma 1998 yılına aittir. Bu durum, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi bağlamında sanat eleştirisine odaklanan akademik tez çalışmalarının yaklaşık çeyrek asırlık bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle 2010 sonrası dönemde tez sayısında gözle görülür bir artış yaşanması, bu alanın giderek daha fazla akademik ilgi gördüğünü ortaya koymaktadır. Tezlerin önemli bir kısmının yüksek lisans

düzeyinde olması, sanat eleştirisinin öğretiminde kuramsal çerçevelerin ve pedagojik yaklaşımların daha çok bu aşamada ele alındığını göstermektedir. Doktora düzeyindeki çalışmalar ise daha kapsamlı ve özgün araştırma modellerine odaklanmakta, alanın gelişimine katkı sağlayacak derinlemesine analizleri içermektedir. Bu verilerin düzenli ve sistemli biçimde analiz edilmesiyle, sanat eleştirisinin Türkiye’deki sanat eğitimi programları içerisindeki yeri, öğretmen tutumları, öğrenci kazanımları, karşılaşılan zorluklar ve geliştirilen çözüm önerileri gibi birçok boyutlu konu üzerine bütüncül bir değerlendirme yapılması mümkün olmuştur. Elde edilen bulgular, yalnızca mevcut durumu belgelemekle kalmamakta; aynı zamanda sanat eğitimi politikalarının geliştirilmesi, öğretim programlarının revize edilmesi ve gelecekte yapılacak çalışmalara yön verilmesi açısından da önem taşımaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada ‘‘Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi’’ amaçlanmıştır. Bu amaç için nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması uygun bulunmuştur. Elde edilen tüm bulgular içerik analiz yöntemi ile elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

Bu çalışmada doküman analizi yoluyla elde edilen sınıflandırma formu araştırmanın alt problemleri ve konusu doğrultusunda sunulmuştur. Çalışmanın ilk aşamasında bu form ile incelenen lisansüstü tezlerin; dağılımları, yayınlandıkları yıl, türleri, üniversite dağılımı, bilim dallarına göre sınıflandırılması, araştırma yöntemlerine göre analizi ve amaç ve sonuçları arasındaki ilişki çözümlenmiştir. Buna uygun olarak, çalışmada incelenen tezler arasındaki benzerlik ve farklılıkları daha bütüncül şekilde değerlendirebilmek amacıyla meta-analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Meta – analiz burada nicel birleştirme amacıyla değil, aynı konuda üretilmiş bağımsız tezlerin bulgularını sistematik biçimde karşılaştırmaya imkân veren bütünleştirici bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu sayede, tezlerde öne çıkan ortak eğilimler, yöntemsel tercihler ve sanat eleştirisine ilişkin sonuçların birbirleriyle nasıl örtüştüğü ya da ayrıştığı daha net biçimde ortaya konulmuştur.

Bu verilerin analizi, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisine yönelik yapılan akademik çalışmaların tarihsel gelişimini, eğilimlerini ve güncel durumunu anlamak için önemli bir zemin sunmaktadır. Tezlerin kapsamı, yöntemsel tercihleri, eleştiri kuramlarına dayalı yaklaşımları ve öğretim süreçlerine dair odaklandıkları temalar; sanat eğitiminin mevcut yapısına dair önemli ipuçları vermektedir. Sanat eleştirisinin eğitim ortamlarında nasıl konumlandırıldığı, hangi yönleriyle işlendiği ve hangi pedagojik araçlarla

desteklendiği gibi sorulara yanıt arayan bu araştırma, gelecekte yürütülecek çalışmalar için yol gösterici olabilecek niteliktedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilebilecek eğitim politikaları ve program içeriği düzenlemeleri, sanat eğitiminin niteliğini artırma noktasında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu yönüyle, görsel sanatlar eğitiminde sanat eleştirisini merkezine alan lisansüstü tezlerin incelenmesi, hem kuramsal tartışmalara hem de öğretim uygulamalarına anlamlı katkılar sağlamaktadır. Çalışmanın bir diğer aşamasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan 41 lisansüstü tez, yöntem, bulgular, sonuçlar ve öneriler bölümleri açısından detaylı biçimde analiz edilmiştir. Her tez, araştırma deseni, örneklem grubu, eleştiri yaklaşımı, veri toplama teknikleri ve ulaşılan sonuçlar bakımından sistematik olarak çözümlenmiştir. Bu aşamada; sanat eleştirisi öğretiminde karşılaşılan yapısal sınırlılıklar, öğretmen yeterlikleri, öğrenci merkezli uygulamaların sınıf içi yansımaları, eleştiri yöntemlerinin seçimi ve uygulanabilirliği gibi çeşitli temalar öne çıkmıştır. Ayrıca tezlerde pedagojik sanat eleştirisi, disiplinler arası yaklaşımlar ve estetik kavramına ilişkin öğrenci kazanımları da sıkça ele alınan konular arasında yer almıştır. İlgili tezler doğrultusunda yapılan çözümlenmeler, sanat eleştirisinin Türkiye'deki görsel sanatlar eğitimindeki işlevine dair daha bütüncül bir bakış geliştirmeyi mümkün kılmış; alanın güçlü yönleri ve gelişime açık boyutları üzerine veriye dayalı bir tartışma zemini oluşturmuştur.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümü, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisi konusuna yönelik yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesini kapsamaktadır. Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan taramalar sonucunda bu alanda toplam 41 lisansüstü tezin yazıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu tezler, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde detaylı biçimde değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular ilgili tablolarla sunularak yorumlanmıştır.

Türkiye’de sanat eğitimi kapsamında yazılmış sanat eleştirisi temelli lisansüstü tezlerin analiz edilmesini amaçlayan bu çalışma, yedi alt problem çerçevesinde ele alınmıştır. Her bir alt problem bu bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiş; tezlerde yer alan veriler tablolarla sunulmuş ve açıklamalarla desteklenmiştir. İncelenen tezler, sanat eğitimi sürecinde sanat eleştirisinin yeri, öğretim programlarındaki konumu, öğretmen ve öğrenci uygulamaları, kullanılan yöntemsel yaklaşımlar, karşılaşılan sınırlılıklar ve çözüm önerileri gibi pek çok boyutu kapsamaktadır. Ayrıca, incelenen tezlerde nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırma desenleri, veri toplama ve analiz teknikleri ayrıntılı olarak incelenmiş; bulgular doğrultusunda Türkiye’de sanat eğitimi alanında sanat eleştirisinin mevcut durumu ve alana sağladığı katkılar ortaya konulmuştur.

4.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Dağılımı

Bu alt problem kapsamında, 1998–2025 yılları arasında Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisi konusuna odaklanan 41 izinli lisansüstü tez ayrıntılı olarak incelenmiştir. Tablo 1.’de bu tezlere dair veriler yer almakta olup, her bir çalışmanın yazarı, yayın yılı, araştırma türü (yüksek lisans/doktora), başlığı ve ele aldığı ana tema bilgileri sunulmuştur. Söz konusu tezlerin incelenmesiyle, sanat eleştirisi alanındaki akademik üretimin zaman içindeki gelişimi, konu çeşitliliği ve eğitimsel yaklaşımlar bakımından genel eğilimleri tespit edilmiştir. Bulgular, görsel sanatlar eğitimi bağlamında sanat eleştirisinin hangi yönlerden ele alındığını ve bu sürecin öğretim uygulamalarına ne şekilde yansıdığını ortaya koymaktadır. Bu analiz aynı zamanda, sanat eleştirisine dair yürütülen lisansüstü çalışmaların sanat eğitimi literatürüne katkılarını, öğretim programlarındaki karşılıklarını ve öğretmen-yağıştırma sürecine etkilerini değerlendirmek adına temel bir zemin sunmaktadır.

Tablo 1. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezler

Tez No	Yazar	Tez Adı	Enstitü	Türü	Danışman	Yılı
1	Melek GÖKAY	Birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre ilköğretim II. basamağında sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları	Sosyal Bilimler	Doktora	Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ	1998
2	Necmettin KARABULUT	Sanat eğitiminde öğretim alanları ve bir alt disiplin olarak sanat eleştirisi	Sosyal Bilimler	Doktora	Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ	2004
3	Nami Eren BEŞTEPE	Plastik sanatlarda estetik eleştiri (resim örneğinde)	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. SITKI ERİNÇ	2005
4	Anıl Ertok ATMACA	Günümüz Türk yazılı basımında sanat eleştirisi ve eğitici niteliği	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Hakkı ACUN	2005
5	Taylan ÇETİN	Resim-iş anabilim dallarında müze eğitiminin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve ana sanat atölye uygulamalara etkisi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Yrd. Doç. Dr. Emine HALIÇINARLI	2006
6	Emrah PEK	Seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında tasarım sürecinde eleştiri yöntemleri	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Yrd. Doç. Dr. Özlem ALP	2006
7	Tamer ÖZSOY	İlköğretim II. kademe öğrencilerinin popüler kültür görünümlerine estetik yönden eleştirileri	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Yrd. Doç. Dr. Hakan PEHLİVAN	2007
8	Bekir İNCE	Türkiye’de sanat eğitimcisi yetiştirme sürecinde sanat eleştirisi dersine ilişkin öğrenci tutumları- öğretim etkinlikleri ve sanat etkinliklerini izleme edimi ilişkileri	Eğitim Bilimleri	Doktora	Doç. Bedri KARAYAĞMURLAR	2007
9	Elçin GÜLBAYAZ	Plastik sanatlar eğitiminde sanat tarihinin ve eleştirinin yeri ve uygulanışı	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Yrd. Doç. Turan ENGİNOĞLU	2009
10	Attila DÖL	İlk öğretim ikinci kademe 8. sınıf görsel sanatlar dersinde" eser analizi" etkinliğinin, sanat eleştirisine yönelik bilgisayar	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ	2009

		destekli öğretimi ve örnek CD tasarımı				
11	Canan DEMİR	Görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi (8. sınıflar örneği)	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Vedat ÖZSOY	2009
12	Mehmet SAĞ	İlköğretim görsel sanatlar dersinde eleştiri becerilerinin kazandırılması (kilim örneği)	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ	2009
13	Ahu DEMİRER	Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sanat eleştirisi yöntemiyle topluma kazandırılması	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç .Dr. Melek GÖKAY	2010
14	Kibar Evren BOLAT AYDOĞAN	Sanat eğitimi ve sanat eleştirisi: Türkiye’de görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlar örneği	Eğitim Bilimleri	Doktora	Yrd. Doç. Dr. İsmail Özgür SOĞANCI	2010
15	Mert BARLAS	Resim-iş eğitimi öğrenci çalışmalarının disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine göre sanat eleştirisi alanında değerlendirilmesi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Zahide İMER	2010
16	Pınar YAZKAÇ	Görsel sanatlar dersinde kullanılan pedagojik eleştiri uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı ve eser eleştiri düzeyine etkisi	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ	2010
17	Erol Murat YILDIZ	Görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplinin baskı resim derslerine olan etkisi	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Serap BUYURGAN	2012
18	İrfan Nihan DEMİREL	Sosyal risk altındaki çocukların eleştirel düşünme becerileri ile davranışları arasındaki ilişkinin görsel sanatlar eğitimi yoluyla çözümlenmesi	Eğitim Bilimleri	Doktora	Prof. Dr. Serap BUYURGAN	2015
19	Merve GÜVEN	Sanat eğitiminde eleştirel pedagoji bağlamında Kitsch olgu ve estetik beğeni üzerine bir değerlendirme	Eğitim Bilimleri	Doktora	Doç. Dr. Cemile AYTEKİN	2016
20	Güneş DEMİR	Öz-düzenleyici öğrenmenin görsel sanatlar öğretmeni adaylarının sanat eleştirisi dersine yönelik akademik	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Oğuz DİLMAÇ	2017

		başarılarına ve kalıcılığa etkisi					
21	Burcu GENÇ GÖZÜTOK	Sanat eğitiminde bir alt disiplin olarak pedagojik sanat eleştirisi ve bir uygulama örneği	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Necmettin KARABULUT	2017	
22	Sibel AÇIKGÖZ	Müzedede gerçekleştirilen aktif öğrenme temelli sanat eleştirisi etkinlikleri: Bir durum çalışması	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Dr. Öğr. Üyesi Kibar Evren BOLAT AYDOĞAN	2018	
23	Canan ÖZTÜRK	Ortaöğretim görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi uygulamaları: Bir eylem araştırması	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZÜLÜER	2019	
24	İlknur SEZER	Pedagojik eleştiri yöntemine göre Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatında portre geleneğinin incelenmesi	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Osman ALTINTAŞ	2019	
25	Merve ERTUŞ	Bilgisayar destekli sanat eleştirisi dersinin akademik başarıya etkisi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Çağatay AKENGİN	2019	
26	Sevgül ERASLAN	Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR	2019	
27	Mehmet ÖNAL	Pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısı ölçeği geliştirme çalışması	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Orhan TAŞKESEN	2019	
28	Mehmet BURHAN ÇAĞIŞ	Pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR	2020	
29	Rıdvan ARSLAN	Güzel sanatlar eğitimi sürecinde sanat eleştirisi içerikli dersler ile anasanat atölye dersleri arası etkileşime dayalı öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ	2020	
30	Ebru KAYA	Eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel eğitim meslek okulu	Eğitim Bilimleri	Doktora	Dr. Öğr. Üyesi Vesile AYKAÇ	2022	

		öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisi				
31	Mehtap AKSU	Ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi algı düzeylerinin ve sanat eleştirisi etkinliklerinin yaratıcılıklarına olan etkisinin incelenmesi	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Selma TAŞKESEN	2022
32	Mehriye KOPUK	Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının pedagojik sanat eleştirisi düzeylerinin belirlenmesi	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Kazım BİBER	2022
33	Sema ÇELEBİ	Sanat eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine etkisi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Dilek ACER ÇAKAR	2022
34	Aynur TÜMYÜREK	Görsel okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında Anderson sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel becerilerine yansımaları	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Arzu UYSAL	2023
35	Eren AKTAŞ	Güzel sanatlar lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkileri	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ	2023
36	Duygu TEK	Çağdaş sanat eğitiminin yöntem bilimi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Tayfun AKKAYA	2024
37	Handan BAYAMBUDA K	Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Mehmet Ali GENÇ	2024
38	Sercan ÜREKLİ	Sanat eleştirisi dersine ilişkin öğretim elemanı görüşleri ve eleştiri yöntemi yaklaşımları	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN	2024
39	Neva YAPICI	Feldman'ın sanat eleştirisi yaklaşımıyla maniyerist resmin plastik dili ve Hayati Misman'ın gravürlerinde maniyerist izler	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Doç. Dr. Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ	2024
40	Can KURUOĞLU	Cumhuriyet dönemi sanatçıların portre resimlerinin pedagojik eleştiri yöntemiyle analizi	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans	Dr. Öğr. Üyesi Barış BOZOK	2024

41	Gülsüm TUFAN	Sanal sanat galeriyle işlenen sosyal bilimler dersinin pedagojik sanat eleştiri ve eleştirel düşünme becerilerine etkisinin incelenmesi	Sosyal Bilimler	Yüksek Lisans	Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY	2025
----	--------------	---	-----------------	---------------	----------------------------	------

1998–2025 yılları arasında Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisi konusuna yönelik hazırlanmış ve araştırma kapsamında incelenen 41 lisansüstü tez, yukarıdaki tabloda yazar adı, üniversite, tez adı, yılı, türü ve bağlı buldukları enstitü gibi temel değişkenler doğrultusunda sistematik biçimde sınıflandırılmıştır. Bu veriler, sanat eleştirisi alanındaki akademik üretimin zaman içerisindeki dağılımını, kurumlar arası çeşitliliğini ve araştırma eğilimlerini görünür kılmak açısından alana genel bir bakış sunmaktadır.

4.2. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı

“Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezler program türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 2.’de gösterilmiştir. Bu alt problem kapsamında, sanat eleştirisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin hangi üniversitelerde gerçekleştirildiği incelenmiş ve veriler üniversite temelli bir sınıflandırma çerçevesinde sunulmuştur.

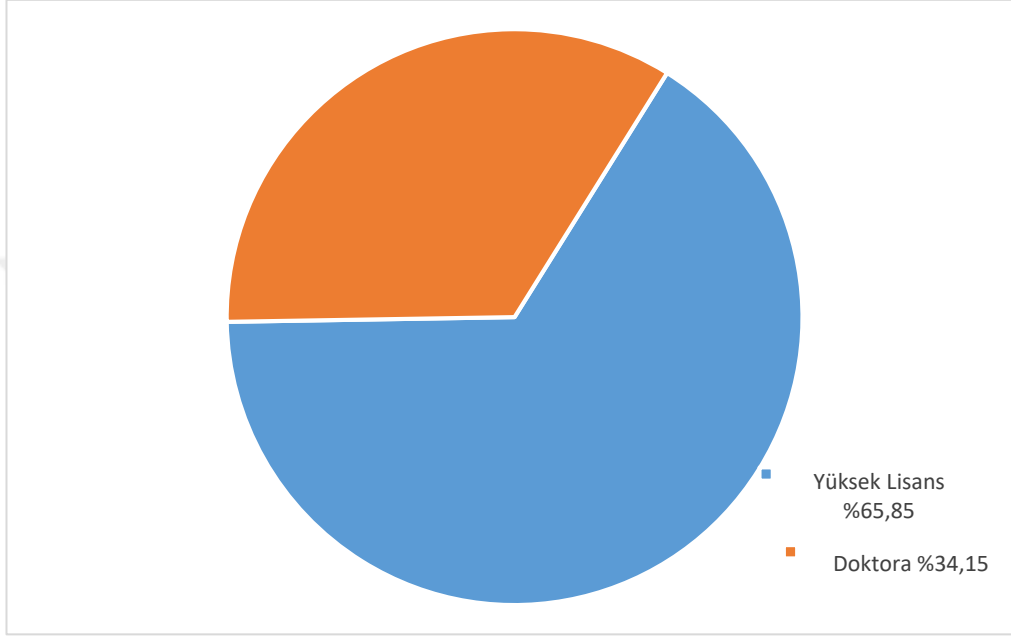
Tablo 2. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin programlarına göre dağılımı

Tezlerin Program Türleri	f	%
Yüksek Lisans	27	65,85
Doktora	14	34,15
Toplam	41	100

Lisansüstü tezlerin program türlerine göre dağılımı incelendiği zaman Yüksek Lisans düzeyinde 27 (65,85), Doktora düzeyinde 14 (34,15) tamamlandığı görülmektedir. 1998- 2025 yılları arasında Türkiye genelinde “Sanat Eleştirisi” konusunu içeren ve tamamlanan tez sayısının Yüksek Lisans ve Doktora program türünde oldukça yetersiz sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Sanat eleştirisi, sanat eğitiminde estetik ve eleştirel düşünceyi geliştirmede önemli bir alan olmasına rağmen 28 yılda tamamlanan tez sayısının 41 olması akademik

çalışmaların yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu durum sanat eğitimi bağlamında sanat eleştirisine yönelik akademik üretimin artırılması gerektiğine işaret etmektedir.

Lisansüstü tezlerin program türlerine göre grafiksel dağılımı aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Tezlerin program türlerine göre dağılımı

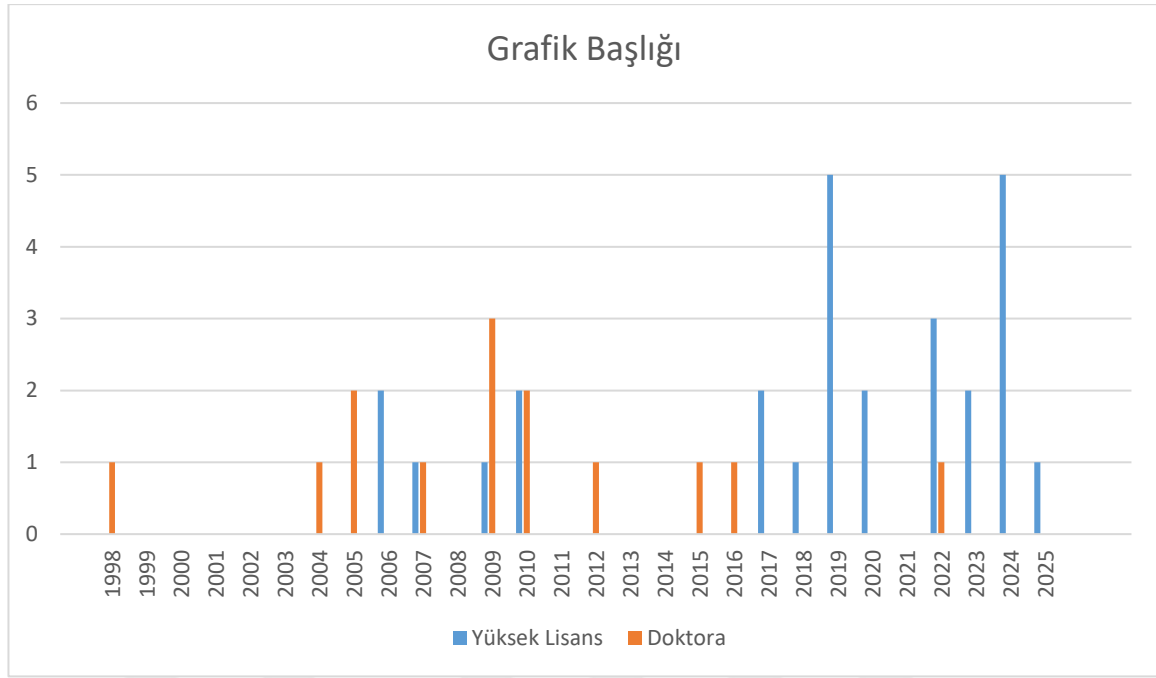
4.3. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

“Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 3.’de sunulmuştur. Bu alt problem kapsamında, 1998–2025 yılları arasında yayımlanan tezler yıllara göre sınıflandırılmış ve tez üretimindeki artış ya da durağanlık dönemleri ortaya konmuştur. Yıllara göre yapılan bu dağılım, sanat eleştirisi alanındaki akademik ilginin zaman içerisindeki değişimini ve bu alanda yürütülen araştırmaların seyrini anlamlandırmak açısından önem taşımaktadır.

Tablo 3. Türkiye’de görsel sanatlar alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin yıllarına göre dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	%
1998	-	1	2,44
1999	-	-	-
2000	-	-	-
2001	-	-	-
2002	-	-	-
2003	-	-	-
2004	-	1	2,44
2005	-	2	4,88
2006	2	-	4,88
2007	1	1	4,88
2008	-	-	-
2009	1	3	9,76
2010	2	2	9,76
2011	-	-	-
2012	-	1	2,44
2013	-	-	-
2014	-	-	-
2015	-	1	2,44
2016	-	1	2,44
2017	2	-	4,88
2018	1	-	2,44
2019	5	-	12,2
2020	2	-	4,88
2021	-	-	-
2022	3	1	9,76
2023	2	-	4,88
2024	5	-	12,2
2025	1	-	2,44
Toplam	26	14	100

Tezlerin yıllara göre grafiksel dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2. Tezlerin yıllara göre grafiksel dağılımı

Tablo 3’de görülüşü üzere, tezlerin yıllara göre incelendiğinde, 1998 yılında 1 Doktora (%2,44), 2004 yılında 1 Doktora (%2,44), 2005 yılında 2 Doktora (%4,88), 2006 yılında 2 Yüksek Lisans (%4,88), 2007 yılında 1 Yüksek Lisans, 1 Doktora (%4,88), 2009 yılında 1 Yüksek Lisans, 3 Doktora (%9,76), 2010 yılında 2 Yüksek Lisans, 2 Doktora (%9,76), 2012 yılında 1 Doktora (%2,5), 2015 yılında 1 Doktora (%2,44), 2016 yılında, 1 Doktora (%2,44), 2017 yılında 2 Yüksek Lisans (%4,88), 2018 yılında 1 Yüksek Lisans (%2,44), 2019 yılında 5 Yüksek Lisans (%12,2), 2020 yılında 2 Yüksek Lisans (%4,88), 2022 yılında 3 Yüksek Lisans, 1 Doktora (%9,76), 2023 yılında 2 Yüksek Lisans (%4,88), 2024 yılında 4 Yüksek Lisans (%12,2), 2025 yılında 1 Yüksek Lisans (2,44) düzeyinde tezin tamamlanmış olduğu görölmektedir.

Genel anlamda bakıldığı zaman 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2008, 2011, 2013, 2014 ve 2021 yılları arasında ‘sanat eleştirisi’ konularında tamamlanan tezlere rastlanılmamıştır. Bu durum sanat eleştirisi konusunun öneminin yeterince kavranmadığı ve yeteri kadar farkındalık oluşturulamadığı ile ilgi olabilir. Konu ile alakalı en fazla tezin yazıldığı yıl 2019 ve 2024 yılları, 5 Yüksek Lisans çalışması olup, 2009, 2010, 2022 ve 2025 yıllarında tamamlanan tez çalışmaları takip etmektedir.

4.4. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

“Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 4 ’te sunulmuştur. Bu alt problem kapsamında, incelenen lisansüstü tezlerin hangi üniversitelerde hazırlandığı belirlenmiş ve üniversitelere göre sayısal dağılımları yapılmıştır. Elde edilen veriler, bazı üniversitelerin bu alanda daha yoğun akademik üretim gerçekleştirdiğini ortaya koyarken; bazı üniversitelerde ise sanat eleştirisi konusuna yönelik sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu durum, üniversitelerin araştırma eğilimleri, öğretim kadrosunun ilgi alanları ve program yapıları gibi etkenlerle ilişkili olabilir. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı, sanat eleştirisi alanındaki akademik yoğunlaşmanın kurumlar arasında nasıl farklılaştığını ortaya koymak açısından önemli veriler sunmaktadır.

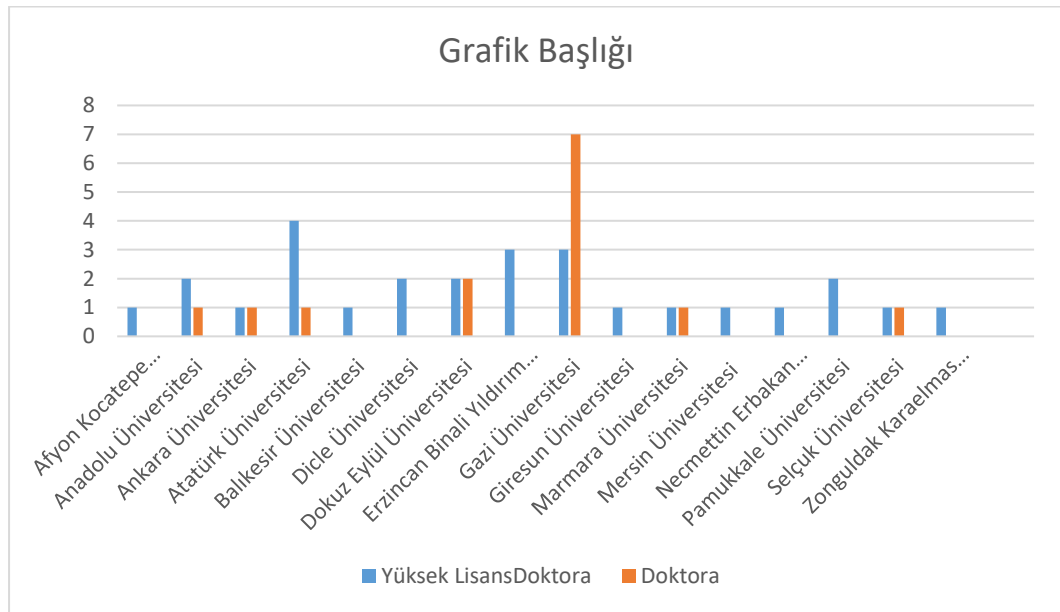
Tablo 4. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	%
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	-	2,44
Anadolu Üniversitesi	2	1	7,32
Ankara Üniversitesi	1	1	4,88
Atatürk Üniversitesi	4	1	12,2
Balıkesir Üniversitesi	1	-	2,44
Dicle Üniversitesi	2	-	4,88
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	2	9,76
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	3	-	7,32
Gazi Üniversitesi	3	7	24,39
Giresun Üniversitesi	1	-	2,44
Marmara Üniversitesi	1	1	4,88
Mersin Üniversitesi	1	-	2,44
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	-	2,44
Pamukkale Üniversitesi	2	-	4,88
Selçuk Üniversitesi	1	1	4,88
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1	-	2,44
Toplam	27	14	100

Araştırma kapsamında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisine yönelik ve Üniversitelere göre dağılımı bazında

incelendiğinde görüleceği üzere 1998-2025 yılları arasında toplam 41 tez çalışma bulunmaktadır. 1998-2025 yılları arasında tamamlanmış tez sayısının sırasıyla Afyon Kocatepe Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (2,44), Anadolu Üniversitesi 2 Yüksek Lisans, 1 Doktora (%7,32), Ankara Üniversitesi 1 Yüksek Lisans, 1 Doktora (%4,88), Atatürk Üniversitesi 4 Yüksek Lisans 1 Doktora, Balıkesir Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (%2,44), Dicle Üniversitesi 2 Yüksek Lisans (%4,88), Dokuz Eylül Üniversitesi 2 Yüksek Lisans, 2 Doktora (%9,76), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi 3 Yüksek Lisans (%7,32), Gazi Üniversitesi 3 Yüksek Lisans, 7 Doktora (%24,39), Giresun Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (%2,44), Marmara Üniversitesi 1 Yüksek Lisans, 1 Doktora (%5), Mersin Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (%2,44), Necmettin Erbakan Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (%2,44), Pamukkale Üniversitesi 2 Yüksek Lisans (%4,88), Selçuk Üniversitesi 1 Yüksek Lisans, 1Doktora (%4,88), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi 1 Yüksek Lisans (%2,44).

Yapılan tezler üniversite tezlerin üniversitelere göre dağılımı ele alındığında 3 Yüksek Lisans, 7 Doktora toplam 10 kez ile en çok Gazi Üniversitesinde (%24,39) yapıldığı onu 4 Yüksek Lisans 1 Doktora (%12,2) araştırması ile Atatürk Üniversitesi'nin izlediği görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi 2 Yüksek Lisans, 2 Doktora (%9,76) ile yukarıda adı geçen üniversitelerden sonra gelmektedir. Konuyla ilgili 1'er tez çalışmasının yapıldığı üniversiteler ise şöyledir: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.

Şekil 3. Tezlerin üniversitelere göre grafiksel dağılımı

4.5. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

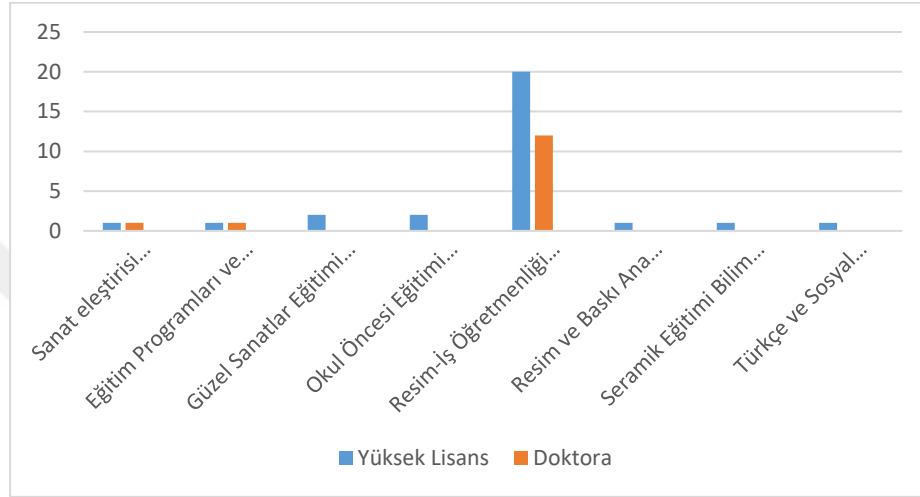
“Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 5’te sunulmuştur. Bu alt problem kapsamında, incelenen lisansüstü tezlerin hangi bilim dalları çerçevesinde yazıldığı belirlenmiş ve veriler ilgili alanlara göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular, tezlerin büyük çoğunluğunun “Görsel Sanatlar Eğitimi” ve “Resim-İş Eğitimi” bilim dallarında hazırlandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, eğitim bilimleri ve güzel sanatlar eğitimi ana bilim dalları bünyesinde de sanat eleştirisine yönelik çalışmaların yer aldığı gözlemlenmiştir. Bilim dallarına göre yapılan bu dağılım, sanat eleştirisinin akademik olarak en çok hangi disiplinlerde ele alındığını ortaya koymakta ve alandaki araştırma yönelimlerine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Tablo 5. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin bilim dallarına göre dağılımı

Sanat eleştirisi alanında tamamlanan tezlerin bilim dalları/ programları	Yüksek Lisans	Doktora	%
Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı	1	1	%4,88
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı / Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı	1	1	%4,88
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı	2	-	%4,88
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı/ Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı/ Resim-iş Öğretmenliği Programı	20	12	%78,4
Resim ve Baskı Ana Bilim Dalı	1	-	%2,44
Seramik Eğitimi Bilim Dalı	1	-	%2,44
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı	1	-	%2,44
Toplam	26	14	%100

Sanat eleştirisi alanında sırasıyla, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı 1 Yüksek Lisans ve 1 Doktora tezi (%4,88), Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı / Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı 1 Yüksek Lisans ve 1 Doktora tezi (%4,88), Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı 2 Yüksek Lisans tezi (%4,88), Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı/ Resim-iş Eğitimi Bilim Dalı/ Resim-iş Öğretmenliği Programı 20 Yüksek Lisans ve 12 Doktora tezi (%78,4), Resim ve Baskı Ana Bilim Dalı 1 Yüksek Lisans tezi (%2,44), Seramik Eğitimi Bilim Dalı 1 Yüksek Lisans tezi (%2,44) yer almaktadır.

Ayrıca, Sanat Eleştirisi alanındaki araştırmaların çoğunlukla Resim-iş Eğitim Eğitimi Bilim Dalında yapılmış olduğu gözlemlenmektedir. Resim-iş Eğitimi (%78,4) sırasıyla Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (%4,88) , Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı / Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı (%4,88) ve Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı (%4,88) takip etmektedir. Resim ve Baskı Ana Bilim Dalı (%2,44) ve Seramik Eğitimi Bilim Dalı (%2,44) alanlarında yapılan araştırmalarda daha sınırlı sayıda Yüksek Lisans ve Doktora tezi araştırması gözlemlenmektedir.

Şekil 4. Tezlerin bilim dallarına göre grafiksel dağılımı

4.6. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

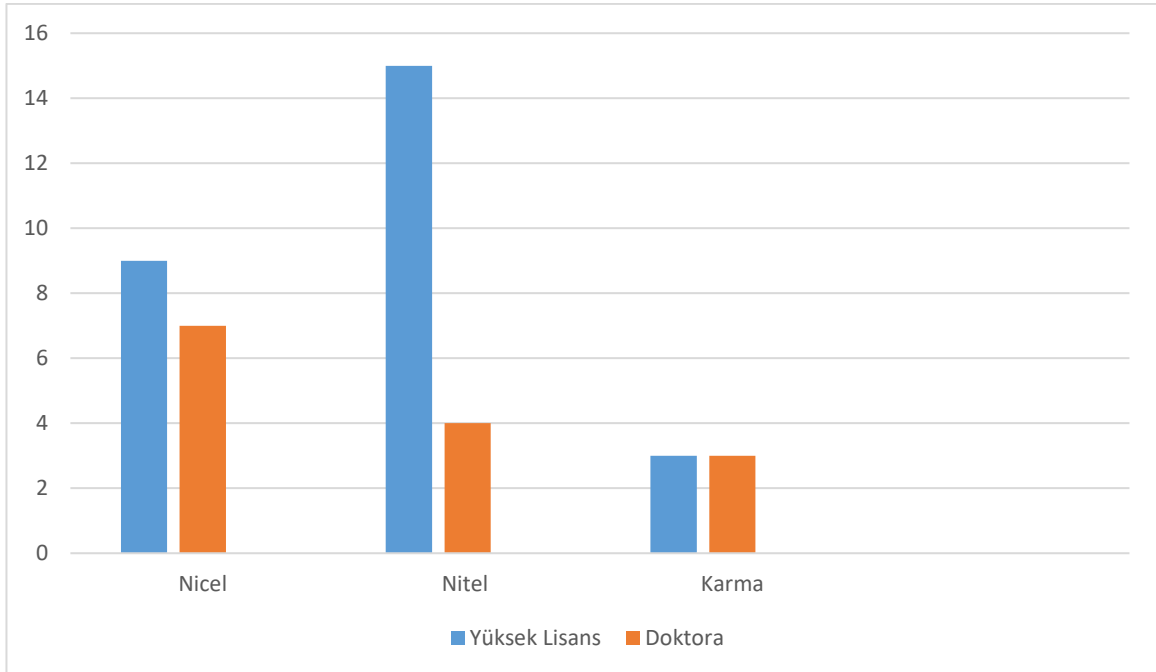
“Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 6 ’da sunulmuştur. Bu alt problem kapsamında, incelenen lisansüstü tezlerin hangi araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlandığı belirlenmiş ve veriler nitel, nicel ve karma yöntem çerçevesinde kategorize edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, tezlerin çoğunluğunun nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Nitel yöntemlerin ardından en sık tercih edilen yaklaşımın karma yöntem olduğu, nicel yöntem kullanımının ise sınırlı düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Bu dağılım, sanat eleştirisi gibi yoruma ve bağlamsal çözümlenmeye açık bir konunun, nitel veri toplama ve analiz süreçleriyle daha derinlemesine incelendiğini göstermektedir. Araştırma yöntemlerinin çeşitliliği ise alandaki akademik ilgiyi ve yöntemsel zenginliği yansıtmaktadır.

Tablo 6. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Araştırma Yöntemi	Yüksek Lisans	Doktora	%
Nicel	9	7	%39,02
Nitel	15	4	%46,34
Karma	3	3	%14,63
Toplam	26	14	%100

Tablo incelendiğinde, sanat eleştirisi konusunda incelenen tezler değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, toplamda 15 Yüksek Lisans Tezi ve 4 Doktora Tezi olmak üzere 18 çalışmanın (%46,34) nitel araştırma yöntemiyle tamamlandığı belirlenmiştir. İkinci sırada ise, 8 Yüksek Lisans Tezi ve 7 Doktora Tezi olmak üzere toplamda 15 çalışmanın (%39,02) nicel araştırma yöntemini tercih ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca 3 Yüksek Lisans Tezi ve 3 Doktora Tezi ile 6 (%14,63) çalışmanın karma yöntemini kullandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar, sanat eleştirisi alanındaki incelenen tezlerde genellikle nitel araştırma yöntemlerinin diğer yöntemlere göre daha fazla tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Tezlerin araştırma yöntemlerine göre grafiksel dağılımları aşağıda sunulmuştur:

Şekil 5. Araştırma yöntemlerinin grafik dağılımı

4.7. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Amaç ve Sonuç Arasındaki İlişki

“Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin amaç ve sonuç arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?” alt problemine ilişkin bulgular, Tablo 7’de sunulmuştur. Türkiye’de 1998-2025 yılları arasında Görsel Sanatlar Eğitimi alanında yapılan sanat eleştirisi ile ilgili lisansüstü tezlerin amaç ve sonuçları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve ortaya konması çerçevesinde bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 7. Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin amaç ve sonuçları arasında ilişkinin incelenmesi

Tezler	Amaç	Sonuç
Tez 1 (DR)	Bu araştırma, sanat eleştirisi eğitiminin ezbere dayalı olmayan bir sistemdeki yerini, öğrencilere sağladığı faydaları ve uygulamadaki zorlukları incelemektedir. 1994-1997 yıllarında Yüksek Öğretim Kurumu ve Dünya Bankası ortaklığıyla yürütülen projede, sanat eleştirisi gibi disiplinlerin yer aldığı “Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yönetimi” programı uygulanmıştır. Araştırma, bu programın öğrenci başarısına etkisini deney ve kontrol gruplarında karşılaştırmış ve sanat eleştirisi eğitiminin anlamlı gelişim sağladığını ortaya koymuştur.	Araştırma, mevcut eğitim sisteminin ezbere dayalı ve öğrencileri düşünsel açıdan geliştirmeyen yapısını eleştirerek, bunun yerine bilimsel temelli ve sanat eğitime dayalı bir sistem öneriyor. Sanat eleştirisi eğitiminin öğrencilerin kültürel farkındalığını, eleştirel düşünme becerilerini ve özgüvenlerini artırdığı tespit edilmiştir. Araştırmada, Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yönetimi yöntemiyle geleneksel yöntem karşılaştırılmış, deney grubunun daha kalıcı bilgiler edindiği görülmüştür. Bu sistemin geliştirilmesi ve öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Amaç, öğrencilerin kültürler arası farkındalığı olan, eleştirel düşünebilen ve sanat değerlerini anlayan bireyler olarak yetiştirilmesidir.

Tez 2 (DR) Bu çalışmanın amacı, sanat tarihi, estetik, eleştiri ve uygulamalı çalışmaları birleştiren Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi'ni incelemek ve sanat eleştirisinin eğitimdeki etkilerini değerlendirmektir. Araştırma da sanat eğitiminin ilkesel ve yöntemsel sorunları, çağdaş öğretim yöntemlerinin uygulanabilirliği, dört temel sanat disiplininin entegrasyonu ve sanat eleştirisinin eğitime katkıları ele alınmıştır. Ayrıca sanat eleştirisi öğretiminin yöntemleri ve uygulama örnekleri tartışılmıştır. Bu süreçte, ezbere dayanmayan, demokratik bir yaklaşım benimseyen sanat eğitiminin öğrencilere kazandıracığı faydalara vurgu yapılmıştır.

Bu çalışmada, sanat eğitiminin bireylerin yaratıcı, eleştirel ve çok yönlü düşünme becerilerini geliştirdiği ifade edilmektedir. Araştırma bulguları, disiplin temelli sanat eğitiminin bireylerin bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve estetik alanlarda bütüncül bir gelişim sağlamalarına olanak tanıdığını göstermektedir. Sanat eğitiminin yalnızca teknik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması, aynı zamanda eleştirel düşünme, estetik değerlendirme ve kültürel farkındalık kazandırma süreçlerini de içermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin bireysel kapasiteleri ve ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanan programların, hem sanatsal becerilerin gelişimine hem de kültürel bilincin artırılmasına anlamlı katkılar sunduğu görülmektedir. Ayrıca, sanat eleştirisi gibi ihmal edilen disiplinlerin eğitim süreçlerine dahil edilmesinin, bireylerin sanata çok yönlü bir perspektifle yaklaşmalarını sağladığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bu araştırma, sanat eğitiminin bireysel ve toplumsal gelişimi destekleyerek, yaratıcı ve uygar bir toplumun inşasına önemli katkılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Tez 3 (DR) Araştırma, estetik eleştiriye tanımlamayı, tanıtmayı ve resim sanatı üzerinde estetik eleştirinin tanımı, işlevi ve tarihsel

eleştiri yöntemini uygulamayı hedeflemektedir. Estetik eleştirinin tanımı ve işlevi incelenmiş, Türkiye’de resim sanatında estetik eleştirinin yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı sanatçılara estetik eleştiri ölçütlerinin uygulanabilirliği ve bu uygulamaların tutarlılığı değerlendirilmiştir. Ayrıca, Adorno’nun estetik kuramındaki güzellik ölçütleri tanımlanmış ve sanat eserlerine uygulanmıştır.

gelişimi ele alınmış, Türkiye’de resim sanatındaki yerinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Estetik eleştirinin bilimsel temellerinin, eleştiri yapan kişinin bilgi birikimi ve yaklaşımıyla şekillendiği, bu nedenle eleştirinin nesnellliğini artıracak ölçütlerin kullanılmasının kritik öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı biçem anlayışlarına sahip sanatçıların yapıtlarının estetik eleştiriye tabi tutulmasında süreç açısından bir fark bulunmadığı, ancak yapıtların ölçütlerle örtüşme derecesinin değişebileceği belirlenmiştir. Ayrıca, Adorno’nun estetik kuramı ölçütleriyle yapılan değerlendirmelerde, her sanat yapıtının estetik açıdan aynı sonuçları vermeyeceği, kullanılan ölçütlerin eleştirinin yönünü ve başarısını doğrudan etkilediği sonucuna varılmıştır.

Tez 4 (DR) Bu çalışmada, sanat eleştirisinin tanımı, tarihsel gelişimi ve yazılı basındaki yeri incelenmiş, medyanın sanat ve sanat eğitimine yaklaşımını anlamak amaçlanmıştır. 2002-2003 yılları arasında Zaman, Cumhuriyet, Radikal, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde yayımlanan sanat yazıları analiz edilerek, bu yazıların eleştirel ve eğitici nitelikleri değerlendirilmiştir. Araştırma, tirajı yüksek gazetelerin sanata sınırlı yer

Bu çalışmada, medyanın bireylerin kültürel, sanatsal ve zihinsel gelişiminde etkili bir araç olabileceği, ancak ülkemizde bu potansiyelin yeterince kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Medyanın, ekonomik kaygılar nedeniyle sanata ve sanat eğitimine gereken önemi vermediği, bunun yerine magazin ve eğlence içeriklerini ön plana çıkardığı tespit edilmiştir. Ayrıca, sanatı ve sanat eğitimi yaygınlaştırarak topluma

ayırıldığı, popüler olmayan gazetelerin ise sanata daha fazla alan verdiği bulgusunu ortaya koymuş, medyanın sanat eğitimi üzerindeki etkilerini incelemeyi hedeflemiştir.	kazandırmanın sorumluluklarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Sanatın bireylerin yaratıcılığını ve estetik bilincini geliştiren bir alan olduğu, bu nedenle medyanın sanatı topluma ulaştırmada daha etkin bir rol üstlenmesi gerektiği bu araştırmada vurgulanmıştır.
Tez 5 (YL) Bu çalışmada, Eğitim Fakültelerinde yetiştirilen sanat eğitimeilerinin, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde sanatsal birikimlerini etkili bir şekilde aktarabilmelerinde sanat tarihi, sanat eleştirisi, ana sanat atölye uygulamaları ve müze eğitiminin katkılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.	Sonuç olarak, müze eğitiminin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve sanat uygulamalarıyla iç içe olduğu ve sanat eğitiminin vazgeçilmez bir parçası olduğu ifade edilmiştir. Türkiye’de müzecilik geç gelişmesine rağmen, özel sektör ve devlet destekleriyle ilerleme kaydetmiştir. Ancak müze eğitiminde uzman personel eksikliği ve eğitim kurumlarıyla iş birliğinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Müze eğitiminin bireylerin kültürel ve sanatsal bilinçlenmesine katkı sağladığı, geleceğe yönelik önemli bir temel olduğu vurgulanmıştır.
Tez 6 (YL) Seramik eğitiminin, üniversitelerde öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek ve düşünsel birikimlerini ürünlere yansıtmak için önemli bir alan olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada, seramik eğitimi veren kurumlarda tasarım sürecinde kullanılan eleştiri yöntemleri araştırılmış, mevcut eleştiri yöntemlerinin öğrenci yaratıcılığı üzerindeki etkileri incelenmiş ve olumlu	Sonuç olarak, seramik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında eleştiri yöntemlerinin tasarım sürecinde önemli bir yere sahip olduğu, ancak çeşitlilikten uzak ve tektipleşmiş yapılarının öğrencilerin yaratıcılığını yeterince desteklemediği belirlenmiştir. Öğretim görevlilerinin eleştirilerde birey haklarına özen gösterme amacı taşıdığı ifade edilse de, öğrencilerin bir kısmının

ile olumsuz yönleri belirlenmiştir. Ayrıca, sanat eğitimi kapsamında çağdaş yapıt eleştirisi yöntemlerine yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

eleştirileri baskıcı ve alaycı bulunduğu tespit edilmiştir. Sanat eğitiminin özgün yapısı gereği, eleştiri yöntemlerinin daha yaratıcı, kapsayıcı ve sistematik bir şekilde yeniden yapılandırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Tez 7 (YL) Bu araştırmanın amacı, Zonguldak Ereğli İlçesi Cumhuriyet İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sanat eleştirisi, popüler kültür ve medyanın sanat eğitimi üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Araştırmada, öğrencilerin medya ve reklam içerikleri üzerinden sanat eleştirisi becerileri incelenmiş, sanat eğitiminde görsel ve yazılı kaynakların, özellikle televizyon ve internetin etkileri analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, medyanın bireyler ve toplumlar üzerindeki güçlü etkileri göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin özellikle ilköğretim çağından itibaren medyayı eleştirel gözle okuyabilen, gerçeklik ve kurguyu ayırt edebilen, bilinçli ve aktif bireyler olarak yetiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Medyanın ticari ve manipülatif etkilerini azaltmak için eğitim süreçlerinde, öğrencilerin medya mesajlarını çözümleme, değerlendirme ve iletme becerilerini geliştiren programlara yer verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tez 8 (DR) Bu araştırmanın amacı, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında yürütülen Sanat Eleştirisi Dersi'nin öğretim etkinliklerini, uygulama farklılıklarını ve öğrenci tutumlarını incelemektir. Ayrıca, sanat etkinlikleri izleme alışkanlıklarının derse olan tutumlarla ilişkisi değerlendirilmiş, ders etkinlikleri ile bireysel sanat izleme davranışları arasındaki bağlantılar araştırılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, sanat eleştirisi ders programlarına yönelik

Sanat Eleştirisi Dersi'ne yönelik araştırmada, dersin öğretim süreçleri, öğrenci tutumları ve çevresel koşulları analiz edilmiştir. Öğrencilerin genellikle derse olumlu baktıkları, ancak öğretim etkinliklerinde çeşitlilik ve planlama eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Müze ve galeri gezilerinin sınırlı olduğu, güncel sanat olaylarına yeterince yer verilmediği ve öğretim elemanlarının rehberlikte yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Sanat eleştirisine yönelik kaynak

öneriler geliştirilmesi ve benzer eksikliği ve çevresel koşulların araştırmalara katkı sağlanması yetersizliği dersin etkisini sınırlayan amaçlanmıştır. faktörler olarak öne çıkmıştır. Genel olarak, sanat eleştirisi dersine yönelik öğrencilerin tutumlarının, etkinliklerin niteliği ve öğretim elemanlarının yeterliliğiyle yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tez 9 (YL) Bu araştırma, sanat eğitiminin genel amaçları doğrultusunda, sanat eserlerini estetik bir değer olarak görme, eleştiri yeteneği kazandırma ve sanatsal bakış açısı oluşturma süreçlerinde sanat tarihi ve eleştirinin gerekliliğini ve okullardaki uygulanışını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma, sanat eğitimi derslerinin uygulanışındaki hata ve eksiklikleri tespit ederek, nitelikli sanat eğitimi için yapılması gerekenler ve bu önerilerin uygulanma yolları üzerine odaklanmıştır. Amaç, sanata bilinçle sahip çıkan, eleştirel düşünme yeteneği gelişmiş bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktır.

Tez 10 (DR) Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim 8. sınıf görsel sanatlar dersinde "eser analizi" konusunun bilgisayar destekli öğretim yoluyla öğrencilere kazandırılmasının sanat eğitimine katkısını değerlendirmektir. Çalışma, öğrencilerin bilgisayarı sanat eğitiminde etkin şekilde kullanmalarını, gelişen teknolojiyle öğrenme süreçlerini

Sonuç olarak, bu araştırmada sanat tarihi ve sanat eleştirisi eğitiminin öğrencilerin kavram bilgisi, yaratıcı düşünme, problem çözme ve sanat eserlerini değerlendirme becerilerini anlamlı şekilde artırdığı sonucuna varılmıştır. Deney grubundaki öğrenciler, aktif öğrenme yöntemleri, teknoloji kullanımı ve sanat müzesi ziyaretleri sayesinde, sanatsal birikimlerini uygulamalı çalışmalarına yansıtmış ve yaratıcı süreçlerini geliştirmişlerdir. Bu bulgular, sanat tarihi ve eleştirisinin eğitimde vazgeçilmez bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma, geleneksel öğretim yöntemi ile tasarlanan eğitim CD'sinin, görsel sanatlar dersinde "Eser Analizi" konusundaki öğrenci başarısını artırmada anlamlı bir fark yaratmadığını göstermiştir. Her iki yöntemde de öğrencilerin başarı puanlarında artış gözlenmiş, ancak bu artışlar arasında belirgin bir farklılık olmadığı tespit

zenginleştirmelerini ve nitelikli bir edilmiştir. Bu durum, öğretim öğrenme ortamı edinmelerini sağlamayı yöntemlerinin etkisinin benzer olduğunu hedeflemektedir. Bu doğrultuda ve öğrenci başarısında öğretmen-hazırlanan "sanat eleştirisi, eser analizi" öğrenci etkileşimi ile öğrencilerin derse eğitim CD'si kullanılarak, bilgisayar ilgisinin önemli bir rol oynadığını ortaya destekli öğretim yönteminin etkinliği koymaktadır. araştırılmıştır.

Tez 11 (DR) Bu araştırmada, ilköğretim 8. sınıf görsel sanatlar derslerinde kullanılan sanat eleştirisi yönteminin, öğrencilerin üç boyutlu çalışmalarındaki öğrenme süreçlerine etkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında, sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine, algılama süreçlerine, üç boyutlu çalışmalara yönelik uygulama becerilerine ve duyuşsal özelliklerine yönelik etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisini araştıran bu çalışma sonucunda, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği, görsel algı ve estetik duyarlılıklarının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, uygulama sürecinde yaratıcılık ve teknik beceriler kazandıkları, sanat yoluyla kendilerini ifade etme ve özgüven geliştirme konusunda ilerleme kaydettikleri görülmüştür. Öğrencilerin sosyal etkileşim ve kültürel bilinç düzeylerinin yükseldiği, sanatın bir ifade ve iletişim aracı olarak algılanmaya başlandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, sanat eleştirisi yönteminin eğitimde etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Tez 12 (DR) Bu araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyinde Görsel Sanatlar dersi kapsamında, eleştiri becerilerinin kazandırılmasında kültürel değerlerin eğitim sürecine nasıl entegre edilebileceğini incelemektir. Araştırmada, "Türk El Sanatları" içinde yer alan "Kilim" örneği üzerinden,

Bu araştırmada, Görsel Sanatlar derslerinde eleştiri becerilerinin kazandırılmasının önemi ve bu süreçte Geleneksel Türk El Dokuma Yayımları'ndan "kilim" örneğinin kullanımı incelenmiştir. Uygulama sonucunda, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği, kültürel

öğrencilerin sanatsal eleştiri becerileri geliştirilerek, estetik duyarlılıklarının artırılması ve kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının yükseltilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin görsel okuryazarlık, eleştirel düşünme ve sanatsal anlamlandırma süreçlerine olan katkılar araştırılmıştır. değerlere olan farkındalıklarının arttığı ve derslere olan ilgilerinin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Kilimler, öğrencilerin sanatsal ve kültürel bağlamda düşünme ve yorumlama yetilerini geliştirerek, onların estetik anlayışlarını ve yaratıcılıklarını destekleyen bir araç olmuştur. Ayrıca, sanat eğitime yönelik veliler ve okul yönetiminde farkındalık eksikliği olduğu tespit edilmiş ve bu konuda bilinç artırıcı adımlar atılmasının önemi vurgulanmıştır.

Tez 13 (YL) Bu çalışmanın amacı, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin görsel sanatlar derslerinde sanat eleştirisi yöntemiyle eserleri yorumlama ve hislerini ifade etme süreçlerini inceleyerek, öğrencilerin duygusal ve algısal düzeylerini daha iyi anlamaktır. Elde edilen veriler, okul rehberlik servisi ile değerlendirilerek duygusal sorunlar tespit edildiğinde, art terapi yöntemiyle öğrencilere destek sağlanması hedeflenmektedir.

Bu araştırmada, kaynaştırma eğitimi alan iki yedinci sınıf öğrencisinin görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi yöntemiyle görsel algı ve psikolojik durumları değerlendirilmiştir. Sonuçlar, öğrencilerin sanat eserleriyle duygusal bağ kurarak kendilerini ifade ettiklerini ve yaşamışlıklarını yansıttıklarını göstermiştir. Öğretmenin birebir ilgisi ve uygun ortam sağlanması, öğrencilerin performansını ve ifade özgürlüğünü olumlu yönde etkilemiştir. Sanat eleştirisi yöntemi, bu öğrencilerin topluma kazandırılmasında ve sanatla terapi yönteminin etkinliğinin vurgulanmasında önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır.

Tez 14 (DR) Bu tez çalışmasında, lisans düzeyinde sanat eğitimi veren kurumlardaki sanat eleştirisi dersi ele alınmış ve şu amaçlar Bu araştırma, Türkiye’de lisans düzeyinde sanat eleştirisi dersi veren öğretim elemanlarının görüşlerini ve

hedeflenmiştir: Sanat eleştirisi dersi veren öğretim elemanlarının yaklaşımlarını belirlemek, dersi gerçekleştirilmesini etkileyen iç ve dış etmenleri analiz etmek, bu etmenleri iyileştirmek için öneriler sunmak, öğretim elemanlarının derse yönelik görüşlerinden yola çıkarak mevcut yetersizlikleri tespit etmek, kapsamlı bir sanat eleştirisi literatür taraması yaparak bu alanda bir kaynak oluşturmak ve Türk sanat eğitimine katkıda bulunmaktır.

dersin yürütülmesiyle ilgili durumu analiz etmiştir. Çalışmada, sanat eleştirisi dersine dair kaynak yetersizliği, teknik donanım eksiklikleri, ders saatlerinin yetersizliği ve öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri gibi sorunlar tespit edilmiştir. Öğretim elemanları, sanat eleştirisi dersinin öğrencilerin sanatsal anlatım dillerini geliştirmede önemli olduğunu vurgulamış ancak dersin içeriği ve uygulanışında geliştirilmesi gereken alanlar bulunduğunu belirtmiştir. Türkiye’de sanat eleştirisinin genel durumu olumsuz değerlendirilmiş ve bu alanda nitelikli kişilerin yetiştirilmesine yönelik lisans ve lisansüstü programlara ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Araştırma, dersin etkinliğini artırmak için teknik donanım desteği, sergi gezileri ve daha fazla ders saati önerilerini ön plana çıkarmıştır.

Tez Bu araştırmanın amacı, Gazi Üniversitesi
15 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Lisans
(YL) Programı Anasanat Resim Atölyesi öğrencilerinin çalışmalarını, Disipline Dayalı Sanat Eğitimi çerçevesinde Sanat Eleştirisi disiplinine göre değerlendirmenin sonuçlarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, sanat ilke ve elemanlarının uygulanışı, anlatım özellikleri, yoruma dayalı ifadeler, renk-çizgi-doku-ışık-gölge

Bu çalışmada, sanat eğitimi öğrencilerinin çalışmalarının sanat eleştirisi yöntemiyle değerlendirildiği disipline dayalı bir yaklaşım incelenmiştir. Sonuçlar, öğrencilerin sanat ilke ve elemanlarını yeterince etkili kullanmadığını, kuramsal bilgilerin uygulamalara yeterince yansımadığını ve çalışmalarda estetik, ışık-gölge, doku gibi unsurların zayıf kaldığını göstermiştir. Sanat eğitiminin

özellikleri ve kuramsal ifadelerin önemi incelenmiştir. Ayrıca, sanat ve sanat eğitimi alanında sanat eleştirisine dayalı nesnel ve nicel bir değerlendirmenin nasıl yapılabileceği ve buna uygun bir ölçek geliştirme süreci ele alınmıştır. Araştırma, sanat eleştirisi alanında çalışmak isteyen araştırmacılara veri sağlayarak bu alandaki gelişime katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

uygulama ve kuramı birleştiren bir yaklaşımla ele alınması gerektiği, sanat eleştirisi ve estetik derslerinin önemi vurgulanmış ve bu derslerin artırılması önerilmiştir. Araştırma, sanat eğitiminde nesnel değerlendirme ve eleştirel düşüncenin geliştirilmesi için önemli bir katkı sunmaktadır.

Tez 16 (DR) Bu araştırmanın amacı, sanat eğitiminde kullanılan eser eleştirisi yöntemini, çok alanlı sanat eğitimine (ÇASEY) dayalı bir teknik olarak uygulayarak, öğrencilerin eser eleştiri becerilerini geliştirmek ve bu becerileri tespit etmektir. Çalışmada, Eser Eleştirisi Formu ve Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik) kullanılarak öğrencilerin betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargılama basamaklarında sanat eserlerine yönelik eleştiri düzeyleri değerlendirilmiştir. Bu yöntem, öğrencilerin sanatı daha iyi anlamalarını, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini ve sanatsal ifade ile ilgili yetkinlik kazanmalarını hedeflemektedir.

Bu araştırma, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki akademik başarıları, eser eleştirisi becerileri ve uygulama çalışmaları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, geleneksel öğrenme yöntemlerine kıyasla öğrencilerin akademik başarılarını daha fazla artırmış ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamıştır. Bu yöntemin, öğrencilerin eleştiri becerilerini geliştirmede oldukça etkili olduğu, ancak uygulama becerilerini geliştirme konusunda her iki yöntemin de sınırlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, kullanılan yöntemlerin cinsiyetten bağımsız olarak öğrenciler üzerinde benzer etkiler gösterdiği görülmüştür. Genel olarak, pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, görsel sanatlar dersinde öğrencilerin başarılarını artırmada ve

eleştirici becerilerini geliştirmede etkili bir araç olarak öne çıkmıştır.

Tez 17 (DR) Bu araştırmanın amacı, sanat eleştirisi disiplininin görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda baskiresim dersleri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmada, sanat eleştirisi ile desteklenmiş baskiresim derslerinin, öğrencilerin baskiresim sanatçıları tanıması, teknik bilgi düzeylerini geliştirmesi, farklı baskiresim yöntemlerini kavraması, eleştirel bilgi ve bakış açıları artırması, serigrafi uygulamalarındaki performanslarına katkısı ve yüksek nitelikli sanat eğitimcileri yetiştirilmesine etkileri değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda, sanat eleştirisi disiplininin baskiresim derslerinde öğrencilerin sanatsal bilgi düzeylerini artırmada, serigrafi tekniklerini öğrenmelerinde ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Pedagojik sanat eleştirisi ile desteklenmiş eğitimin, geleneksel yöntemlere kıyasla öğrenci başarısını ve derse yönelik olumlu tutumları daha fazla artırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu yöntemin sanat eğitimi süreçlerinde kalıcılığı ve eğitsel kazanımları güçlendirdiği belirlenmiştir.

Tez 18 (DR) Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar eğitiminin sosyal risk altındaki çocukların eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine katkısını incelemek ve bu becerilerin davranışlarına yansıma düzeyini belirlemektir. Araştırmada, görsel sanatlar eğitimi yoluyla sosyal risk altındaki çocukların, günlük yaşamda karşılaştıkları problemlere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmaları, neden-sonuç ilişkisi kurma becerilerinin geliştirilmesi ve sorunlara yaratıcı çözümler üretebilmeleri hedeflenmiştir. Sanat eserlerinin düşünsel ve duygusal

Bu araştırma sonucunda, görsel sanatlar eğitiminin sosyal risk altındaki çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiği, bu becerilerin günlük yaşamlarına olumlu yansıdığı ve öğrenmenin kalıcı olduğu belirlenmiştir. Sanat eleştirisi programı, öğrencilerin sorunlara duyarlılıklarını artırmış, neden-sonuç ilişkisi kurma, çözüm üretme ve yorumlama gibi becerilerde gelişim sağlamıştır. Ayrıca, program sayesinde öğrencilerin toplumsal olaylara ve aile içi ilişkilere yönelik farkındalıkları artmış, empati kurma ve olumsuz davranışlarını kontrol etme

	yönleriyle öğrencilerin yaşamlarına dair bağlar kurmaları, bu süreçte kişisel ve psikolojik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilecek eleştirel ve estetik bir öğrenme deneyimi kazanmaları amaçlanmıştır.	becerileri güçlenmiştir. Görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin sanatsal ve eleştirel bakış açısını geliştirmede etkili bir araç olduğu ve sosyal risk altındaki çocukların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Tez 19 (DR)	Bu programlama amacı, sanat eğitiminde eleştirel pedagoji uygulamalarını Kitsch olgusunu ve estetik beğenileri değerlendirmeye almaktır. Sanat eğitimi veren kurumlarda klasik pedagojiden uzaklaşarak, özgürleştirici bir yaklaşım çerçevesinde sanatın doğasını yeniden düşünmenin gerekliliğini vurgulayan çalışma, sanat eğitiminin yaratıcılık ile ilişkiyi çözümlenmeyi hedeflemektedir. Eleştirel pedagoji yaklaşımıyla sanat eğitimi, ders içi ve dışarıdaki iktidarın sorgulanmasında ve bu gelişmelerin toplumsal ve kültürel boyutlarla sanat öğretimi üzerinde mevcut olduğu irdelenmektedir. Araştırma, sanat eğitiminde eleştirel bir dönüşümü sağlamak için teorik ve pratik olanakları tartışmayı amaçlamaktadır.	Araştırmanın sonucunda, sanat eğitiminde eleştirel pedagoji yaklaşımının, klasik pedagoji anlayışından farklı olarak, otoriter yapıların sorgulanarak sanat eğitiminde özgürleştirici bir rol oynayabileceğini ortaya koyuyor. Kitsch olgusunun, tüketim kültürüyle estetik ve estetik beğeni üzerindeki etkilerinin ele alındığı, estetik değerlerin sosyo-kültürel ve ekonomik dinamiklerle bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca teorik eleştirel perspektifiyle günümüz sanat eğitiminin yapısal analizleri gerçekleştirilmiş ve sanat eğitiminde değerler sorunsalına yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırmada, eleştirel pedagoji yönteminin sanat eğitiminin daha fazla uygulanabilirliği ve bunların içinde bu yaklaşıma yönelik eleştirel düşünme ve sanatsal bakış açılarının katkıları sağlayabileceği şekilde ulaşılmıştır.
Tez 20 (YL)	Bu programlama yöntemi, lisans düzeyinde "Sanat Eleştirisi" bölümünde ayrıntılı birimlerde (sanat yapıtı, sanat	Bu araştırma, özdüzenleyici öğretim yönteminin sanat eleştirisi derslerinde yaygınlaştığının, ülkelerin akademik

eleştirisi, sanat eleştirisi türü, sanat eleştirisinde tarihsel süreç, bir sanat yapıtına nasıl bakılır ve anlamlandırılır?) öz-düzenleyici öğretim yöntemiyle öğrenme-öğretme sürecinin belirlenmesidir . Araştırmada, sanat eleştirisi derinlemesinde bazı kavramların öğrenilmesinde öz-düzenleyici öğretim yöntemi uygulanan deney grubu ile sunuş yoluyla öğretim yapılan kontrol grubu akademik başarı ve kalıcılık testleri karşılaştırılmıştır. Özellikle onun iki grup ön testi, son testi ve kalıcılık testlerinden elde edilen sonuçlar arasında anlamlı fark olup olmadığı bilinmiyordu. Çalışmada, öz-düzenleyici öğretimin ayrıntılarında daha etkileyici ve kalıcı olup olmadığı araştırılmaktadır.

başarılarının, öğrenmenin kalıcılığının ve eleştirel düşünme özelliklerinin geliştirilmesinde etkili olduğu gösterilmiştir. Öz-düzenleyici öğretim uygulanan deney çeşitleri, geleneksel sunuş yoluyla öğretim yönteminin kontrol gruplarının dağılımına göre daha yüksek başarı ve kalıcı puanların eski artışları gözlemlenmiştir. Öz-düzenleyici yöntemler, onların kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerine, bağımsız öğrenme yeteneklerini geliştirmelerine ve bilgileri günlük yaşamlarına uyarlamalarına olanak tanımıştır. Bu sonuçlar, sanat eğitimi programlarında öz-düzenleyici öğrenme bloklarının daha fazla kullanımının, konulardaki akademik başarılarını arttırmada ve öğrendikleri bilgileri kalıcı hale getirmede etkili bir yaklaşım olduğu sonucunu göstermektedir.

Tez 21 (YL) Araştırmanın amacı, ilköğretimde sanat yapılarına yönelik bakış açılarını analiz ederek sanatsal algı, eleştirel düşünme ve estetik değerlendirme becerilerini incelemektir. Erzurum ili Hilalkent İlköğretim Okulu'nda 8. sınıfa geçişle birlikte bu geliştirici, iyi araştırma modeli kullanılmıştır. Veriler, "Bir Sanat Eserini İnceleme Becerileri Anketi" aracılığıyla toplanmış ve SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma, çalışmalarının sanat eserlerini

Sonuç olarak, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin ve çok alanlı sanat eğitimi uygulamalarının, ilköğretimdeki sanat eserlerinin anlaşılması, yorumlanması ve değerlendirilmesi üzerinde olumlu etkiler yarattığı belirlenmiştir. Özellikle ayrıntıları betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargılama evrelerinde cevapları, estetik açıdan uzak, eleştirel düşünme ve analitik değerlendirme kapasitelerini geliştirdiklerini göstermiştir. Pedagojik sanat

anlamlandırma süreçlerini eleştirisinin öğrenme gelişmelerini, değerlendirerek sanat eğitimine katkı içinde bulunduğumuz sanat sağlamayı, bunların eleştirel düşünme çalışmalarını yalnızca görsel olarak özelliklerinin geliştirilmesine yönelik değil, aynı zamanda içerik ve bağlamsal verileri sunmayı ve bu bilgilerin eğitim açısından anlamlandırmalarını sağlamış; programlarına eklenmesi için öneriler Estetik ve kritiklerini artırmada kalıcı sunmayı amaçlamaktadır. etkiler yaratmıştır. Bu başarılı, sanat eğitiminin geçirdiği eleştirel düşünme ve estetik kapasite yetenekleri geliştiren önemli bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Tez 22 (YL) Bu araştırmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Programı'nda yer alan sanat eleştirisi dersinin, müze ortamında aktif öğrenme teknikleri kullanılarak nasıl gerçekleştirilebileceğini betimlemektir. Çalışma, öğretmen adaylarının bu süreçteki deneyimlerini, görüşlerini ve etkinliklere yönelik değerlendirmelerini ortaya koymayı hedeflemiş, müze ortamının ve grup çalışmalarının öğrenme sürecine katkılarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarının, sanat eleştirisi dersinin geliştirilmesi ve öğretmenlik mesleği bağlamında kazanımların artırılmasına yönelik öneriler sunması amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda, sanat eleştirisi dersinin müze ortamında aktif öğrenme yöntem ve teknikleriyle işlenmesinin öğretmen adaylarının öğrenme sürecine olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Aktif öğrenme etkinlikleri, öğretmen adaylarının sanat eserlerini daha dikkatli incelemelerine, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine ve grup çalışması becerileri kazanmalarına olanak tanımıştır. Müzede gerçekleştirilen etkinlikler, öğrenme sürecini daha etkili ve kalıcı hale getirirken, öğrenci merkezli bir yaklaşımı desteklemiştir. Bu bağlamda, sanat eğitimi süreçlerinde aktif öğrenme yöntemlerinin yaygınlaştırılması ve müze gibi sınıf dışı öğrenme ortamlarının eğitim süreçlerine entegre edilmesi önerilmektedir.

Tez 23 (YL) Bu programlama amacı, Kız Meslek Lisesi'ndeki görsel sanatlar ders süreci boyunca pedagojik sanat eleştirisi yönteminin uygulanabilirliğini belirlemek ve bu yöntemin sanat eserlerini incelemek, sanat akımlarının düzenli üretimlerine yansıtılması ile ders akışının aktarılmasını sağlamaktır. Ayrıca pedagojik sanat eleştirisi yönteminin, yaygın olarak sergilenen algılarını geliştirme ve sanata ilişkin taşınabilirliklerini artırmadaki rol ile bu yönteme yönelik tutum ve geri bildirimlerin analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin görsel sanatlar derslerinde öğrencilerin eleştirel düşünme, sanat akımlarını tanıma, estetik algı geliştirme ve sanatsal ürünler ortaya koyma süreçlerine önemli katkılar sağladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin eser inceleme süreçlerinde sanat formu, malzeme kullanımı, biçim elemanları gibi öğelere odaklandıkları, ancak eleştirel bakış açısında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin sanat akımlarını öğrenerek bu akımları sanatsal ürünlerine yansıttıkları ve ders süreçlerini genel olarak olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, öğrencilerin kendini ifade etme, yaratıcı düşünme ve sanatsal algı geliştirme becerilerini desteklerken, görsel sanatlar eğitiminin daha etkili bir şekilde yapılandırılmasına olanak sağlamıştır.

Tez 24 (YL) Bu araştırmanın temel amacı, bireylerin eleştirel düşünme ve yorumlama becerilerini geliştirmek için Cumhuriyet dönemi portre eserlerinin pedagojik eleştiri yöntemiyle incelenmesidir. Bu doğrultuda, söz konusu döneme ilişkin genel bilgi edinilmesi, dönemin sanatçılarına ve portre eserlerine odaklanılması, eleştiri yöntemine dair

Sonuç olarak, bu araştırma Cumhuriyet dönemi portre eserlerinin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle incelenmesinin, bireylerin eleştirel düşünme, estetik algı ve yorumlama becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Pedagojik eleştiri yöntemi, bireylerin sanat eserlerini daha derinlemesine analiz

	<p>teknik bilgi kazandırılması ve bireylerin özgürce eleştiri yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.</p>	<p>edebilmelerine, sanatsal ve kültürel değerlere dair farkındalık kazanmalarına olanak sağlamış; bunun yanında, görsel okuryazarlık ve evrensel düşünme becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Araştırma, sanat eğitimi sürecinde eleştirel yaklaşımların kullanılmasının hem estetik duyarlılık hem de ifade becerilerinin artırılmasında etkili olduğunu vurgulamaktadır.</p>
<p>Tez 25 (YL)</p>	<p>Bu araştırmanın genel amacı, lisans düzeyinde verilen sanat eleştirisi dersinin “eser analizi” konusunun bilgisayar destekli animasyon etkinlikleriyle işlenmesinin, öğrencilerin akademik başarılarına etkisini belirlemektir. Bu bağlamda, bilgisayar destekli eğitim yönteminin sanat eğitimi süreçlerine katkıları incelenerek, çağdaş eğitim yaklaşımlarına uygun şekilde öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin zenginleştirilmesi hedeflenmektedir.</p>	<p>Bu araştırma, “Sanat Eleştirisi” dersinde bilgisayar destekli öğretim yönteminin etkilerini incelemiş ve animasyon izleyen deney grubunun kontrol grubuna kıyasla daha yüksek akademik başarı sergilediğini ortaya koymuştur. Bu başarı, eser analizi konularının bilgisayar ortamında animasyonlarla sunulmasıyla, öğrencilerin dikkatini çekici ve ilgi uyandırıcı bir öğrenme ortamının oluşturulmasına dayanmaktadır. Bilgisayar destekli öğretim, öğrencilerin derse aktif katılımını artırmış, öğrenme sürecini etkileşimli ve verimli hale getirmiştir.</p>
<p>Tez 26 (YL)</p>	<p>Bu araştırmanın amacı, ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisini incelemektir. Araştırma, pedagojik sanat eleştirisinin görsel sanatlar dersinde yoğun olarak uygulanmasının, öğrencilerin görsel materyalleri anlama,</p>	<p>Bu çalışmada, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi incelenmiştir. Sonuçlar, bu yöntemin öğrencilerin görsel mesajları algılama, analiz etme ve eleştirebilme becerilerini anlamlı düzeyde geliştirdiğini göstermiştir.</p>

	<p>yorumlama ve eleştirebilme becerilerine katkı sağlayıp sağlamadığını ve bu etkinin düzeyini belirlemeyi hedeflemektedir.</p>	<p>Deney grubu öğrencileri, kontrol grubuna kıyasla görsel okuryazarlık becerilerinde daha fazla ilerleme kaydetmiştir. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, görsel sanatlar derslerinde etkili bir öğrenme yaklaşımı olarak önerilmektedir.</p>
<p>Tez 27 (YL)</p>	<p>Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerine yönelik pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bu ölçek, öğrencilerin sanat eleştirisi beceri düzeylerini belirlemek, bu alandaki farklılıkları ortaya koymak ve görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi konusunun etkili bir şekilde işlenmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.</p>	<p>Bu çalışmada, Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği (PSEYAÖ) geliştirilmiş ve ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Cronbach Alfa katsayısı .93, test-tekrar test korelasyonu ise .88 olarak bulunmuş; ölçeğin iki faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edilmezken, 8. sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı nedeniyle daha düşük yeterlilik algısına sahip oldukları görülmüştür. Geliştirilen ölçek, sanat eleştirisi yeterliliklerini ölçmede ve eğitim araştırmalarında kullanılabilir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.</p>
<p>Tez 28 (YL)</p>	<p>Bu araştırmanın amacı, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine etkisini belirlemektir. Araştırma, pedagojik sanat eleştirisinin eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkisini ölçerek bu iki unsur arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı ve bu bağlamda görsel sanatlar dersinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini</p>	<p>Bu çalışmada, pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular, deney grubunda analiz, değerlendirme, yorumlama, açıklama ve öz düzenleme becerilerinde anlamlı bir gelişme olduğunu; ancak çıkarım becerisi üzerinde etkili olmadığını göstermiştir. Kontrol grubunda ise sınırlı ilerleme</p>

geliştirmedeki rolünü değerlendirmeyi hedeflemektedir.

gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, bu yöntemin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu görülmüştür. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, MEB Görsel Sanatlar Müfredatında yer almalı, farklı eğitim düzeylerinde ve derslerde uygulanabilirliği araştırılmalı, yöntemin farklı beceriler üzerindeki etkileri incelenmelidir sonucuna ulaşılmıştır.

Tez 29 (YL) Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin Resim V ve Resim VI derslerinde, sanat eleştirisi içerikli derslerle bireysel çalışmalarını nasıl ilişkilendirdiklerini sorgulamaktır. Bu bağlamda, öğrencilerin sanat eleştirisi içerikli derslere ilişkin görüşleri, eser analizi uygulamalarına dayalı farkındalıkları ve öğretim üyelerinin bu derslerin atölye çalışmalarıyla etkileşimine yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği öğrencilerinin sanat eleştirisi içerikli derslerle anasanat atölye dersleri arasında sınırlı düzeyde ilişki kurabildiği belirlenmiştir. Öğrenciler, temel tasarım ilkelerini kavrayarak eserlerini geliştirme konusunda olumlu sonuçlar elde etse de, postmodern süreç ve disiplinlerarası yaklaşımlar gibi daha derin düşünsel bağlamlarda yetersizlikler göstermiştir. Sanat eleştirisi derslerinin süre ve içerik kısıtlamaları, öğrencilerin eleştirel düşünme ve çağdaş sanat algılarında eksikliklere neden olmuştur. Öğretim üyelerinin görüşleri ise bu derslerin öğrencilerin sanatsal üretim süreçlerine katkı sağladığını, ancak uygulama ve teori derslerinin eşgüdüm halinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sanat eleştirisi derslerinin sürelerinin

		artırılması ve çağdaş yaklaşımları destekleyecek şekilde zenginleştirilmesi önerilmektedir.
Tez 30 (DR)	Bu araştırmanın amacı, eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin, özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisini belirlemektir. Araştırma, figür ve obje betimleme, renk uygulaması, kompozisyon oluşturma ve resim çalışmalarındaki kalıcı öğrenme gibi alanlarda pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin sanatsal gelişimlerine olan katkılarını incelemeyi hedeflemektedir.	Bu araştırma, eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisini incelemiştir. Çalışma, figür ve obje betimlemesi, renk uygulaması, kompozisyon oluşturma ve kalıcı öğrenme düzeyinde anlamlı gelişmeler sağlandığını ortaya koymuştur. Araştırma, öğrencilerin sanatsal becerilerini artırmış, görsel algılarını geliştirmiş ve resim çalışmalarında kalıcı öğrenme sağlanmıştır. Özellikle eğitsel oyunlar, öğrencilerin sanatsal sürece aktif katılımını desteklemiş ve sanatsal gelişimlerinde belirgin bir fark yaratmıştır. Bu yöntem, özel gereksinimli öğrencilerin sanatsal potansiyellerini ortaya çıkarmada etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir.
Tez 31 (YL)	Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algı düzeylerini belirlemek ve bu eleştiri etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılıklarına olan etkisini incelemektir. Araştırma, öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yapabilme becerilerini, sanat eleştirisi etkinlikleri sürecinde gerçekleştirdikleri sanatsal çalışmalarını ve cinsiyet faktörünün bu	Araştırmanın sonucuna göre, ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algı düzeylerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre yeterlilik algı düzeyleri arasında genel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, pedagojik sanat eleştirisi etkinlikleri sonrasında kadın öğrenciler lehine anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Öğrencilerin sanat

süreçteki etkisini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

eleştirisi etkinlikleri öncesinde eleştirel yorumlama becerilerinin yeterince gelişmemiş olduğu, ancak etkinlikler sonrasında daha özgün ve yaratıcı yaklaşımlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Süreç sonunda, öğrencilerin renk ve doku seçimlerinde daha özgür davrandıkları, özgün ve yaratıcı sanatsal ürünler ortaya koydukları görülmüştür. Pedagojik sanat eleştirisi etkinliklerinin, öğrencilerin hem eleştirel düşünme hem de sanatsal yaratıcılık becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez Bu araştırmanın amacı, okul öncesi
32 eğitime devam eden 5-6 yaş grubundaki
(YL) çocukların pedagojik sanat eleştirisi yapabilme düzeylerini belirlemektir. Araştırma, çocukların sanat eserlerini betimleme, çözümlleme, yorumlama ve yargılama basamaklarındaki yeterliliklerini inceleyerek, pedagojik sanat eleştirisi alt boyutları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, çocukların eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini destekleyerek, sanat ve sanat eserlerine yönelik bakış açılarının geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu araştırma, 5-6 yaş okul öncesi çocuklarının pedagojik sanat eleştirisi düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuçlara göre, çocukların betimleme ve çözümlleme basamaklarında düşük ve orta düzeyde performans sergiledikleri, sanat eserlerini analiz ve detaylandırmada zorlandıkları belirlenmiştir. Yorumlama ve yargılama basamaklarında ise çocukların daha başarılı ve istekli oldukları gözlemlenmiştir. Alt boyutlar arasında en yüksek başarı, yorumlama ve yargılama basamaklarında görülmüş, betimleme ve çözümlleme basamaklarında ise çocukların desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez 33 (YL)	<p>Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sanat eğitiminin, sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine olan etkisini incelemektir. Araştırmada deney ve kontrol grupları karşılaştırılarak, sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerinde ön test ve son test ortalamaları arasındaki anlamlı farklar değerlendirilecektir. Bu sayede, sanat eğitiminin çocukların sanat bilinci, estetik duygusu, bilişsel, motor, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkisi ortaya konulacaktır.</p>	<p>Bu araştırma, 60-72 aylık çocukların sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine “Sanat Eğitimi Programı”nın etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Deney grubuna 6 hafta boyunca uygulanan program sonrası, sanat eleştirisi becerilerinde deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grubunun ön test-son test puanları karşılaştırıldığında sanat eleştirisi ve resimleme becerilerinde anlamlı bir artış tespit edilmiştir. Kontrol grubunda ise bu becerilerde anlamlı bir değişim görülmemiştir. Araştırma, sanat eğitiminin erken çocukluk döneminde bu becerilerin gelişimine olumlu katkı sağladığını göstermiştir.</p>
Tez 34 (YL)	<p>Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar derslerinde kullanılmak üzere Tom Anderson’un geliştirdiği beş basamaklı sanat eleştirisi yönteminin uygulanabilirliğini incelemek ve bu yöntemin öğrencilerin eleştirel düşünme ve görsel okuryazarlık becerilerine olan etkilerini tespit etmektir. Çalışma, Anderson sanat eleştirisi yönteminin sınıflarda nasıl uygulanacağını, sürecin nasıl yürütüleceğini ve bu yöntemle öğrencilerin kişisel duygu ve tepkilerinin eleştiri sürecine nasıl dahil edilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu yöntemin</p>	<p>Bu araştırmanın sonucunda, Tom Anderson sanat eleştirisi yönteminin öğrenci merkezli yapısıyla sanat eleştirisi süreçlerine katılımı kolaylaştırdığını ve eleştirel düşünme ile görsel okuryazarlık becerilerini geliştirdiğini ortaya koyulmuştur. Yöntem, öğrencilerin sezgisel tepkilerini eleştiri sürecine dahil ederek, bireysel algı ve kültürel birikimlerini kullanmalarını sağlanmıştır. Katılımcılar, sezgisel tepkilerden nesnel değerlendirmelere ulaşmış ve eleştirinin aktif bir parçası olmuştur. Yöntemin, görsel okuryazarlık becerilerinin</p>

	pedagojik açıdan kullanılabilirliğini ve olumlu ya da olumsuz sonuçlarını değerlendirmek hedeflenmiştir.	gelişiminde etkili bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.
Tez 35 (YL)	Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölyesi dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkilerini incelemektir. Araştırmada, Edmund Feldman sanat eleştirisi yönteminin deney grubunda uygulanmasıyla, öğrencilerin öğrenme başarıları, tutumları ve öğrenme kalıcılık düzeyleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğu araştırılmıştır. Aynı zamanda, sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin sanat eserlerini anlamlandırma, eleştirebilme ve görsel sanat öğelerine dayalı bir temele oturtma becerilerine katkısı değerlendirilmektedir. Araştırma, öğrencilerin sanat eserlerini eleştirebilme ve değerlendirebilme yetilerini geliştirmek amacıyla görsel sanatlar derslerindeki uygulamalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.	Bu çalışmada, Güzel Sanatlar Lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölyesi dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkileri incelenmiştir. Bulgular, sanat eleştirisi yönteminin deney grubu öğrencilerinin başarı düzeylerini, derse yönelik tutumlarını ve öğrenme kalıcılığını anlamlı şekilde artırdığını göstermiştir. Yöntem, öğrencilerin özgünlük, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerini desteklemiş, görsel okuryazarlıklarını geliştirmiştir. Öğrenciler, sanat eserlerine eleştirel yaklaşma, işbirliği yapma ve kendi fikirlerini ifade etme konularında olumlu tutumlar sergilemiştir. Sanat eleştirisi yöntemi, etkili bir öğrenme aracı olarak önerilmektedir.
Tez 36 (YL)	Bu tezde, çağdaş sanat eğitiminin ihtiyaç duyduğu yeni bir pedagojik sanat eleştirisi yönteminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, sanat eserlerinin doğru bir şekilde analiz edilmesi, anlamlandırılması ve değerlendirilmesi süreçlerine katkı sağlanarak, sanat eğitimi alanında eleştiri kuramlarının geçerliliğinin sorgulanması	Bu tezde, Feldman'ın pedagojik sanat eleştirisi yönteminin, sanat tarihi ve sanat bilimlerinden yeterince beslenmediği, yönteminin çelişkiler içerdiği ve çağdaş sanat eğitimi için yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Feldman'ın çocuklara sorduğu soruların, sanata ve sanatçılara yönelik olumsuz tutumlar geliştirebildiği, dolayısıyla

hedeflenmiştir. Çalışma ayrıca, yaratıcı düşünceyi ve eleştirel bakış açısını destekleyen, sanat bilimlerini geliştiren, dijital ve yapay zekâ teknolojilerinden faydalanan, sanatı bilinçli ve özgün şekilde yorumlayabilen bireyler yetiştirilmesine yönelik bir yöntem önerisi sunmayı amaçlamaktadır.

yöntemin çocukların sanata karşı sevgisini ve saygısını artırmak yerine azaltabileceği tespit edilmiştir. Bunun yerine, sanat tarihi, estetik, sanat felsefesi, sanat sosyolojisi gibi disiplinlerden beslenen, mantıksal bir bütünlüğe sahip, beş aşamalı ve tematik bir modelin geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu modelin, sanata ve sanatçıya yönelik sevgi ve saygıyı pekiştiren, daha kapsamlı ve çağdaş bir sanat eleştirisi yöntemi sunabileceği değerlendirilmiştir.

Tez 37 (YL) Bu araştırmanın amacı, 5-8. sınıf düzeylerinde Görsel Sanatlar öğretim programında yer alan “Sanat Eleştirisi ve Estetik” öğrenme alanındaki sanat eleştirisi kazanımlarının, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesidir. Bu doğrultuda, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eleştirisi kazanımlarını öğrencilere nasıl aktardıklarını belirlemek, bu süreçte karşılaştıkları zorlukları tespit etmek ve öğrencilerin kazanımları edinmedeki başarı düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerini değerlendirmek amaçlanmaktadır. Araştırma, öğretim süreçlerinin etkinliğini artırma ve sanat eğitiminin niteliğini geliştirme açısından önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir.

Bu araştırma, 5-8. sınıf Görsel Sanatlar öğretim programındaki "Sanat Eleştirisi ve Estetik" öğrenme alanının öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesini amaçlamıştır. Sonuçlara göre, pedagojik sanat eleştirisi öğrencilerin eleştirel ve estetik bakış açılarını geliştirirken, farklı bakış açıları ve kültürel farkındalık kazandırmaktadır. Öğretmenler, sanat eleştirisi kazanımlarını genellikle yetersiz bulmuş, ders saati azlığı, sınıf mevcudu fazlalığı ve öğrencilerin ilgisizliğini temel sorunlar olarak belirtmiştir. Çözüm önerileri arasında ders saatlerinin artırılması, ilgi çekici materyallerin kullanılması ve ön hazırlık çalışmaları yapılması yer almıştır. Sanat eleştirisi, öğrencilerde eleştirel düşünme, estetik algı ve yorumlama

		becerilerini geliştirmede etkili bulunmuştur.
Tez 38 (YL)	Bu araştırmanın amacı, resim-iş eğitimi anabilim dallarında verilen sanat eleştirisi dersinin mevcut durumunu incelemek, dersin eksiklerini tespit etmek ve daha nitelikli bir sanat eleştirisi dersinin yapılandırılmasına yönelik öneriler sunmaktır. Araştırma kapsamında, sanat eleştirisi dersini veren öğretim elemanlarının ders planlama yöntemleri, içerik oluşturma süreçleri, kullandıkları eleştiri yöntemleri, eser seçim kriterleri, ölçme-değerlendirme yaklaşımları, kullandıkları sanat dalları ve sanat bilimlerinden yararlanma durumları ile dersin niteliği konusundaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.	Bu araştırmada, resim-iş eğitimi anabilim dallarındaki sanat eleştirisi dersinin mevcut durumu incelenmiş, öğretim elemanlarının ders planlama yöntem, içerik belirleme ve ölçme-değerlendirme süreçleri değerlendirilmiştir. Sonuçlar, derslerde en yaygın kullanılan yöntemin Feldman modeli olduğunu ancak çok yöntemli yaklaşımların tercih edilmesi gerektiğini göstermiştir. Eser seçiminde belli dönemlere odaklanıldığı, disiplinlerarası ve kapsamlı içeriklerin eksik olduğu belirlenmiştir. Ölçme ve değerlendirmede süreç odaklı yaklaşımların daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğretim elemanları, derslerin etkileşimli işlenmesi ve hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının sanat bilimleri alanında daha donanımlı olması gerektiğini vurgulamıştır. Derslerin disiplinlerarası ve çok yönlü bir anlayışla yeniden yapılandırılması önerilmektedir.
Tez 39 (YL)	Bu araştırmanın temel amacı, Feldman'ın sanat eleştirisi yaklaşımı çerçevesinde Maniyerist resmin kendine özgü plastik dilini ve Hayati Misman'ın gravür sanatında Maniyerist resimle olan benzer yönlerini belirlemektir. Araştırma, Maniyerist sanatın biçimsel	Bu araştırma, Feldman'ın sanat eleştirisi yaklaşımıyla Maniyerist resmin plastik dili ve Hayati Misman'ın gravürleri arasındaki benzerlikleri incelemiştir. Maniyerist resimlerde biçim bozma, deformasyon, pastel tonlar ve perspektif oyunları gibi özellikler belirlenmiştir.

	<p>özelliklerini analiz ederek bu özelliklerin Hayati Misman'ın gravürlerinde nasıl yansıdığını inceleyerek, plastik dil ve ifade yönünden iki dönem arasındaki bağlantıları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, sanat eğitimi ve sanat tarihi alanında bir ilk olma niteliği taşıyan bu çalışma, ilgili alana özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.</p>	<p>Hayati Misman'ın gravürlerinde de figür deformasyonları, perspektifin yokluğu ve pastel renkler Maniyerist özelliklerle örtüşmüştür. Ancak Misman, bu dönemden doğrudan etkilenmediğini, doğanın insanda bıraktığı etkileri yansıtarak özgün bir üslup geliştirdiğini ifade etmiştir. Araştırma, sanat eleştirisi yöntemlerinin farklı dönem ve sanatçılara uygulanmasının önemini vurgulamaktadır.</p>
<p>Tez 40 (YL)</p>	<p>Bu araştırma, Cumhuriyet dönemi sanatçılarının portre ve otoportre eserlerini Feldman'ın pedagojik eleştiri yöntemiyle analiz ederek, dönemin sanatsal yapısını, sanatçıları ve eleştiri yöntemlerini teknik açıdan değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, eleştirinin yalnızca profesyonel eleştirmenler tarafından yapılabileceği yönündeki yaygın yanılgıyı gidermeyi ve öğrencilere eleştirel analiz becerisi kazandırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, alan yazında bu konudaki sınırlı çalışmalar göz önünde bulundurularak, sanat eleştirisi alanına katkı sunulması ve gelecekteki araştırmalar için referans oluşturulması amaçlanmaktadır.</p>	<p>Bu araştırmada Cumhuriyet dönemi sanatçılarının portre ve otoportrelerini Feldman'ın pedagojik eleştiri yöntemiyle analiz ederek dönemin sanatsal dinamiklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, portreciliğin belgesel niteliği, modernleşme sürecinin kadın figürlerine etkisi ve sanat eleştirisinin bireylerin estetik algısı ile görsel okuryazarlığına katkısı ele alınmıştır. Sonuç olarak, sanat eleştirisinin bireylerin sanatsal eserleri bilinçli değerlendirmesine, eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine ve sanat eğitiminin niteliğini artırmasına önemli katkılar sağladığı belirlenmiştir.</p>
<p>Tez 41 (YL)</p>	<p>Bu araştırmanın temel amacı, sanal sanat galerileriyle yürütülen sanat temelli sosyal bilgiler derslerinin, ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi yeterlilikleri ve eleştirel düşünme</p>	<p>Bu araştırmanın sonuçları, sanal sanat galerileri aracılığıyla işlenen sanat temelli sosyal bilgiler derslerinin, ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi becerileri ve eleştirel düşünme</p>

becerileri üzerindeki etkisini yetilerini anlamlı şekilde geliştirdiğini belirlemektir. Araştırma ayrıca, ders ortaya koymuştur. Öğrencilerin derse sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini olan ilgilerinde artış gözlenmiş, sanata inceleyerek süreci nitel yönüyle de karşı daha yaratıcı ve bilinçli bir değerlendirmeyi hedeflemektedir. yaklaşım sergiledikleri belirlenmiştir. Gömülü karma desenle yürütülen Nitel verilerden elde edilen öğrenci araştırmada, nicel veriler ön-test son-test görüşleri ve günlükleri de bu bulguları kontrol gruplu yarı deneysel desenle; desteklemektedir. Araştırma, sanatı nitel veriler ise ders günlükleri ve yüz eğitim sürecine etkin şekilde entegre yüze görüşmelerle toplanmıştır. etmenin öğrencilerin hem sanatsal hem Sonuçlar, sanal sanat galerileriyle de bilişsel gelişimlerine katkı desteklenen sanat temelli sosyal bilgiler sağladığını göstermiştir. Bu doğrultuda, derslerinin, öğrencilerin hem sanat sanat temelli öğretim yöntemlerinin, eleştirisi yeterliklerini hem de eleştirel sosyal bilgiler gibi disiplinlerde eleştirel düşünme becerilerini anlamlı biçimde bakış açısını ve estetik duyarlılığı geliştirdiğini göstermektedir. güçlendirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen tezlerde, belirlenen amaçlarla ulaşılan sonuçlar arasında genel olarak uyum olduğu görülmektedir. Araştırmaların çoğunda, amaçlar doğrultusunda yapılandırılmış bir süreç izlenmiş ve sonuçlar, belirlenen hedeflerle örtüşecek biçimde şekillenmiştir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde tartışma sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma

Bu araştırmada elde edilen bulgular, sanat eleştirisi öğrenme alanının öğrencilerde estetik duyarlılığı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme konusunda önemli katkılar sağladığını ortaya koymuştur. Araştırma kapsamındaki veriler, sanat eleştirisinin öğretim sürecinde hem pedagojik hem de bireysel gelişim açısından işlevsel bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Elde edilen bu bulgular, daha önce yapılan bazı akademik çalışmalarla benzerlik gösterirken, bazı yönlerden ise yeni açılımlar sunmaktadır. Öncelikle, sanat eleştirisinin öğrencilerin sanatsal algılarını zenginleştirdiği ve bireysel ifade becerilerini artırdığına dair bulgular, Melek Gökay'ın (1998: 114) çalışmasıyla örtüşmektedir. Gökay'a göre sanat eleştirisi, bireyin çevresindeki sanat eserlerini değerlendirme, estetik düşünceyi anlama ve yüksek sanat değerlerini kavrama yetisini artırmaktadır. Bu ifade, araştırmamızda ulaşılan verilerle doğrudan paralellik göstermekte ve sanat eleştirisinin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişmesinde merkezi bir rol üstlendiğini düşündürmektedir. Benzer biçimde, Burcu Genç Gözütok'un (2017: 102) çalışmasında vurgulanan pedagojik sanat eleştirisi adımlarının öğrencilerin düşünsel gelişimlerini desteklediği yönündeki bulgular da araştırmamızda elde edilen verileri destekler niteliktedir. Gözütok, özgün sanat çalışmaları üzerinden pedagojik eleştiri yürütmenin öğrencilerin yorumlama yeteneklerini geliştirdiğini belirtmiştir. Bu çerçevede, öğretmenlerin öğrencilerin kendi çalışmaları üzerinden eleştiri yürütmesini teşvik etmeleri ve bu yolla aktif öğrenme ortamları yaratmaları, Gözütok'un yaklaşımıyla örtüşmektedir. Araştırma bulgularına göre, sanat eleştirisi etkinliklerinin uygulanmasında öğretmenler bazı yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle zaman kısıtlılığı, materyal eksikliği ve ders saatinin azlığı gibi faktörler, öğretimin verimliliğini doğrudan etkilemektedir. Bu bulgu, Canan Demir'in (2009: 238) tezinde belirttiği "fiziksel ortam yetersizliği ve süre kısıtlılığı" ile benzerlik taşımaktadır. Özdemir'in çalışmasında da öğretmenlerin bu sınırlılıklar sebebiyle sanat eleştirisi etkinliklerini çoğunlukla yüzeysel biçimde uygulamak zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Buna ek olarak, Taylan Çetin'in (2006: 85) tezinde yer alan müze eğitimi vurgusu da bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Çetin'e göre, sanat eleştirisi uygulamalarında müze eğitimiyle desteklenen pedagojik süreçler, öğrencilere sanatı bağlam içinde değerlendirme ve anlamlandırma fırsatı sunmaktadır.

Araştırmamızda yer alan bazı öğretmenlerin müze gezilerine, sanat eleştirisi yazılarına ve görsel medya materyallerine başvurması, bu görüşün somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Kibar Evren Bolat'ın (2010: 211-212) çalışmasında ise sanat eleştirisinin öğretim programında daha bütüncül bir yapıda yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Bolat, sanat eleştirisinin yalnızca estetik boyutta değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal bağlamda da ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmamızda öğretmenlerin eleştiri sürecinde genellikle görsel biçimlere ve bireysel beğeniye odaklanmaları; sosyal, kültürel ya da tarihsel bağlamlara daha az yer vermeleri, Bolat'ın işaret ettiği gelişim ihtiyacını doğrulamaktadır. Bu durum, sanat eleştirisi uygulamalarının içeriksel açıdan derinleştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Erol Murat Yıldız'ın (2012: 145) araştırmasında öğretmenlerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemlerini uygulamada zorlandıkları ve bu nedenle yöntemi yüzeysel geçtikleri tespit edilmiştir. Araştırmamızda yer alan bazı öğretmenlerin eleştiri sürecini yalnızca soru-cevap yöntemine indirgemeleri, bu bulguyla örtüşmektedir. Bu yaklaşım, eleştirel düşünme ve çok yönlü değerlendirme gibi üst düzey bilişsel becerilerin yeterince desteklenememesine yol açmaktadır. Eleştirinin yüzeysel kalması, hem öğrencilerin sanatsal sorgulama kapasitesini hem de görsel okuma becerilerini sınırlandırmaktadır. Ayrıca araştırmada bazı öğretmenlerin eleştiri sürecini öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmesi üzerinden yürütmeleri, Mehtap Aksu'nun (2022: 116) pedagojik sanat eleştirisinde öğrencinin aktif rol üstlenmesi gerektiği yönündeki görüşüyle benzerlik göstermektedir. Aksu, bu sürecin öğrencinin öz güvenini ve estetik değerlendirme becerisini artırdığını belirtmiştir. Bu doğrultuda, öğrencinin kendi üretimi üzerinden geri bildirim alması ve öz eleştiri yapması, öğretim sürecinde eleştirel düşünmeyi doğal bir süreç hâline getirmektedir. Araştırma sonucunda sanat eleştirisi öğretiminin öğrencilerde estetik ve eleştirel duyarlılığı artırmada etkili olduğu; ancak zaman, ortam, materyal ve öğrenci ilgisi gibi faktörlerin bu sürecin etkililiğini sınırladığı görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin pedagojik uygulamaları kişisel çabalarıyla geliştirmeye çalıştığını, ancak sistemsel desteklerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu bulgu, alan yazındaki diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında, sanat eleştirisinin genel kabul görmesine rağmen uygulamada süreklilik ve derinlik kazanmakta zorlandığı yönündeki ortak değerlendirmeyi desteklemektedir. Elde edilen veriler, pedagojik sanat eleştirisinin öğretim programı içerisindeki konumuna, kazanımların algılanış biçimine ve dersin uygulanabilirliğine dair öğretmen görüşleriyle sınırlıdır. Bu durum, sanat eleştirisi alanındaki mevcut durumu anlamak açısından belirli bir çerçeveye sunmakla birlikte, daha kapsamlı değerlendirmelere ihtiyaç olduğunu da ortaya koymaktadır.

5.2. Sonuç

Bu başlık altında, Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan yüksek lisans ve doktora tezleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ulaşılan bulguların dökümlerine yer verilmiş, tezlerin yapısal ve içeriksel özellikleri değerlendirilmiştir. Aşağıda her bir alt probleme ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

5.2.1. Birinci alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin sayıca sınırlı olduğu belirlenmiştir. Sanat eğitimi disiplini içerisinde sanat eleştirisi temelli araştırmaların, diğer konulara kıyasla daha az sayıda yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, sanat eleştirisinin eğitim alanında henüz yeterince sistematik biçimde ele alınmadığını ve bu alandaki akademik üretimin geliştirilmeye açık olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimi bağlamında daha geniş kapsamlı çalışmalara konu edilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

5.2.2. İkinci alt probleme yönelik sonuçlar

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin program türlerine göre dağılımı incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde yapıldığı tespit edilmiştir. Doktora düzeyindeki tezlerin sayısal olarak daha sınırlı olduğu görülmekle birlikte, bu tezlerde konunun daha derinlemesine ele alındığı dikkati çekmektedir. Bu durum, sanat eleştirisi konusunun lisansüstü eğitimde daha çok yüksek lisans düzeyinde ilgi gördüğünü, ancak akademik derinlik açısından doktora çalışmalarında daha kapsamlı biçimde işlendiğini ortaya koymaktadır. Program türlerine göre dağılımdaki bu farklılık, eleştiri konusunun kuramsal temellendirme ve uygulama bağlamında yüksek lisans çalışmalarında daha sınırlı tutulduğunu, doktora düzeyinde ise daha teorik ve disiplinlerarası yaklaşımlarla ele alındığını göstermektedir. Bu bulgu, sanat eğitimi alanında eleştiri temelli doktora çalışmalarının teşvik edilmesinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

5.2.3. Üçüncü alt probleme yönelik sonuçlar

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2000’li yılların başından itibaren konunun akademik ilgi görmeye başladığı, özellikle 2010 sonrası yıllarda bu ilginin belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Son yıllarda ise bu artışın daha istikrarlı bir seyir izlediği tespit edilmiştir. Bu durum, sanat eğitimi

alanında eleştiri temelli yaklaşımların önem kazandığını ve araştırmacıların bu alana yönelimlerinin arttığını göstermektedir. Yıllar içerisinde görülen artış, hem sanat eğitiminin kuramsal temellerinin güçlendirilmesi hem de eleştirel düşünme becerilerinin sanat eğitimiyle entegrasyonu açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte bazı yıllarda konuyla ilgili tez sayısında düşüşler yaşandığı da gözlemlenmiş, bu durumun dönemsel araştırma eğilimlerinden ya da lisansüstü program kontenjanlarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5.2.4. Dördüncü alt probleme yönelik sonuçlar

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, belirli üniversitelerin bu alanda daha yoğun çalışmalara ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Özellikle Gazi Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi’nin konuya yönelik daha fazla sayıda lisansüstü tez üretmiş olması, bu kurumların sanat eğitimi ve eleştiri alanında akademik birikimlerinin ve uzman kadrolarının etkisini yansıtmaktadır. Diğer yandan, bazı üniversitelerde ise bu konunun henüz yeterince ele alınmadığı ya da sınırlı sayıda çalışmayla temsil edildiği dikkat çekmektedir. Bu durum, sanat eleştirisi konusunun üniversiteler arası dağılımında dengesizlik olduğunu ortaya koymakta ve ilgili alanın farklı üniversitelerde daha fazla teşvik edilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

5.2.5. Beşinci alt probleme yönelik sonuçlar

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin bilim dallarına göre sınıflandırılması incelendiğinde, çalışmaların ağırlıklı olarak “Görsel Sanatlar Eğitimi”, “Resim-İş Eğitimi”, “Sanat Eğitimi” ve “Eğitim Bilimleri” gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı tezlerin “Güzel Sanatlar Eğitimi”, “Sanat Kuramı”, “Sanat Tarihi” ve “Eğitim Programları ve Öğretim” gibi farklı disiplinlerde de hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu çeşitlilik, sanat eleştirisinin disiplinler arası niteliğini ve farklı bilim dallarıyla olan etkileşimini yansıtmakla birlikte, konunun daha çok görsel sanatlar eğitimi merkezli bir çerçevede ele alındığını da ortaya koymaktadır. Bu durum, sanat eleştirisinin sadece estetik bir değerlendirme değil, aynı zamanda pedagojik bir süreç olarak değerlendirildiğini göstermesi açısından önemlidir.

5.2.6. Altıncı alt probleme yönelik sonuçlar

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin araştırma yöntemlerine göre analizi incelendiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunun nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle doküman analizi ve içerik analizi gibi nitel desenlerin tercih edildiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra az sayıda da olsa karma yöntemle hazırlanan tezler ile nicel araştırma desenine dayanan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu durum, sanat eleştirisi konusunun çoğunlukla yorumlayıcı, anlamaya dayalı ve derinlemesine analiz gerektiren bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Nitel analizlerin tercih edilmesi, sanat eserlerinin öznel yorumlara açık yapısını anlamaya yönelik araştırma eğilimini yansıtmaktadır.

5.2.7. Yedinci alt probleme yönelik sonuçlar

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin büyük çoğunluğunda, belirlenen amaçlarla ulaşılan sonuçlar arasında genel anlamda tutarlı ve örtüşen bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tezlerde sanat eleştirisinin eğitsel boyutu, öğrencilere kazandırdığı estetik bakış açısı, eleştirel düşünme becerileri, sanat eserlerini değerlendirme yeterlilikleri gibi konular temel amaçlar arasında yer almakta ve bu amaçların araştırma süreci sonunda ulaşılan sonuçlarla desteklendiği görülmektedir. Bazı tezlerde sanat eleştirisinin teorik temellerine vurgu yapılırken, bazılarında ise uygulama temelli önerilerle sanat eğitimine katkı sağlayacak çıkarımlar yer almaktadır. Bu durum, çalışmalarda hem kuramsal hem de uygulamalı boyutların gözetildiğini göstermektedir. Ancak sınırlı sayıda çalışmada amaçların yeterince net ifade edilmediği ya da sonuçların kapsamlı bir şekilde tartışılmadığı da dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, tezlerin genelinde araştırma amacına uygun yöntemlerin tercih edildiği ve elde edilen sonuçların amaçlara hizmet ettiği ifade edilebilir. Bu doğrultuda, sanat eleştirisini konu alan tezlerin, belirledikleri araştırma amaçlarına ulaşma konusunda büyük ölçüde başarı gösterdiği, bu durumun da sanat eğitimi literatürüne anlamlı katkılar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan lisansüstü tezlerin incelenmesi, sanat eleştirisinin eğitimdeki yerini ve önemini ortaya koymuştur. Yapılan araştırmalar, sanat eleştirisinin bireylerin eleştirel düşünme, estetik algı ve sanatsal analiz becerilerini geliştirmede önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Özellikle, farklı eleştiri yöntemlerinin sanat eğitimi programlarına entegrasyonu, öğrencilerin sanatı daha bilinçli değerlendirmelerini sağlamakta ve sanatsal üretim süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Ancak müfredatta sanat eleştirisine yeterince yer verilmemesi, ders saatlerinin sınırlılığı ve öğretmenlerin bu alandaki yeterliliklerinin geliştirilmesi gerekliliği gibi sorunlar dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, sanat eleştirisinin eğitimde daha etkin kullanılması için program

geliştirme çalışmaları yapılmalı, öğretmenlere yönelik eğitimler arttırılmalı ve sanat eleştirisinin uygulamalı eğitimle nasıl daha etkili hale getirilebileceği üzerine yoğunlaşmalı ve sanat eğitiminin eleştirel boyutunun güçlendirilmesine yönelik yeni yaklaşımlar sunulmalıdır.

5.3. Öneriler

Bu başlık altında, çalışmanın alt problemleri doğrultusunda Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin analizine dayanarak öneriler sunulmaktadır.

5.3.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin genel dağılımı değerlendirildiğinde, bu alanda yapılan çalışmaların sayısal olarak sınırlı olduğu ve belirli dönemlerde yoğunlaşmaların gözlemlendiği tespit edilmiştir. Bu durum, sanat eleştirisi konusunun akademik çevrelerde yeterince istikrarlı ve sürekli bir biçimde ele alınmadığını göstermektedir. Bu doğrultuda, sanat eğitimi programlarında sanat eleştirisi konusunun daha görünür hâle getirilmesi, lisansüstü düzeyde yapılacak araştırmalarda bu temaya yönelik danışman yönlendirmelerinin artırılması önem arz etmektedir. Ayrıca, üniversitelerde düzenlenecek seminer, çalıştay ve bilimsel etkinliklerle bu alana yönelik farkındalık geliştirilmeli; sanat eleştirisinin kuramsal ve uygulamalı boyutları vurgulanarak tez çalışmalarına daha sistematik bir biçimde entegre edilmesi sağlanmalıdır. Böylece sanat eleştirisi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların hem nicelik hem de nitelik bakımından artması desteklenmiş olacaktır.

İkinci alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin program türlerine göre dağılımı incelendiğinde, çalışmaların büyük oranda yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı, doktora düzeyindeki tezlerin ise oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, sanat eleştirisi konusunun derinlemesine ve özgün akademik sorgulamalara konu olma potansiyelinin yeterince kullanılmadığını göstermektedir. Bu nedenle, sanat eleştirisinin yalnızca yüksek lisans düzeyinde değil, doktora programlarında da daha sistematik ve kuramsal temellere dayanan araştırmalara konu edilmesi teşvik edilmelidir. Üniversitelerin güzel sanatlar eğitimi veren enstitüleri, bu alanda doktora düzeyinde tez üretimini destekleyecek özel araştırma bursları ve yönlendirmelerle süreci teşvik edebilir. Ayrıca sanat eleştirisi dersi, lisans ve yüksek lisans müfredatlarında daha kapsamlı şekilde yer almalı, böylelikle öğrencilerin bu alanda tez yazma yönelimi güçlendirilmelidir. Bu

sayede program türleri arasındaki dengesizlik giderilerek disiplinlerarası ve derinlikli araştırmaların önü açılabilir.

Üçüncü alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, bazı yıllarda yoğunluk artarken bazı dönemlerde bu alana yönelik akademik ilginin azaldığı gözlemlenmiştir. Bu dalgalanmanın önüne geçebilmek için sanat eleştirisinin önemine yönelik farkındalık artırılmalı, özellikle eğitim fakülteleri ve güzel sanatlar enstitüleri tarafından bu konunun güncel eğitim sorunlarıyla bağlantısı kurulmalıdır. Ayrıca, sanat eğitimi alanında çalışan akademisyenler, öğrencilere bu alanda çalışma yapmaları için yönlendirme ve rehberlik sunmalı; seminer, çalıştay ve projelerle sanat eleştirisi konusunun güncelliği ve gerekliliği vurgulanmalıdır. Böylelikle sadece belirli yıllarda değil, süreklilik içinde akademik üretim sağlanabilir. Tez konularının seçiminde ulusal sanat eğitimi politikaları ve müfredat değişiklikleri ile ilişkilendirme yapılması da bu sürekliliği destekleyecektir.

Dördüncü alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, bazı üniversitelerde bu alana yoğun ilgi gösterildiği, bazılarında ise bu konunun yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Bu durum, üniversiteler arasında sanat eleştirisi odaklı akademik üretim açısından dengesizliklerin bulunduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, sanat eleştirisi konusunun tüm üniversitelerde eşit düzeyde ele alınabilmesi için yükseköğretim kurumlarının araştırma gündemlerine bu alana yönelik teşvik edici politikalar eklemeleri önerilmektedir. Ayrıca, az sayıda tez bulunan üniversitelerde lisansüstü programlar aracılığıyla bu konuya özel seminer, proje ve çalıştaylar düzenlenmeli; disiplinlerarası iş birlikleri teşvik edilerek sanat eleştirisine olan akademik ilgi artırılmalıdır. Böylece üniversiteler arası dağılımdaki dengesizlik azaltılabilir ve sanat eğitimi alanında daha kapsayıcı bir akademik ortam oluşturulabilir.

Beşinci alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin bilim dallarına göre sınıflandırılmasında, araştırmaların çoğunlukla belirli ana bilim dallarında yoğunlaştığı, bazı disiplinlerde ise yeterince temsil edilmediği görülmüştür. Bu durum, sanat eleştirisinin disiplinlerarası doğasına rağmen akademik çalışmaların belirli alanlarda sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, sanat eleştirisinin sadece görsel sanatlar eğitimiyle sınırlı kalmadan sanat tarihi, eğitim bilimleri, estetik, kültürel çalışmalar, sosyoloji, psikoloji gibi farklı disiplinlerle

bütünleştirilmesi teşvik edilmelidir. Lisansüstü programlarda sanat eleştirisine disiplinlerarası bir bakış açısı kazandıracak ders ve modüllerin artırılması, öğrencilerin farklı bilim dallarında bu konuyu ele almasını destekleyici nitelikte olacaktır. Böylece, sanat eleştirisinin hem teorik hem de pratik boyutta daha çeşitli ve zengin bir akademik zemine oturması sağlanabilir.

Altıncı alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerin büyük çoğunluğunda nitel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği, buna karşın nicel ya da karma yöntemlerin daha sınırlı kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, sanat eleştirisinin yorumlayıcı yapısı gereği anlaşılır olmakla birlikte, farklı araştırma desenlerinin yeterince kullanılmaması alandaki çeşitliliği ve derinliği sınırlayabilmektedir. Bu bağlamda, sanat eleştirisine yönelik tez çalışmalarında yalnızca betimleyici değil, aynı zamanda karşılaştırmalı, deneysel ve karma araştırma yöntemlerinin de daha fazla kullanılmasının teşvik edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, sanat eleştirisini yalnızca teorik boyutta değil, uygulamalı çalışmalarla ilişkilendirerek yapılandırılmış nitelikli araştırma modellerinin geliştirilmesi, alandaki yöntem bilimsel çeşitliliği artıracaktır. Bu sayede hem eğitimde hem de akademik yazında sanat eleştirisinin etkisi daha somut ve ölçülebilir hale gelebilecektir.

Yedinci alt problemine yönelik sonuçlar, Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi alanında sanat eleştirisini konu alan tezlerde, çoğunlukla amaçların genel olarak ifade edildiği; ancak sonuçların bu amaçlarla tam anlamıyla örtüşmediği ya da bağlantının yeterince açık ortaya konulmadığı görülmüştür. Bu durum, tezlerin bilimsel bütünlük ve odak açısından zayıflamasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, gelecekte yapılacak tez çalışmalarında araştırmanın amaç ve sonuçları arasında daha güçlü bir ilişki kurulması önerilmektedir. Tezlerin başlangıcında belirlenen araştırma sorularının ve amaçların, sonuç bölümünde açıkça cevaplanmasına ve değerlendirilen bulgularla doğrudan ilişkilendirilmesine özen gösterilmelidir. Böylece araştırmalar, hem metodolojik tutarlılık açısından güçlenecek hem de sanat eğitimi alanına daha anlamlı katkılar sağlayabilecektir.

Bu araştırma doğrultusunda elde edilen genel bulgular, sanat eleştirisinin görsel sanatlar eğitimi bağlamında daha sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu kapsamda, sanat eleştirisi konusunun yalnızca akademik düzeyde değil, okul öncesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde yapılandırılmış bir içerikle kazandırılması önerilmektedir. Sanat eğitiminin temel bileşenlerinden biri olan eleştiri, öğrencilere estetik duyarlılık, yorumlama ve değerlendirme becerileri kazandırmada etkili bir

araçtır. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme programlarına sanat eleştirisi kuram ve uygulamalarını içeren derslerin dâhil edilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca, sanat eleştirisinin yalnızca teorik değil, uygulamalı olarak da ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu amaçla, öğrencilerin sanat eserleriyle birebir temas kurabilecekleri müze ve galeri gezileri gibi etkinliklerle desteklenmiş, deneyime dayalı öğretim yaklaşımlarına ağırlık verilmelidir. Akademik çalışmaların ve tezlerin niteliğini artırmak adına da, tez danışmanlarının sanat eleştirisi konularına daha fazla yönlendirme yapmaları, güncel literatürün takip edilmesi ve uluslararası araştırmalarla kıyaslamalı çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu sayede, Türkiye’deki sanat eğitimi ortamı, eleştirel ve estetik düşüncenin daha güçlü biçimde inşa edilebildiği bir yapıya kavuşacaktır.

5.3.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

Bu araştırmanın bulgularından yola çıkarak gelecekte yapılacak çalışmalarda sanat eleştirisi konusuna daha fazla odaklanılması gerektiği söylenebilir. Sanat eğitimi alanında eleştiri temelli çalışmaların sayıca artması, hem literatürün zenginleşmesini hem de bu alandaki kuramsal ve uygulamalı gelişmelerin desteklenmesini sağlayacaktır. Araştırmacıların yalnızca tez içeriklerini analiz etmekle kalmayıp, sanat eleştirisinin eğitim süreçlerine nasıl entegre edildiğini, öğrenciler üzerindeki etkilerini ve öğretim programlarındaki yansımalarını da değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, sanat eleştirisinin yalnızca estetik ya da teknik boyutlarıyla değil, sosyolojik, psikolojik ve kültürel açılardan da ele alınması önerilmektedir. Bu doğrultuda yapılacak disiplinlerarası çalışmalar, eleştirinin çok boyutlu doğasını daha görünür kılacaktır. Gelecek araştırmalarda, farklı yöntem ve desenlerin (nitel görüşmeler, odak grup çalışmaları, eylem araştırmaları vb.) kullanılması; sanat eleştirisinin eğitsel boyutlarını daha derinlemesine anlamaya katkı sunabilir. Ayrıca, araştırmacıların farklı örneklem gruplarıyla çalışmaları (öğretmen adayları, öğretmenler, sanatçılar, öğrenciler vb.) konuya dair daha geniş bir perspektif geliştirilmesini mümkün kılacaktır.

Bu bağlamda, sanat eleştirisi üzerine yapılacak araştırmaların, hem kuramsal bir zemin oluşturması hem de sanat eğitimi uygulamalarına yön vermesi açısından son derece kıymetli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, S. (2018). Müzede gerçekleştirilen aktif öğrenme temelli sanat eleştirisi etkinlikleri: Bir durum çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akengin, Ç. & Ertuş, M. (2019). Bilgisayar Destekli Sanat Eleştirisi Dersinin Akademik Başarıya Etkisinin İncelenmesi. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 61,1223-1231.
- Akkaya, Tayfun. (2014). Akademik ve Disiplinlerarası Yeni Sanat Eleştirisi Kuramı. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Aksu, M. (2022). Ortaokul öğrencilerinin pedagojik sanat eleştirisi algı düzeylerinin ve sanat eleştirisi etkinliklerinin yaratıcılıklarına olan etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aksu, M. & Taşkesen, S. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Pedagojik Sanat Eleştirisi Algı Düzeylerinin ve Sanat Eleştirisi Etkinliklerinin Sanatsal Çalışmalarına Yansımaları. International Journal of Fine Arts education research (UGSEAD), 5(2), 126.
- Aksular, F. & Akkaya, T. (2022). Akademik Ve Disiplinlerarası Sanat Eleştirisi Bağlamında Güzel Sanatlar Liselerine Uyarlanan Yeni Eser İnceleme Yöntemi. Uluslararası İletişim Ve Sanat Dergisi, 3(6), 104-131.
- Aktaş, E. (2023). Güzel sanatlar lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilecik.
- Altıntaş, C. (2022). Yalın Bir Sanat Eleştirisi: Yapı(t)söküm. Telakki Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1),61-62.
- Arslan, R. (2020). Güzel sanatlar eğitimi sürecinde sanat eleştirisi içerikli dersler ile ana sanat atölye dersleri arası etkileşime dayalı öğretim elemanı görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Arslan, R. & Erişti, S. D. & Çoşkun, N. (2021). Sanat Eleştirisi İçerikli Derslerin Atölye Uygulama Sürecine Yansımalarına İlişkin Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri. Sanat Eğitim Dergisi, 9(2), 97-115.

- Artut, K. (2007). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2009). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atabay, S. D. & Dağdaş, E. (2023). Halil Paşa'nın " Kervansaray Avlusunda Halıcılar" Eserinin Sanat Eleştirisi İle İncelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 22(87), 1016-1026.
- Atmaca, A. E. (2006). Günümüz Türk yazılı basınında sanat eleştirisi ve eğitici niteliği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğan, K. E. B. (2014). Sanat eğitimi ve sanat eleştirisi: Türkiye'de görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlar örneği. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın, M.Ç. (2002). Sanatta Eleştirelilik. İstanbul: Beta Basım.
- Balcı, F. (2003). Sanat Eleştirisine Giriş. İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Barlas, M. (2010). Resim-iş eğitimi öğrenci çalışmalarının disipline dayalı sanat eğitimi yöntemine göre sanat eleştirisi alanında değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barret, T. (2019). Neden Bu Sanat?. İstanbul: Hayalpereset Yayınevi.
- Barut, Z. (2020). Sanat ve Eleştirel Sanat Kuramı Üzerine Kısa Bir Deneme. Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi. 28, 19-24.
- Bayrambudak, H. (2024). Görsel sanatlar öğretim programındaki (5-8) sanat eleştirisi kazanımlarının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Beştepe, N. E. (2005). Plastik sanatlarda estetik eleştiri (resim örneğinde). Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Bolat, K. E. & Soğancı, İ. Ö. (2022). Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi: Türkiye'de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği. Eğitimde Araştırma ve Değerlendirmeler. Ekim(2022), 1-36.

- Boydaş, O. (2024). 25. Edmund Burke Feldman'ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ve Salvador Dali'nin "Spider of The Evening" İsimli Eserinin Bu Yönteme Göre Değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*,42, 389-403.
- Bozkurt, N. (1992). *Sanat ve Estetik Kuramları*. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Çağış, M. B. (2020). Pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çelebi, S. (2022). Sanat eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, T. (2006). Resim-iş anabilim dallarında müze eğitiminin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve ana sanat atölye uygulamalarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çıtak, S. (2019). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönetiminin Ortaokul Öğrencilerinin Renk Kavramını Öğrenmesine Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Daşdağ, E. (2010). Sanat Eseri Eleştirisine Bir Örnek: Üçüncü Mevki Vagon. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), s. 378-386.
- Demir, C. (2009). Görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi yönteminin üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi (8. sınıflar örneği). Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, G. (2017). Öz-düzenlemeli öğrenmenin görsel sanatlar öğretmeni adaylarının sanat eleştirisi dersine yönelik akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, G. (2021). Öz- Düzenlemeli Öğrenmenin Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Sanat Eleştirisi Dersine Yönelik Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(2),202-222.

- Demirel, İ. N. (2015). Sosyal risk altındaki çocukların eleştirel düşünme becerileri ile davranışları arasındaki ilişkinin görsel sanatlar eğitimi yoluyla çözümlenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirer, A. (2010). Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sanat eleştirisi yöntemiyle topluma kazandırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dilmaç, S. (2020). Türkiye’de görsel sanatlar eğitiminde araştırma ve yönelimler: 2000- 2018 dönemi makalelerin içerik analizi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(44), 727-746.
- Doobbs, S. M. (1998). Learning in and through Art: A Guide to Discipline- Based Art Education, Los Angeles California: The Getty Education Institute for the Arts.
- Döl, A. (2008). İlköğretim II. kademe 8. sınıf görsel sanatlar dersinde “eser analizi” etkinliğinin sanat eleştirisine yönelik bilgisayar destekli öğretimi ve örnek CD tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eraslan Taşpınar, S. (2019). Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Eraslan, S. & Taşpınar, Ş. E. (2023). Pedagojik Sanat Eleştirisinin Görsel Öğrenme Okuryazarlık Becerilerine Etkisi. Eğitimde Teori ve Uygulama Dergisi, 19(1), 157-168.
- Erinç, M. S. (2009). Resmin Eleştirisi Üzerine, (Üçüncü Baskı), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ertuğ, M. (2019). Bilgisayar destekli sanat eleştirisi dersinin akademik başarıya etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, N. (1986). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Genç, M.A. (2011). Mihri Müşfik’in “Naile Hanım Portresi” Adlı Eserine Sanat Eleştirisi Açısından Bir Yaklaşım. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1, 172-178.

- Gözütok, B. G. (2017). Sanat eğitiminde bir alt disiplin olarak pedagojik sanat eleştirisi ve bir uygulama örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gökay, M. (1998). Birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre ilköğretim II. basamağında sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gökaydın, N. (1990). Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı, Ankara: Sedir Yayınları.
- Gülbeyaz, E. (2009). Plastik sanatlar eğitiminde sanat tarihinin yeri ve eleştirinin yeri ve uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gürbüz, G. C. (2021). Araştırmacı Sanat Eleştirisi ve Bir Sanat Eleştirisi Örneği. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, 7,14.
- Güven, M. (2016). Sanat eğitiminde eleştirel pedagoji bağlamında Kitsch olgusu ve estetik beğeni üzerine bir değerlendirme. Doktora Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- İnce, B. (2007). Türkiye’de sanat (resim) eğiticisi yetiştirme sürecinde sanat eleştirisi dersine ilişkin öğrenci tutumları, öğretim etkinlikleri ve sanat etkinliklerinin izleme biçim ilişkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İşler, A. Ş. (2005). İlköğretimin İlk Yıllarındaki Sanat Eleştirisi Uygulamaları ve Bu Uygulamaların Eleştirel Düşünme Gelişimi Açısından Önemi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 135-149.
- Hurwitz, A. And M. Day. (1995) Children And Their Art (Methodos fort he Elementary School), Florida: Harcourt Brace College Publishers.
- Karabulut, N. (2004). Sanat eğitiminde öğretim alanları ve bir alt disiplin olarak sanat eleştirisi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Karabulut, N., Karakuzu, M., & Konca, Y. (2010). Sanat Eğitiminde Pedagojik Eleştiri Yöntemleri. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,(21), 87-111.

- Karip, F. (2020). Türkiye’de Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yaklaşımının Kullanıldığı Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *İdil*, 75(11), 1650-1658.
- Kaya, E. (2022). Eğitsel oyunlar uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırıçoğlu, O. T. Ve M.Stokrocki. (1997). Ortaöğretim Sanat Eğitimi, Ankara: YÖK/ Dünya Bankası MEGP.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). Sanatta Eğitim, Görmek Öğrenmek Yaratmak. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). Sanatta Eğitim, Görmek Öğrenmek Yaratmak. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kocaarslan, G. E. (2024). Türkiye’de Disipline Dayalı Sanat Eğitime İlişkin Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *International Academic Social Resources Journal*. 9(1), 43-52.
- Kopuk, M. (2022). Okul öncesi eğitime devam eden 5–6 yaş çocuklarının pedagojik sanat eleştirisi düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kuruoğlu, C. (2024). Cumhuriyet dönemi sanatçılarının portre resimlerinin pedagojik eleştiri yöntemleriyle analizi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Mercin, L. & Alakuş, A. O. (2005). ‘Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5,36-46.
- Mülayim, S. (1994). Sanata Giriş, 2. Baskı, İstanbul: Bilim ve Teknik Yayınevi.
- Namdar, A. O. & Önder, V. (2019). Türkiye’de İlköğretimde Görsel Sanatlar ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 767-784.
- Olgun, Ç. (2024). Antroposen Çağında Tekno- Teatrallik ve Sanat Eleştirisi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırmaları Dergisi*. 9(3), 248.

- Önal, M. (2019). Pedagojik sanat eleştirisi yeterlilik algısı ölçeği geliştirme çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Önal, M. & Taşkesen, O. (2020). Pedagojik Sanat Eleştirisi Yeterlilik Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması. Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 3(2), 63-86.
- Özaltın, Z. (2016). Sanat Eleştirisi Kültürünün Türkiye’de Gelişimi 1880-1980. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdal, E ve Özdal M. A. (2025) Sanat Eleştirisi Bütüncül Yaklaşım İzleğine Göre Jean-François Millet’in ‘Başak Toplayan Kadınlar’ Eserinin Eleştirel Çözümlemesi. D-Sanat, 1(9), 94-109.
- Özer, B., Yazar, T., & Eren, A. (2013). 1992-2012 yılları arasında güzel sanatlar eğitimi alanında Türkiye’de lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9(4), 497-510.
- Özdemir, M. Ç. (2006). Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Siyasal Basın Yayın Dağıtım.
- Özkök, A. (2004). Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Sanat Eğitiminin, İlk Öğretimde Yaratıcı Problem Çözmeye Etkisi ve Model Önerisi, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özsoy, T. (2007). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin popüler kültür görünümlerine estetik yönden eleştirileri. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Özsoy, V. (2001). Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri. Eğitim ve Bilim, 26(122), 41-51.
- Özsoy, V. (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7 (1). 205-227.

- Öztürk, C. (2019). Ortaöğretim görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi uygulamaları: Bir eylem araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Öztürk, C. & Öznülüer, H. (2021). Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Uygulamaları: Bir Eylem Araştırması. *Social Sciences Studies*, 7(81), 1661-1686.
- Pek, E. (2007). Seramik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında tasarım sürecinde eleştiri yöntemlerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ratner, J. (2010). *Günümüzde Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sağ, M. (2009). İlköğretim görsel sanatlar dersinde eleştiri becerilerinin kazandırılması (kilim örneği). Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*. (İkinci Baskı) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. İstanbul: Ütopya Yayınları.
- San, İ. (2010). *Sanat Eğitimi Kuramları*. (Üçüncü Baskı) İstanbul: Ütopya Yayınları.
- Savaş, B. (2006). İlköğretim 4. Sınıfta Bütünleştirilmiş Ünite ve Yapılandırmacı Yaklaşımın Öğrencilerin Öğrenme Düzeylerine, Öğrenmeye Karşı Tutumlarına, Akademik Özgüvenlerine Etkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sezer, İ. (2018). Pedagojik eleştiri yöntemine göre Cumhuriyet dönemi Türk resim sanatında portre geleneğinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Şahinel, S. (2002). *Eleştirel Düşünce*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2019). *Eğitime Giriş*. (Ondokuzuncu Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tek, D. (2024). Çağdaş sanat eğitiminin yöntem bilimi bağlamında pedagojik sanat eleştirisine dair yeni bir yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tufan, G. (2025). Sanal sanat galerileriyle işlenen sosyal bilgiler dersinin pedagojik sanat eleştirisi ve eleştirel düşünme becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Tümyürek, A. (2023). Görsel okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında Anderson sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel becerilerine yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Ülger, K. (2021). Sanat Eleştirisi Dersinin İşlenmesine Eleştirel Bir Yaklaşım. Sanat Dergisi, (38).33-51.
- Ünver, E. (2004). Sanat Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ürekli, S. (2024). Sanat eleştirisi dersine ilişkin öğretim elemanı görüşleri ve eleştiri yöntemi yaklaşımları. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Üstüner, Ö. (2007). Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitimine Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (Altıncı Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yapıcı, N. (2024). Feldman'ın sanat eleştirisi yaklaşımıyla maniyerist resmin plastik dili ve Hayati Misman'ın gravürlerinde maniyerist izler. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Yazkaç, P. (2010). Görsel sanatlar dersinde kullanılan pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı ve eleştiri düzeyine etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, E. M. (2014). Görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplininin baskı resim dersine olan etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, E. M. (2019). Sanat Eleştirisi Disiplininin Baskıresim Derslerine Olan Etkisine Yönelik Öğrenci Görüşleri. Ulakbilge, 7(32), 13-33.

Yılmaz, M., & Boydaş, N. (2002). Antalya Müzesinde Bulunan Rumi Motifli Bir Çiniye Sanat Eleştirisi Açısından Bir Yaklaşım. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1).

Yılmaz, M. (2009) Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar ,(Üçüncü Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Yolcu, E. (2004). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın.

EKLER

EK-1: Analiz Formu

1	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Lisansüstü Tezler
2	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı
3	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı
4	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı
5	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı
6	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı
7	Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Sanat Eleştirisini Konu Alan Tezlerin Amaç ve Sonuç Arasındaki İlişki

EK-2: Sınıflandırma Formu

A. Çalışmanın Künyesi	
☐ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi Yıl:	Çalışmanın Adı: Yazarları: Yayınlandığı Üniversite / Enstitü:
B. Çalışmanın Konu Alanı	C. Araştırma Yöntemi
☐ Sanat eleştirisi eğitimi ☐ Sanat eleştirisinin yöntemleri ve yaklaşımları ☐ Sanat eğitiminde sanat eleştirisinin yeri ☐ Sanat eleştirisinin öğrenciye katkıları	☐ Nitel ☐ Nicel ☐ Karma